

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ



DIPLOMOVÁ PRÁCE

2011

Bc. Marcela Ondrušová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Hlavní specializace: Mezinárodní obchod

Ekonomika Slovenskej republiky s bližším zreteľom na analýzu trhu práce

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Marcela Ondrušová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Josef Abrhám, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Ekonomika Slovenskej republiky s bližším zreteľom na analýzu trhu práce“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne

.....

Podpis

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcemu práce Ing. Josefovi Abrhámovi, Ph.D. za poskytnuté konzultácie, rady a pripomienky.

Takisto ďakujem bývalým kolegom z oddelenia DG ECFIN v Európskej komisii v Bruseli, ktorí mi tiež poskytli užitočné rady a informácie pri písaní diplomovej práce.

Abstrakt

Diplomová práca poskytuje podrobnejšiu analýzu slovenského trhu práce. V jej úvode je pre lepšie pochopenie danej problematiky priblížený politický a ekonomický vývoj Slovenskej republiky od jej vzniku až po súčasnosť. V ďalšom texte je už bližšie rozanalyzovaná situácia na trhu práce. Keďže hlavným problémom je jeho vysoká miera nezamestnanosti, diplomová práca podáva prehľad jej analýz z rozličných hľadísk. Ďalej sú uvedené faktory, ktoré stoja za jej existenciou. V závere práce sú uvedené potrebné kroky, ktoré by mala vláda Slovenskej republiky zrealizovať s cieľom dosiahnuť zlepšenie v najproblematickejších oblastiach týkajúcich sa trhu práce.

Kľúčové slová

Slovenská republika, ekonomický a politický vývoj, trh práce, miera nezamestnanosti, štrukturálna nezamestnanosť, efektivita trhu práce, vzdelanostný systém, rómska menšina, aktívna politika trhu práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 POLITICKO-HOSPODÁRSKY VÝVOJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY	4
1.1 POLITICKÝ PREHĽAD	4
1.1.1 Vývoj od konca osemdesiatych rokov po vznik samostatnej republiky	4
1.1.2 Vývoj od vzniku samostatnej republiky po rok 1998.....	6
1.1.3 Vývoj od roku 1998 po vstup do Európskej únie	7
1.1.4 Vývoj od roku 2004	10
1.1.5 Zhrnutie	11
1.2 EKONOMICKÝ PREHĽAD	12
1.2.1 Hrubý domáci produkt	12
1.2.2 HDP na obyvateľa v PKS.....	13
1.3 MIERA INFLÁCIE	14
1.3.1 Verejné financie.....	16
1.3.2 Zhrnutie	18
2 TRH PRÁCE NA SLOVENSKU	19
2.1 HLBSIA ANALÝZA TRHU PRÁCE	22
2.1.1 Ukazovatele zamestnanosti	22
2.1.2 Ukazovatele nezamestnanosti.....	26
2.1.3 Evidovaná miera nezamestnanosti v regiónoch Slovenska	32
2.1.4 Zhrnutie	34
2.2 EFEKTIVITA TRHU PRÁCE	36
2.2.1 Produktivita práce.....	36
2.2.2 Vývoj miezd	38
2.2.3 Index voľných pracovných miest	40
2.2.4 Zhrnutie	42

3	SKUTOČNOSTI OVPLYVŇUJÚCE STAV TRHU PRÁCE	43
3.1	SYSTÉM VZDELÁVANIA	43
3.1.1	<i>Financovanie školstva</i>	43
3.1.2	<i>Kvalita školského systému</i>	47
3.1.3	<i>Spojitosť vzdelania a trhu práce</i>	48
3.1.4	<i>Systém sekundárneho vzdelávania</i>	50
3.1.5	<i>Systém terciárneho vzdelávania</i>	53
3.1.6	<i>Zhrnutie</i>	54
3.2	NÁRODNOSTNÉ A SOCIÁLNE ZLOŽENIE OBYVATELSTVA	55
3.2.1	<i>Rómska národnostná menšina</i>	56
3.2.2	<i>Rómovia na trhu práce</i>	57
3.2.3	<i>Zhrnutie</i>	59
4	ZHRNUTIE HLAVNÝCH VÝZIEV TRHU PRÁCE A MOŽNOSTI ICH RIEŠENIA.....	60
	ZÁVER	64
	ZOZNAM LITERATÚRY.....	67
	ZOZNAM GRAFOV.....	72
	ZOZNAM TABULIEK A OBRÁZKOV.....	74
	ZOZNAM PRÍLOH	75

Zoznam skratiek

AT	Rakúsko
BE	Belgicko
BG	Bulharsko
CY	Cyprus
CZ	Česká republika
DE	Nemecko
DK	Dánsko
EE	Estónsko
ES	Španielsko
EU	Európska únia
FI	Fínsko
FR	Francúzsko
GR	Grécko
HU	Maďarsko
IE	Írsko
IT	Taliansko
LT	Litva
LU	Luxembursko
LV	Lotyšsko
MT	Malta
NL	Holandsko
PL	Poľsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko
UK	Veľká Británia

HDP	hrubý domáci produkt
HNP	hrubý národný produkt
PZI	priame zahraničné investície
NATO	Severoatlantická aliancia
PISA	Programme for International Student Assessment
SZČ	Samostatná zárobková činnosť
ISI Index	Scientific Information Index
MEA	Miera ekonomickej aktivity
MZ	Miera zamestnanosti
MNZ	Miera nezamestnanosti
EC	Európska komisia
NRP	Národný program reforiem
NSP	Národný program stability
p.b.	percentuálne body
PKS	parita kúpnej sily
V4	Vyšehradská štvorka

Úvod

Slovenská republika je relatívne malá, otvorená ekonomika nachádzajúca sa v regióne strednej Európy. Prešla bohatým historickým vývojom, až pokým sa pretransformovala do dnešnej podoby, kedy predstavuje modernú, dynamicky sa rozvíjajúcu ekonomiku. I napriek prosperite a pozitívnym zmenám, ktoré sa odohrali v priebehu posledných rokov, sa jej nepodarilo predísť negatívnym vplyvom nedávnej globálnej ekonomickej a finančnej krízy. Jej efekt bol celoplošný a neobišiel ani, už i predtým, verejnosťou dosť diskutovaný trh práce.

Slovensko patrí medzi štáty Európskej únie, v ktorých je systém trhu práce relatívne kritizovaný. Vonkajším ukazovateľom jeho fungovania pre laickú verejnosť je predovšetkým údaj hovoriaci o vysokých číslach nezamestnaných. Nakoľko sa ma táto problematika tiež bezprostredne dotýka, chcela som objektívne zistiť, či je situácia na slovenskom trhu práce naozaj taká vážna, alebo je to čisto len dôsledok ekonomickej krízy zúriacej v poslednom období. Osobne sa pritom domnievam, že súčasná situácia nie je výsledkom len nedávnych zmien, ale súvisí ešte s vývojom počas tranzitívneho obdobia.

Výber témy mojej diplomovej práce ovplyvnila okrem faktu, že ide o momentálne veľmi aktuálnu problematiku aj skutočnosť, že už pri písaní bakalárskej práce, v ktorej som analyzovala ciele a plnenia Lisabonskej stratégie, som sa zaoberala analýzou politiky zamestnanosti v rámci Európskej únie ako celku.

Takisto príležitosť absolvovať stáž v Európskej komisii na ekonomickom a finančnom oddelení v Bruseli, kde som sa mohla hlbšie zaoberať problematikou konkurencieschopnosti Slovenska a analýzou slovenského trhu práce len podčiarkla výber danej témy.

Cieľom diplomovej práce je vytvoriť jej čitateľovi obraz o ekonomickom vývoji v histórii samostatného slovenského štátu. Po pochopení základných súvislostí ekonomického pozadia je mojím cieľom načrtnúť už spomínanú situáciu na trhu práce,

predovšetkým zistiť najproblematickejšie oblasti a zároveň ponúknuť možné spôsoby ich riešenia.

Diplomová práca je rozčlenená do štyroch základných kapitol, v ktorých dominuje metóda analýzy a popisu. Prvé tri kapitoly sú rozčlenené do ďalších podkapitol a na konci každej z nich je pre lepšie pochopenie uvedené záverečné stručné zhrnutie najhlavnejších bodov pojednávaných v danej podkapitole. Posledná, štvrtá kapitola, zachytáva prehľad najdiskutovanejších a podľa môjho názoru najproblematickejších oblastí slovenského trhu práce.

Prvá kapitola stručne zachytáva politicko–ekonomický vývoj Slovenska od rozpadu Československa až po súčasnosť. Jej práva časť hovorí o politických zmenách a ako tie ovplyvnili ekonomický vývoj, a pričínili sa o jej prosperitu alebo naopak, úpadok ekonomiky. V druhej podkapitole je už hlbšie rozanalyzovaný ekonomický vývoj v histórii samostatnej republiky. Pomocou vybraných základných makroekonomických ukazovateľov, ktoré sú pre lepšie priblíženie, zasadené do vládnych období jednotlivých premiérov krajiny, je možné sledovať ekonomické zmeny v republike.

Kostrou diplomovej práce je druhá kapitola, ktorá je venovaná základnému charakterizovaniu situácie na trhu práce. Pomocou ukazovateľov mier zamestnanosti a nezamestnanosti, a ich následného hlbšieho rozobratia a skúmania údajov podľa vekových skupín, pohlavia, regionálneho hľadiska či iných dôležitých rysov je možné bližšie pochopiť stav na trhu práce. Druhá podkapitola završuje charakteristiku slovenského trhu práce z ekonomického hľadiska. Poskytuje prehľad ukazovateľov efektivity práce. Keďže je všeobecne známe, že výška miezd na Slovensku nie je veľmi vysoká, domnievam sa teda, že je to v dôsledku nízkej produktivity práce.

Tretia kapitola skúma neekonomické faktory trhu práce. Zameriava sa na charakteristiku hlavných skutočností, ktoré vplývajú na situáciu na slovenskom trhu práce. Prvá časť kapitoly skúma vzdelanie z kvalitatívneho hľadiska. Úroveň nadobudnutého vzdelania a následné uplatnenie sa na trhu práce idú ruka v ruku, preto ma zaujímalo, či to

platí tak aj na Slovensku. A teda či absolventi vysokých škôl majú o toľko ľahšiu pozíciu sa zamestnať ako osoby s dovŕšeným len základným stupňom vzdelania.

Slovensko je krajinou známou tiež pre jej vysoké percento rómskej populácie. Spoločenský problém sa naskytá pri uvedení skutočnosti, že drvivá väčšina z nich je bez pracovných návykov. Druhá časť tretej kapitoly sa zaoberá práve týmto negatívnym javom a zároveň v nej uvádzam možné spôsoby jeho riešenia.

Posledná, štvrtá kapitola, sumarizuje najhlavnejšie výzvy, ktorým čelí slovenský trh práce. Uvádzam v nej tiež možnosti, ako dané problémy riešiť, prípadne ako postupovať, aby ich celkový negatívny efekt bol čo najmenší. Celá kapitola je založená na zhodnotení už v predchádzajúcich kapitolách uvedených faktov. Tie boli zostrojené na základe konkrétnych analýz a prieskumov, ktoré som následne spracovala a postupne vyhodnocovala.

1 Politicko-hospodársky vývoj Slovenskej republiky

Daná kapitola je venovaná stručnému popisu politického a ekonomického vývoja samostatnej Slovenskej republiky. V prvej podkapitole je uvedený základný politický prehľad. V druhej ide o priblíženie ekonomickej situácie, pričom hospodársku situáciu na Slovensku porovnávam s ďalšími tromi stredoeurópskymi krajinami, členmi Vyšehradskej štvorky.

1.1 Politický prehľad

Nasledujúce podkapitoly bližšie rozoberajú politický vývoj Slovenskej republiky, od obdobia zániku Československej republiky a následného vytvorenia dvoch nezávislých republík až po súčasnosť. Podkapitoly sú rozčlenené podľa vládnych období jednotlivých slovenských premiérov.

1.1.1 Vývoj od konca osemdesiatych rokov po vznik samostatnej republiky

V období pred druhou svetovou vojnou bolo Československo demokraciou s priemerným HNP/obyv. porovnateľným s tým, ktorý dosahovalo Rakúsko. V rámci Československa existovali ale rozdiely, pričom úroveň českého HNP/obyv. prevyšovala úroveň HNP/obyv. v Rakúsku, na druhej strane úroveň HNP/obyv. na Slovensku ďaleko zaostávala za úrovňou v Rakúsku. Na českom území dominoval ťažký priemysel, zatiaľ čo slovenská ekonomika sa orientovala na poľnohospodárstvo. Predovšetkým kvôli vtedajším vládnym nariadeniam, ktoré zdôrazňovali ekonomickú integráciu a regionálny rozvoj, sa v Československu v 90. rokoch prejavovali výrazné rozdiely HNP/obyv. medzi českým a slovenským územím. Vývoj československej ekonomiky sa na štyridsať rokov výrazne

zabrzdil v dôsledku sovietskeho vplyvu a prepuknutia komunizmu na území Československa.¹

Séria reforiem, ktoré sa odohrali na prelome rokov 1989-90, naštartovali cestu podstatných zmien. Ešte pred novembrovou revolúciou v r. 1989 bolo centrálne plánovanie značne oslabené. Tzv. novembrovou nežnou revolúciou v r. 1989 sa začala éra liberálne orientovanej, prechodnej vlády. Tá vytvorila silné očakávania zásadnej ekonomickej transformácie z centrálne plánovanej ekonomiky na tržnú ekonomiku. Nová vláda ihneď dovolila devalváciu koruny voči voľne zameniteľným menám a zhodnotenie voči ruskému rubľu a ďalej sprísnila rozpočtovú politiku, pričom stanovila cieľ dosiahnuť 1-1,5 % prebytok štátneho rozpočtu. Vláda taktiež zdôraznila, že zavedením tržnej ekonomiky a integráciou smerom k rozvinutým západoeurópskym ekonomikám dôjde k opätovnej ekonomickej prosperite Československa.

Ako v mnohých tranzitných ekonomikách, aj v Československu sa proces privatizácie odohrával na dvoch úrovniach. Privatizácia malých a stredných podnikov, tzv. malá privatizácia, na jeseň 1990 bola relatívne úspešná. Proces veľkej privatizácie, ktorý pozostával z privatizácie približne 6000 veľkých podnikov, z toho 4400 českých a 1600 slovenských, bol rozdelený do dvoch vln. Každá z týchto vln pozostávala z množstva ponúk na kúpu.

V prvej vlne v r. 1992 bolo privatizovaných 3000 podnikov, z toho 2210 českých. Druhá vlna privatizácie mala pôvodne trvať do r. 1996, realizuje sa však dodnes. Zatiaľ čo v Českej republike prebiehala úspešne kupónová privatizácia, na Slovensku bola počas Mečiarovej vlády potlačená do úzadia a nahradená dlhopisovým predajom. Tento priamy predaj spôsobil úplné vylúčenie zahraničných investorov a zamestnancov z novej kúpy predávaných nehnuteľností. Takáto nepriaznivá situácia trvala až do r. 1999, kedy vláda M. Dzurindu dovolila súkromnému sektoru vstúpiť do niektorých firiem dovtedy so 100 % (sto percentným) štátnym podielom.²

V júni 1992 sa konali voľby, po ktorých sa na Slovensku víťazná vládna koalícia snažila o postupnú a sociálne orientovanú transformáciu ekonomiky. Vládna dvojkoalícia na čele s autoritatívnym premiérom, bývalým komunistom Vladimírom Mečiarom sa

¹ Len pre porovnanie: Pred druhou svetovou vojnou bola úroveň HNP/obyv. v ČSR porovnateľná s úrovňou v Rakúsku, na začiatku 1990 tvorila len 1/5 rakúskeho HNP/obyv.

² SME: *Pred 16 rokmi začala kupónová privatizácia*. [on-line] Bratislava, 30.10.2007. Dostupné na WWW: <<http://ekonomika.sme.sk/c/3562869/pred-16-rokmi-zacala-kuponova-privatizacia.html>> Stiahnuté dňa [20.06.2011]

snažila o znovu nadviazanie vzťahov s krajinami bývalého Sovietskeho zväzu, zatiaľ čo českí predstavitelia orientovali svoju politiku smerom na západ. Ekonomická dominancia vtedajšieho slovenského premiéra sa prejavila aj v procese privatizácie. Len takmer 5 % štátnych podnikov bolo privatizovaných, zvyšok zostal naďalej v rukách štátu a väčšina západoeurópskych potenciálnych investorov zrušila svoje investičné snahy. To sa dialo v kontraste s vývojom v Česku, kde 40 % štátneho majetku bolo sprivatizovaného prostredníctvom kupónovej privatizácie a zahraničné investície predstavovali viac ako dva miliardy amerických dolárov.³

Slovenská vláda tiež požadovala prenesenie moci z federálnej úrovne na úroveň národných parlamentov. Mnohé rokovania medzi slovenskými a českými hlavnými politickými stranami viedli nakoniec v lete 1992 k dohode o rozdelení Československa na dve samostatné republiky. Táto dohoda bola finálne schválená federálnym parlamentom v novembri 1992.⁴

1.1.2 Vývoj od vzniku samostatnej republiky po rok 1998

Rok po tom, ako sa Československo 1.1.1993 oficiálne rozdelilo na dve samostatné republiky, ekonomika Slovenskej republiky stagnovala. V porovnaní s Českou republikou dosiahla podstatne vyššiu mieru nezamestnanosti a inflácie a veľmi pomalé tempo rastu HDP. Nezamestnanosť v 5-miliónovej Slovenskej republike bola v r. 1993 takmer 15.1 % v porovnaní s 3.5 % v 10-miliónovej Českej republike a miera inflácie bola 22 %, o 4 p.b. vyššia ako v Čechách. I keď mnohé problémy slovenskej ekonomiky boli zapríčinené stratou odbytu v dôsledku rozpadu sovietskeho bloku, situácia bola ešte horšia vplyvom nezodpovedného a slabého ekonomického vládnutia premiéra Mečiara.⁵

V roku 1994 nastalo na Slovensku hospodárske oživenie, kedy bol prvýkrát od r. 1990 zaznamenaný reálny rast HDP. Hlavnú úlohu pritom zohral pozitívny vývoj zahraničného obchodu.

³ PERLEZ, J.: *Slovaks come out Loser in Break with Czechs*, New York Times, NY 1994, ISSN 03624331, s. 53

⁵ PERLEZ, J.: *Slovaks come out Loser in Break with Czechs*, New York Times, NY 1994, ISSN 03624331

Politická situácia však stále nebola veľmi pozitívna. Na čele vlády stál V. Mečiar, ktorému bola síce vyslovená nedôvera v r. 1994, ale krátko nato sa mu podarilo opäť zasadnúť na čelo vlády. Charakterizovať Mečiarovu vládu je možno na príklade „noci dlhých nožov“, ktorá sa odohrala v noci 3. na 4. novembra 1994. Vláda sa vtedy snažila o ovládnutie štátu vo všetkých oblastiach a úrovniach. Všetci poprední predstavitelia boli vymenení a nahradení vybranými reprezentantmi vládnych politických strán. Katastrofickú politickú situáciu najobjektívnejšie vystihuje skutočnosť, že počas celého roka 1995 Slovensko nenavštívila hlava žiadneho štátu.

Obdobie rokov 1994-1998 sa teda veľmi negatívne zapísalo do dejín histórie samostatného slovenského štátu. Slovensko prišlo o priazeň investorov, privatizácia naďalej zaostávala a sloboda verejného vyjadrovania bola veľmi potláčaná. Z tejto situácie sa ešte dlho spamätávalo, čo výrazne ovplyvnilo ďalší ekonomický a sociálny vývoj v krajine.⁶

1.1.3 Vývoj od roku 1998 po vstup do Európskej únie

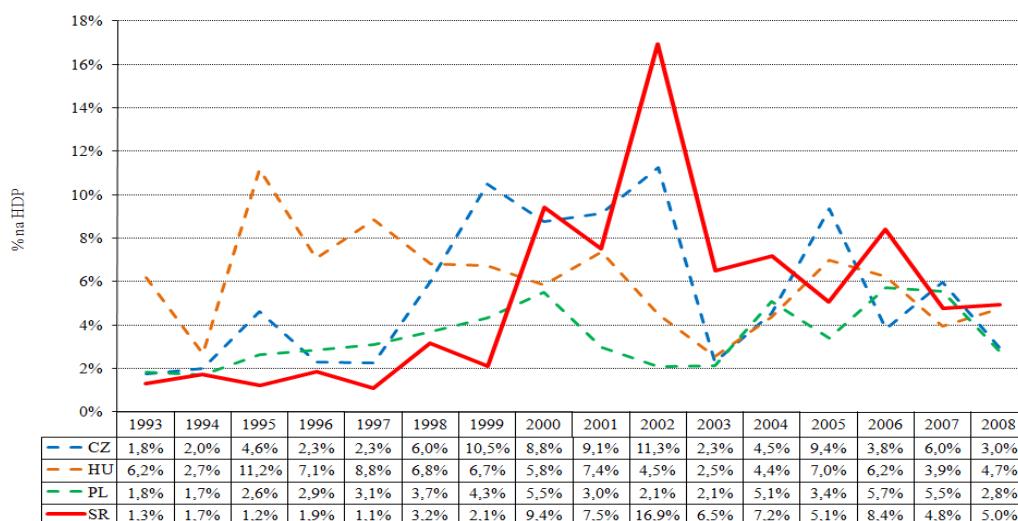
V septembri 1998 sa konali ďalšie parlamentné voľby, po ktorých začalo na Slovensku sviatať na lepšie časy. I keď Mečiarova parlamentná strana získala vo voľbách o jedno percento viac hlasov ako súperiaci štvorkoalícia, nepodarilo sa jej nakoniec získať spojencov pre vytvorenie vládnej koalície. Príležitosť sa tak naskytla parlamentným stranám na čele s kresťanským demokratom Mikulášom Dzurindom.

Hlavným úmyslom novej vlády bolo znovu obnoviť hospodársku situáciu krajiny, ktorá veľmi utrpela počas Mečiarovho vládnutia. Slovenská ekonomika bola vybudovaná na slabom základe s veľmi nestabilným bankovým systémom. I keď rast HDP bol vcelku dynamický, približne polovica dosiahnutého HDP pochádzala z krátkodobých úverov splácaných pri veľmi vysokých úrokových sadzbách zahraničnými investormi. Bolo potrebné prijať opatrenia na odstránenie vládneho deficitu a tiež znížiť veľmi negatívnu obchodnú bilanciu, ktorá počas Mečiarovho vládnutia rapídne narástla.

⁶ EMBUCK: *Politický vývoj v SR po roku 1993*. [on-line]. December 2006. Dostupné na WWW: <<http://www.embuck.com/fses/politicky-vyvoj-v-sr-po-roku-1993/>> Stiahnuté dňa [13.6.2011].

Dzurindovej vláde sa podarilo opäť nalákať na Slovensko zahraničných investorov prostredníctvom série štrukturálnych reforiem prijatých na začiatku vládnutia. Ako ukazuje graf 1, príliv priamych zahraničných investícií bol do r. 2000 veľmi nepriaznivý. Ako je už skôr v texte uvedené, príčinou bola najmä politika Mečiarovej vlády, ktorá bránila vstupu zahraničných investorov na slovenský trh. Slovensko tak zaostávalo v rozvoji za ostatnými stredoeurópskymi krajinami. Situácia sa začala meniť začiatkom nového tisícročia, kedy na územie Slovenska začali prúdiť zahraničné investície a Slovensko sa tak stalo najdynamickejším regiónom v rámci strednej Európy. Vysoký príliv PZI sa stal hlavným zdrojom technologického posunu, čo výrazne podporilo rast produktivity práce (viď kapitola 2.2). Priaznivé prírodné podmienky, relatívne nízke náklady na pracovnú silu, nízke dane a značné zlepšenie ekonomických a obchodných podmienok vysvetľujú, prečo sa Slovensko stalo tak atraktívnym pre príliv PZI. Tie sú koncentrované najmä do energetického a automobilového priemyslu ako aj do finančných sektorov. Väčšina z nich pochádza z krajín EU, konkrétne z Holandska a Rakúska.⁷

Graf 1 : Príliv priamych zahraničných investícií vo vybraných krajinách (1993-2008)



Zdroj: <http://stats.oecd.org/> Vlastné spracovanie údajov.

⁷ Národná banka Slovenska: *Priame zahraničné investície*. [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie> > Dátum stiahnutia [14.06.2011]

Zatiaľ čo obľúbenosť Dzurindovej osoby u zahraničných investorov zo dňa na deň rástla, jeho popularita medzi ľuďmi klesala. Príčinou boli najmä opatrenia, ktoré prijal s úmyslom odstrániť deficit predošlej vlády. Išlo predovšetkým o zavedenie povinných platieb pri návšteve u lekára, predĺženie povinného minimálneho dôchodkového veku a zavedenie súkromne spravovaného penzijného fondu, do ktorého mali pracujúci obyvatelia povinne odvádzať časť svojich príjmov.⁸

Záujmom novej vlády bolo taktiež zviditeľniť Slovensko aj na politickej scéne, snažili sa o orientáciu Slovenska smerom na západ a o integráciu do medzinárodných organizácií a to najmä do NATO a EU. I keď už bývalý premiér V. Mečiar propagoval pričlenenie Slovenska do EU a 27. júna 1995 podal i pôvodnú žiadosť o členstvo, hlavnou prioritou jeho vlády ostávalo orientovanie Slovenska smerom na východ. Spoliehal sa na Rusko predovšetkým kvôli lacným zdrojom energie a taktiež sa spoliehal na jeho diplomatickú podporu. V októbri 1997 sa predstavitelia EU vyjadrili o Slovensku ako o krajine s nestabilnými inštitúciami a ich nedostatočnom začlenení do politickej sféry a tiež s nedostatočným fungovaním demokratického režimu. Nesplnenie politických kritérií zabránilo zaradeniu Slovenska medzi kandidátske krajiny EU. Povedané inými slovami, hlavným problémom bola osoba V. Mečiara pri moci.⁹ Zvrat nastal po voľbách v r. 1998, čo označili aj predstavitelia EU za pozitívny krok v integrácii Slovenska do EU. Taktiež voľby v r. 2002, kedy sa na čele vlády udržal M. Dzurinda, potvrdili správny vývoj v krajine, čo otvorilo dokorán cestu k pristúpeniu Slovenska do EU. Stalo sa tak 1.5.2004, kedy sa Slovensko stalo riadnym členom spolu s ďalšími deviatimi krajinami strednej a východnej Európy.¹⁰

Cesta vstupu Slovenska do NATO prebiehala v podobnom duchu ako to bolo pri vstupe do EU. Na summite v Madride v r. 1997 nebolo Slovensko ani medzi pozvanými krajinami (na rozdiel od Česka, Maďarska a Poľska). Po voľbách 1998 sa vytvorila na Slovensku pôda pre budovanie bezpečnostných a obranných inštitúcií Slovenska. Po

⁸ The Economist: *Fragile reformer*. [on-line]. Bratislava, 6.11.2003. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node/2193836>> Stiahnuté dňa [14.06.2011]

⁹ The Economist: *Mikuláš Dzurinda, Slovakia's turn for the better*. [on-line]. Bratislava, 9.12.1999. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node/327077>> Dátum stiahnutia [17.06.2011]

¹⁰ Euroinfo: *Chronológia vstupu SR do EU*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroinfo.gov.sk/euroagendy/agenda-eu-sr/historia-vztahov-sr-eu/chronologia-vstupu-sr-do-eu-4f9.html>> Dátum stiahnutia [17.06.2011]

formálnych rokovaníach a prístupových jednaniach sa tak Slovensko stalo 29.3.2004 oficiálnym členom NATO.¹¹

1.1.4 Vývoj od roku 2004

V r. 2006 sa konali predčasné parlamentné voľby, po ktorých sa na čelo premiéra postavil Róbert Fico. Zostavil koalíciu z troch politických strán, pričom sa do vlády tvorenej mixom ľavičiarov, populistov a národnárov opäť dostal V. Mečiar.¹²

Programové vyhlásenie vlády uvádza ako hlavné priority garanciu bezplatného vysokoškolského štúdia, zastavenie privatizácie strategických podnikov, prechod na euro do r. 2009, vytvorenie vedomostnej spoločnosti, zníženie inflácie a iné.¹³

Posledné voľby na Slovensku sa konali v máji 2010, kedy bola zvolená na čelo vlády stredová pravičiarika, šéfka kresťanských demokratov a označovaná aj ako "tatranská tigrica" Ivetta Radičová. Ona a jej vládna štvorkoalícia budú mať hlavnú úlohu najmä stabilizáciu verejných financií. Štátny deficit sa vyšplhal najmä vplyvom finančnej a ekonomickej nestability vo svetovej ekonomike na úroveň 6.8 % HDP. Ďalšou výzvou predstavuje urovnanie maďarsko-slovenských vzťahov, ktoré sú v poslednej dobe narušené kvôli otázke jazykového zákona.¹⁴

¹¹ Ministerstvo obrany SR: *Vstup Slovenska do NATO*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.mosr.sk/11411/vstup-do-nato.php?mnu=288>> Dátum stiahnutia [17.06.2011]

¹² The Economist: *Lonely tigreness*. [on-line]. Bratislava, 27.01.2011. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node>> Stiahnuté dňa [14.06.2011]

¹³ Denník SME: *Uplynie rok od vymenovania vlády Róberta Fica*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.sme.sk/c/3378899/uplynie-rok-od-vymenovania-vlady-roberta-fica.html>> Stiahnuté dňa [17.06.2011]

¹⁴ The Economist: *Fresh air*. [on-line]. Bratislava, 17.06.2010. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node/16381292>> Stiahnuté dňa [14.06.2011]

1.1.5 Zhrnutie

Kľúčovými momentmi v nedávnej histórii Československa bol november 1989, ktorý znamenal zmenu v režime vládnutia, centrálne plánovaný systém bol nahradený tržným hospodárstvom. Začali sa objavovať snahy o osamostatnenie slovenského územia, ktoré bolo v tom čase menej rozvinuté ako české územie a orientovalo svoj rast prevažne na poľnohospodársku produkciu a ťažký priemysel.

K vytúženému vzniku nezávislej Slovenskej republiky prišlo 1.1.1993. V rozpore s vývojom v Českej republike, sa na Slovensku dostala k moci pravicovo orientovaná vláda Vladimíra Mečiara. Tá inklinovala smerom na východ, k Rusku, a brzdila tým pre Slovensko priaznivejšiu prozápadnú orientáciu a s ňou spojený rozvoj. Vtedajšia vláda mala v rukách štátne podniky a bránila tým snahám o ich privatizáciu. Takisto nevytvárala priaznivé podmienky, na rozdiel od ostatných stredoeurópskych krajín, pre príliv PZI. Všetky tieto udalosti spôsobili stagnáciu Slovenska až do obdobia 1998. Vtedy došlo k výmene riadenia štátu. Pozíciu V. Mečiara prebral prozápadne orientovaný Mikuláš Dzurinda, ktorý sa spolu so svojou vládou koalíciou pričínal o vybudovanie zo Slovenska „európskeho tigra“. Prijatím série štrukturálnych reforiem naštartoval dynamiku slovenskej ekonomiky. Na Slovensko začali vo veľkom počte prúdiť zahraničné investície, ktoré prispeli k vybudovaniu mnohých nových pracovných miest.

Vláda M. Dzurindu sa takisto pričínala o ďalšie míľniky v krátkodobej histórii samostatného slovenského štátu a to o začlenenie Slovenska do medzinárodných organizácií – 29.3.2004 do NATO a 1.5.2004 do EU.

Po vládnom období Dzurindovej vlády sa na čelo premiéra dostal Róbert Fico, ktorého systém vládnutia sa dosť ponášal na predchádzajúce Mečiarovo obdobie. Nemal ľahkú úlohu, nakoľko v čase jeho vládnutia prepukla vo svete finančná kríza, ktorá ochromila ekonomiky mnohých štátov.

V súčasnosti je na čele vlády prvá žena v slovenskej histórii - Iveta Radičová. Okrem riešenia ekonomických otázok sa vynárajú aj politické záležitosti v súvislosti s vyhrotenými maďarsko-slovenskými vzťahmi.

1.2 Ekonomický prehľad¹⁵

Ekonomický vývoj samostatnej Slovenskej republiky od jej vzniku v r. 1993 možno charakterizovať pomocou viacerých makroekonomických ukazovateľov. V nasledujúcich podkapitolách sa bližšie venujem vývoju reálneho HDP, inflácii a stavu verejných financií, konkrétne vývoju štátneho deficitu a dlhu. Pre lepšie priblíženie vývoja porovnávam vývoj veličín na Slovensku s vývojom ukazovateľov v susediacich krajinách a to s vývojom v Českej republike, Maďarsku a Poľsku. Ekonomický vývoj na Slovensku je zasadený do politického prostredia s uvedením vtedajších premiérov republiky.

1.2.1 Hrubý domáci produkt

Táto kapitola zachytáva vývoj reálneho HDP na Slovensku v rokoch 1994-2012. Krátko po vzniku samostatného štátu prechádzala slovenská ekonomika adaptačným obdobím sprevádzaným miernou recesiou.

Ako zachytáva graf 2, úroveň reálneho HDP dosahovala v r. 1994 na Slovensku najvyššiu úroveň spomedzi ostatných stredoeurópskych štátov. Bolo možné sledovať priaznivý ekonomický vývoj, pričom hlavným motorom rastu HDP bol zahraničný obchod. Obdobie 1995-1997 bolo globálne veľmi priaznivé, kedy vo svetovej ekonomike panoval ekonomický rozkvet. Na Slovensku došlo k oživeniu domáceho spotrebiteľského a investičného dopytu. Od r. 1998 sa celosvetová klíma zhoršovala a začala sa prejavovať mierna recesia. To neobišlo ani slovenskú ekonomiku, ktorá dokonca v r. 1999 zaznamenala najväčší pokles v dynamike rastu HDP spomedzi sledovaných krajín. Výrazné zlepšenie situácie sa nepodarilo ani vtedajšej Mečiarova vláde. Tá totiž bránila preniknutiu zahraničných investorov, spomaľovala proces privatizácie a orientovala vývoj slovenskej ekonomiky smerom na východ.

Vláda M. Dzurindu nemala jednoduchú úlohu na začiatku vládnutia, ale rozumne mierenými opatreniami a reformami naštartovala tempo slovenského HDP, ktorý začal od r. 2004 opäť rásť najrýchlejším tempom spomedzi ostatných štátov. Prosperujúce obdobie

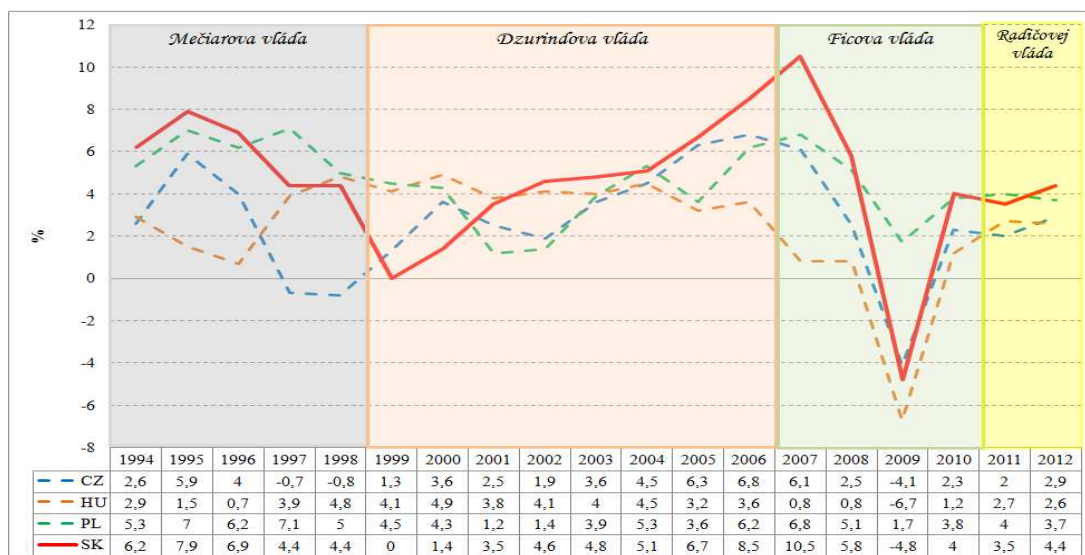
¹⁵ NBS: *Výročné správy 1993-2010*. [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-nbs/vyroczna-sprava> > Dátum stiahnutia [14.06.2011]

bolo aj dôsledkom prístúpenia Slovenska do medzinárodných organizácií a odklonenia sa od preferencie Ruska.

Po úspešnom „ozdravení“ slovenskej ekonomiky na konci 90. rokov a začiatkom ďalšej dekády prišlo opäť k spomaleniu vývoja. Počas Ficovho vládnutia došlo k hlbokému poklesu tempa reálneho HDP, ktorý dokonca prvýkrát zaznamenal stagnáciu. Síce to bolo Maďarsko, ktoré dosiahlo najnižšiu hodnotu tempa reálneho HDP, slovenská ekonomika ale zaznamenala najradikálnejší pokles. K súvisiacim príčinám patrí taktiež vypuknutie finančnej a ekonomickej krízy. V r. 2009 sa slovenská ekonomika odrazila od svojho dna a momentálne opäť rastie, i keď ešte stále nedosahuje hodnoty z 90. rokov.

Do budúcnosti sa predpokladá rast na úrovni približne 4.4 %, teda ako je i z grafu vidno, opäť najdynamickejšie spomedzi ostatných členov V4.

Graf 2: Vývoj reálneho HDP vo vybraných krajinách (1994-2012)



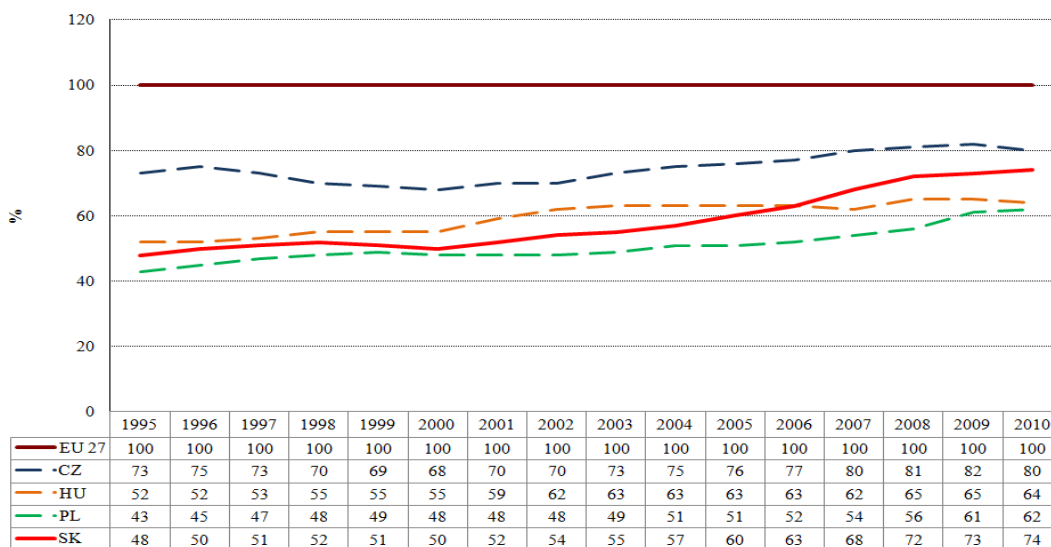
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu Vlastné spracovanie údajov

1.2.2 HDP na obyvateľa v PKS

Vývoj ukazovateľa HDP na jedného obyvateľa vyjadrený v PKS, ako ukazuje graf 3, bol v Českej republike už od druhej polovice 90. rokov značne pred vývojom na Slovensku. Od r. 2000 ale začala úroveň tohto ukazovateľa na Slovensku rásť, najmä v dôsledku vytvorenia priaznivého prostredia pre príliv PZI. V súčasnej dobe je Slovensko

na úrovni takmer 75 % priemeru EU27. Slovensko tak zaznamenalo najradikálnejší vzostup v porovnaní s ostatnými stredoeurópskymi krajinami, keď sa dostalo v priebehu posledných 20 rokov z takmer polovičnej úrovne európskeho priemeru na jej takmer tri štvrtiny.

Graf 3: HDP/obyvateľa v PKS vo vybraných krajinách (1995-2010)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu Vlastné spracovanie údajov

1.3 Miera inflácie

Medziročné zmeny mier inflácie vo vybraných stredoeurópskych krajinách v období od r. 1993 znázorňuje graf 4. Miera inflácie na Slovensku bola v r. 1993 veľmi vysoká, príčinou čoho bolo hlavne zavedenie DPH a rozdelenie Československa. Došlo tak k zavedeniu vlastných mien v oboch krajinách, pričom slovenská koruna značne devalvovala voči českej mene. Rok 1994 priniesol oživenie globálnej ekonomiky, čo priaznivo ovplyvnilo inflačný vývoj vo všetkých krajinách V4.

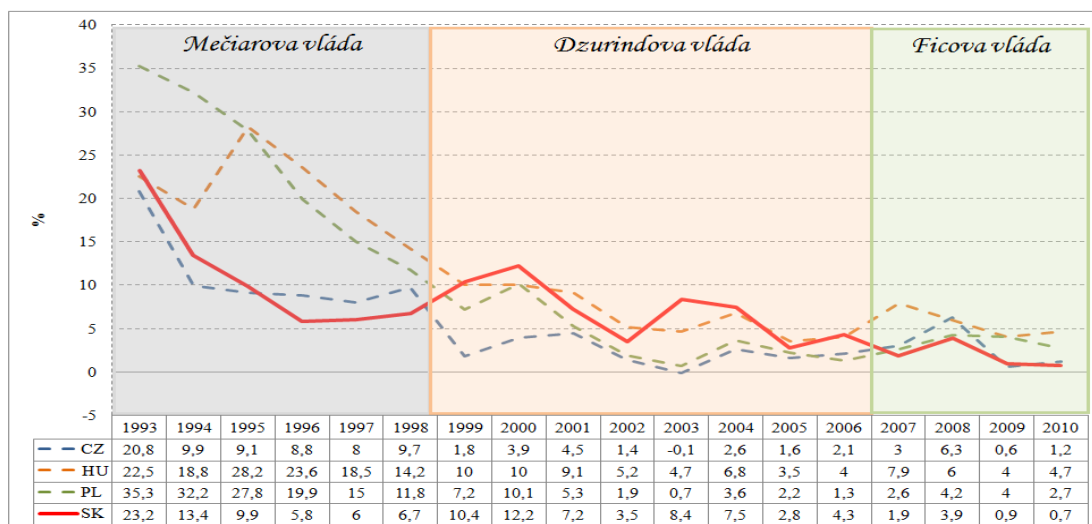
Koniec priaznivého obdobia priniesol r. 1997, kedy došlo na Slovensku k akcelerácii inflačných tendencií, najmä kvôli prevyšujúcemu domácejmu dopytu nad ponukou a v tom čase vonkajšej nestabilite zapríčinennej ruskou krízou. Slovenská koruna prešla v októbri 1998 k zásadnej zmene, keď už nebola fixovaná na kôš dvoch mien (nemeckej marky a

amerického dolára), ale prešla na voľne plávajúci kurz, ktorého kurz sa určoval na základe ponuky a dopytu na medzibankovom devízovom trhu.

Od r. 2003 je možné opäť sledovať nárast cenovej hladiny na takmer 8.5 %. Bolo to predovšetkým v dôsledku príprav na vstup do EU, kedy vláda SR musela prijať vhodné makroekonomické opatrenia. Išlo predovšetkým o výrazný rast regulovaných cien a spotrebných daní. Cenový vývoj bol však tlmený poklesom kúpyschopného dopytu a zhodnotením koruny voči doláru a euru.¹⁶

Od r. 2003 možno vidieť neustály pokles spotrebiteľských cien s občasnými miernymi výkyvmi. Naposledy k tomu došlo v r. 2008, kedy narástla na úroveň takmer 4 % a to vplyvom najmä vývoja svetových cien energetických a poľnohospodárskych komodít.¹⁷

Graf 4: Medziročné zmeny miery inflácie vo vybraných krajinách (1993-2010)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu Vlastné spracovanie údajov., EBRD: *Transition report update*, 2004, s.17

¹⁶ Národná banka Slovenska: *Výročná správa 2003*. [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/img/Documents/Publikacie%5CVyrocnasprava%5CSVK2003%5CVS2003_kap00.pdf> str.4. Stiahnuté dňa [18.06.2011]

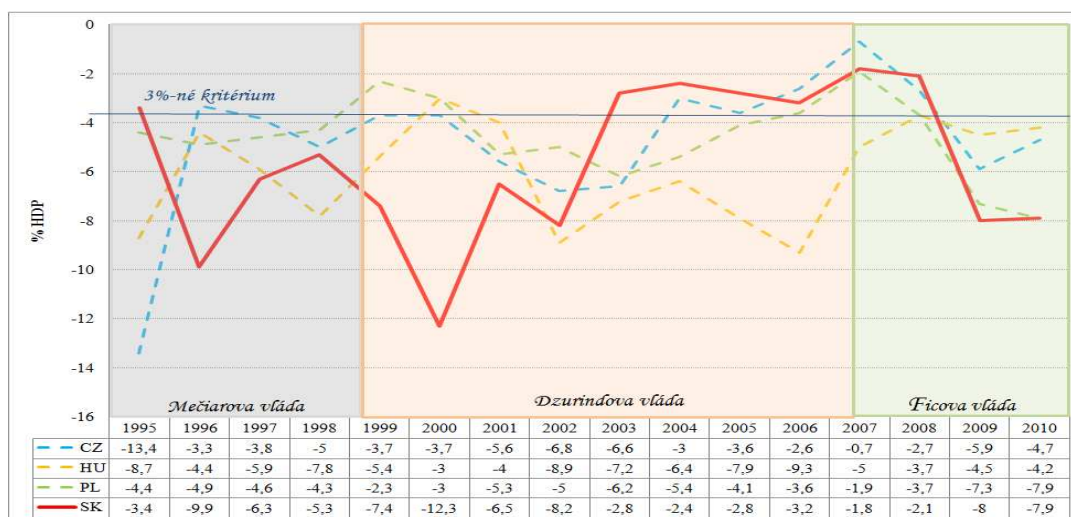
¹⁷ Národná banka Slovenska: *Výročná správa 2008*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.nbs.sk/img/Documents/Publikacie/Vyrocnasprava/VSNBS08.pdf>> s.7. Stiahnuté dňa [18.06.2011]

1.3.1 Verejné financie

Štátny deficit

Ako ukazuje graf 5, vývoj deficitu verejných financií v období počas Mečiarovej vlády bol veľmi nestabilný. Najväčší deficit bol zaznamenaný v r. 1996, pričom sa ako hlavná príčina javí výrazná podpora domáceho dopytu na úkor deficitného hospodárenia štátneho rozpočtu. Ďalšou príčinou bol takisto už spomínaný nízky príliv zahraničného kapitálu v podobe PZI.¹⁸

Graf 5: Vývoj štátneho deficitu vo vybraných krajinách (1995-2010)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu Vlastné spracovanie údajov

Vládne výdaje boli neustále vyššie ako príjmy, čo sa sústavne kumulovalo a vyvrcholilo to v r. 2000 v enormne vysokú hodnotu schodku verejných financií vo výške okolo 12 % HDP.

¹⁸ Národná banka Slovenska: Výročná správa 1998 [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/img/Documents/Publikacie/VyrocnnaSprava/VSNBS96.pdf> str.1. Stiahnuté dňa [18.06.2011]

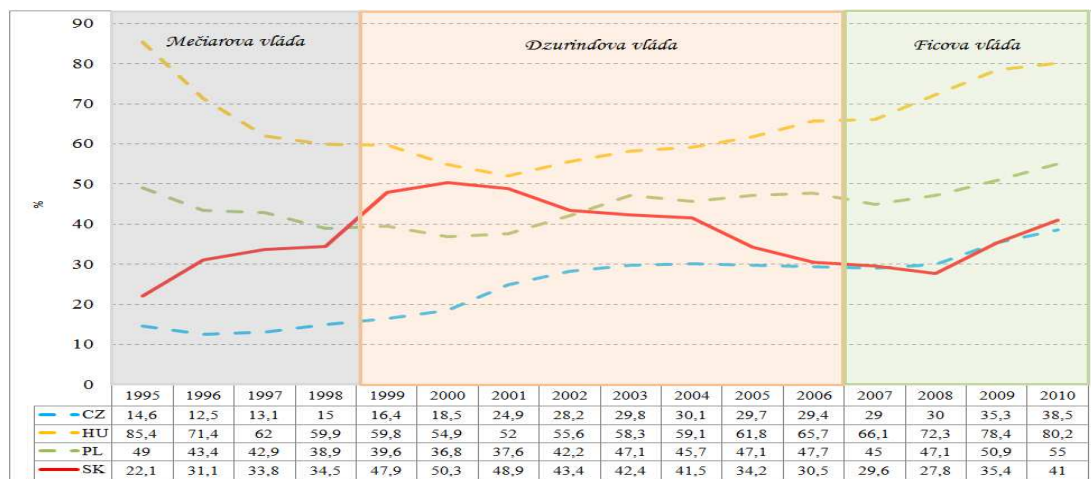
I s cieľom vstúpenia do Eurozóny bolo nevyhnutné prijať opatrenia na zníženie verejného deficitu. Toto zníženie ako aj konsolidácia štátneho rozpočtu boli dosiahnuté postupným znižovaním výdavkov a zlepšením výberu daní na začiatku nového tisícročia.¹⁹

V r. 2008 narástla hodnota štátneho deficitu na hodnotu takmer 8 % HDP. Preto je cieľom súčasnej vlády znížiť jeho hodnotu o 2,5 p.b. do konca r. 2011. Dosiahnuť by to mala pomocou konsolidačného balíčka, ktorý obsahuje rapídne škrtky vo vládných výdajoch, na druhej strane zvýšenie príjmov sa má dosiahnuť zvýšením sadzby DPH o 1 % na 20 %.²⁰

Štátny dlh

Obdobne na základe údajov z grafu 6 možno sledovať vývoj zadlženia Slovenskej republiky a vybraných krajín v období od r. 1995. Najvyššiu hodnotu štátneho dlhu dosiahlo Slovensko na konci r. 1999, kedy sa jeho hodnota vyšplhala na úroveň vyššiu ako 50 % HDP. Odvtedy možno pozorovať klesajúcu tendenciu, ale od r. 2008 jeho hodnota začala opäť mierne narastať, predovšetkým vplyvom negatívnych dôsledkov celosvetovej finančnej krízy.

Graf 6: Vývoj štátneho dlhu vo vybraných krajinách (1993-2010)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu Vlastné spracovanie údajov

¹⁹ Ministerstvo financií Slovenskej republiky, Národná banka Slovenska: *Stratégia prijatia eura v SR* [online]. Jún 2003 Dostupné na WWW: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:SHF82Y0uZNYJ:www.fem.uniag.sk/ehmu/documenty/stra.htm+pokles+fi%C5%A1k%C3%A1lneho+deficitu+v+r.+2000&cd=5&hl=sk&ct=clnk&gl=sk&source=www.google.sk> Dátum stiahnutia [28.06.2011]

²⁰ OECD: *Economic Surveys: Slovak Republic 2010*. November 2010. ISBN 978-92-64-08337-0. S.14

1.3.2 Zhrnutie

Ekonomický vývoj Slovenskej republiky od jej osamostatnenia bol ovplyvnený asymetrickým charakterom rozdelenia v neprospech Slovenska. Ekonomika Slovenskej republiky zažívala tesne po získaní nezávislosti recesiú. Potrebu bolo teda oživiť dynamiku slovenskej ekonomiky s cieľom ekonomického rozvoja.

Priaznivý vývoj vo svete v polovici 90. rokov prispel k pozitívnemu vývoju ekonomických ukazovateľov a celkovej ekonomickej klímy na Slovensku. Druhá polovica 90. rokov bola poznačená globálnou recesiou, ktorá neobišla ani slovenskú ekonomiku. Spojitosť globálnej recesie s pravicovo orientovanou vládou Vladimíra Mečiara, ktorým nevytváral vhodné podmienky pre príliv zahraničných investícií spôsobila enormný pokles hospodárskeho rozmachu na Slovensku. Výsledkom toho bol hlboký prepád tempa reálneho rastu HDP a deficitu verejných financií a prudký nárast inflácie v r. 2000. Slovensko v tom čase vysoko zaostávalo za vývojom v ostatných stredoeurópskych krajinách.

Dzurindova vláda sa implementáciou série štrukturálnych reforiem snažila o dosiahnutie pozitívnych zmien. Výsledok týchto reforiem sa začal prejavovať o pár rokov neskôr, kedy ekonomika Slovenska začala zažívať opätovný rozmach, vytvorili sa priaznivé podmienky pre príliv zahraničného kapitálu, ktorý obnovil vysokú dynamiku tempa rastu reálneho HDP. Vďaka vysokej dynamike začalo byť Slovensko prezývané “európskym tigrom” regiónu.

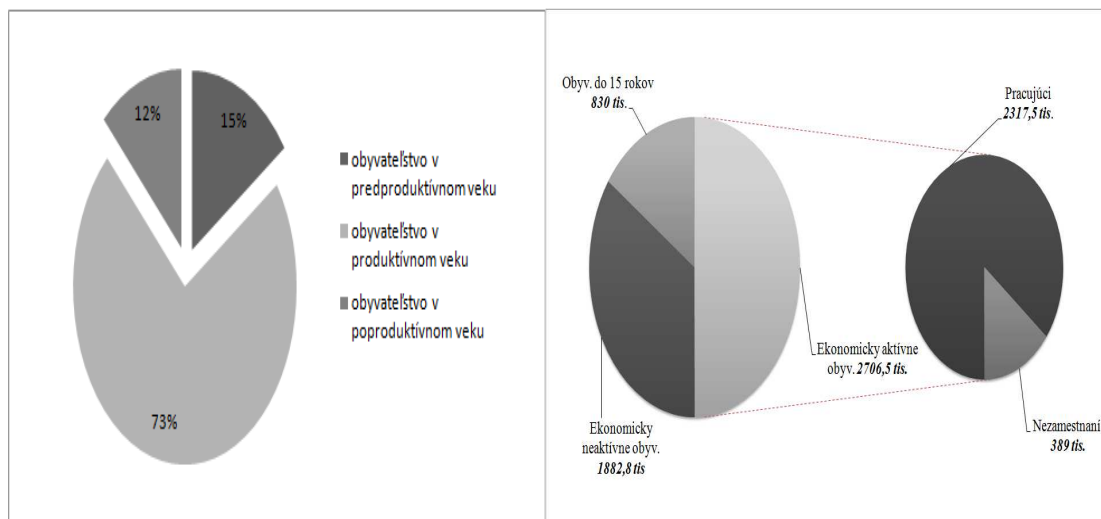
Rok 2007 priniesol nepriaznivú situáciu pre všetky sledované krajiny, kedy sa postupne začala prejavovať globálna ekonomická a finančná kríza. Vplyv na slovenskú ekonomiku bol veľmi výrazný, a ako možno vidieť v predchádzajúcom texte, došlo k najväčšej stagnácii tempa rastu reálneho HDP spomedzi ostatných V4 krajín. V súčasnej dobe sa ekonomika pomaly ozdravuje, i keď ešte určitý čas potrvá, pokým opäť dosiahne hodnoty z predkrízového obdobia.

2 Trh práce na Slovensku

Obyvateľstvo Slovenskej republiky možno rozdeliť do troch skupín. Ide o skupinu obyvateľov v predproduktívnom veku (do 15 r.), v produktívnom (15-65 r.) a poproduktívnom (nad 65 r.). Ako je možné vidieť z grafu 7, najväčšie zastúpenie má skupina v produktívnom veku, do ktorej v r. 2010 patrilo 3 926 900 ľudí. V predproduktívnom veku sa nachádzalo 832 500 obyvateľov a najmenšiu skupinu tvorili ľudia v poproduktívnom veku s počtom 662 400 osôb. Celkovo sa tak v r. 2010 na Slovensku nachádzalo 5 421 800 obyvateľov.

Obyvateľov v skupine produktívneho a poproduktívneho veku možno bližšie rozčleniť do skupiny ekonomicky aktívneho a neaktívneho obyvateľstva. K ekonomicky aktívnym patria tí, ktorí sú buď zamestnaní, alebo sú nezamestnaní, ale aktívne si hľadajú prácu. Ekonomicky neaktívnu skupinu tvoria študenti, dôchodcovia, osoby na materskej dovolenke, v domácnosti, práceneschopní a iní.²¹

Graf 7: Rozdelenie obyvateľstva do skupín podľa veku a aktivity, r. 2010



Zdroj: <http://www.statistics.sk>. Vlastné spracovanie údajov

²¹ Inštitút finančnej politiky Ministerstvo financií SR: *Analýza základných indikátorov trhu práce v SR* [online]. Júl 2005. Dostupné na WWW: http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/Publikacie/Makro/EA6_NEZAM.pdf > Dátum stiahnutia [27.06.2011]

K základným ukazovateľom ekonomickej aktivity obyvateľstva patrí miera ekonomickej aktivity, miera zamestnanosti a miera nezamestnanosti.²²

Miera ekonomickej aktivity charakterizuje podiel ľudí starších ako 15 rokov, ktorí spadajú do skupiny ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Vypočíta sa nasledovne:

$$MEA = \frac{\text{ekonomicky aktívne obyvateľstvo}}{\text{ľudia v produktívnom veku + v poproduktívnom veku}}$$

Miera zamestnanosti sa počíta ako podiel počtu zamestnaných v produktívnom veku na celkovom počte ľudí v produktívnom veku. Matematicky je to nasledovne:

$$MZ = \frac{\text{zamestnaní v produktívnom veku}}{\text{celkový počet ľudí v produktívnom veku}}$$

Miera nezamestnanosti sa uvádza ako podiel nezamestnaných voči ekonomicky aktívnym obyvateľom:

$$MNZ = \frac{\text{nezamestnaní}}{\text{ekonomicky aktívny obyvateľia}}$$

Za nezamestnanosť možno vo všeobecnosti označiť stav, kedy človek chce a je i schopný pracovať, ale nemôže si na danom trhu práce nájsť prácu. Nezamestnaným je teda človek, ktorý je bez práce, ale si ju aktívne hľadá a žije pritom z dávky v nezamestnanosti. Naopak, za nezamestnaného sa nepovažuje osoba, ktorá je síce nezamestnaná, ale aktívne si nehľadá prácu.

Vývoj mier ekonomickej aktivity, zamestnanosti a nezamestnanosti je uvedený v tabuľke 1. Pre porovnanie je uvedený vývoj na Slovensku, EU27 a ostatných stredoeurópskych krajinách.

²² Inštitút finančnej politiky Ministerstvo financií SR: *Analýza základných indikátorov trhu práce v SR* [online]. júl 2005. str. 5. Dostupné na WWW: <http://www.finance.gov.sk/Documents/lfp/Publikacie/Makro/EA6_NEZAM.pdf> Dátum stiahnutia [27.06.2011]

Tabuľka 1: Prehľad základných charakteristík trhu práce vo vybraných krajinách

	Rok	Miera ekonomickej aktivity	Miera ekonomickej inaktivity	Miera zamestnanosti	Miera nezamestnanosti
EU 27	2005	↓ 71,0%	↓ 30,2%	↑ 63,5%	8,7%
	2010	↑ 72,3%	↑ 29,0%	↓ 64,2%	9,6%
CZ	2005	↑ 71,2%	↓ 29,6%	↓ 64,8%	8,7%
	2010	↑ 71,2%	↑ 29,8%	↑ 65,0%	7,3%
HU	2005	↓ 61,7%	↑ 38,7%	↑ 56,9%	6,4%
	2010	↑ 62,9%	↓ 37,6%	↓ 55,4%	11,2%
PL	2005	↓ 65,5%	↓ 35,7%	↓ 53,0%	16,1%
	2010	↑ 66,6%	↑ 34,4%	↑ 59,3%	9,6%
SK	2005	↑ 69,2%	↓ 31,1%	↓ 57,7%	18,8%
	2010	↓ 68,9%	↑ 31,3%	↑ 58,8%	11,4%

Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu Vlastné spracovanie údajov

I keď je hodnota miery ekonomickej aktivity na Slovensku druhá najvyššia za Českou republikou, je pod priemerom EU27 o takmer 4 p.b.

Miera ekonomickej inaktivity udáva podiel ekonomicky neaktívneho obyvateľstva na celkovom počte osôb v produktívnom a poproduktívnom veku. Na Slovensku došlo k nepatrnému zvýšeniu o 0.2 p.b na 31.3 % medzi rokmi 2005 a 2010 a v súčasnosti sa nachádza o 2 p.b. nad úrovňou priemeru EU27.

V ukazovateli miery zamestnanosti sa Slovenská republika nachádza na druhom mieste za Českou republikou. I keď jej hodnota za posledných päť rokov vzrástla na úroveň takmer 59 %, za úrovňou priemeru EU27 výrazne zaostáva a to takmer o 6 p.b.

V miere nezamestnanosti dosiahlo Slovensko najvýraznejšie zlepšenie, keď jej hodnota klesla v priebehu posledných piatich rokov o viac ako 7 p.b. Ale i napriek tomuto zlepšeniu je úroveň miery nezamestnanosti na Slovensku naďalej najvyššia spomedzi ostatných stredoeurópskych krajín a o takmer 3 p.b. je nad úrovňou európskeho priemeru.

2.1 Hlbšia analýza trhu práce

Táto podkapitola približuje situáciu na trhu práce v Slovenskej republike. V ďalšom texte sú hlbšie rozanalyzované ukazovatele miery zamestnanosti a nezamestnanosti, hodnotené podľa rôznych kritérií a hľadísk.

2.1.1 Ukazovatele zamestnanosti

Pri hodnotení zamestnanosti na Slovensku vychádzam z komplexného hodnotenia miery zamestnanosti. Následne bližšie rozoberám jej úroveň podľa vopred určených kritérií. V nasledujúcom texte uvádzam vybrané ukazovatele zamestnanosti a to:

- Miera zamestnanosti na Slovensku (pre lepšie priblíženie aj porovnanie s ostatnými stredoeurópskymi krajinami)
- Miera zamestnanosti podľa pohlavia
- Miera zamestnanosti jednotlivých vekových skupín
- Podiel pracujúcich na polovičný úväzok na celkovom počte pracujúcich

Miera zamestnanosti:

Ako ukazuje tabuľka 2 zobrazujúca percentuálnu zmenu vo vývoji miery zamestnanosti na Slovensku a v Čechách na začiatku 90. rokov, jej vývoj bol v oboch krajinách približne rovnaký. Možno sledovať podobné zmeny, keď v r. 1991 rapídne poklesla miera zamestnanosti, pričom v rámci Československa to bolo o takmer 12 p.b. Dôvodom bola predovšetkým zmena režimu a prechod z centrálne plánovaného hospodárstva na tržne orientované.

Tabuľka 2: Miera zamestnanosti (1990-1992, percentuálna zmena)

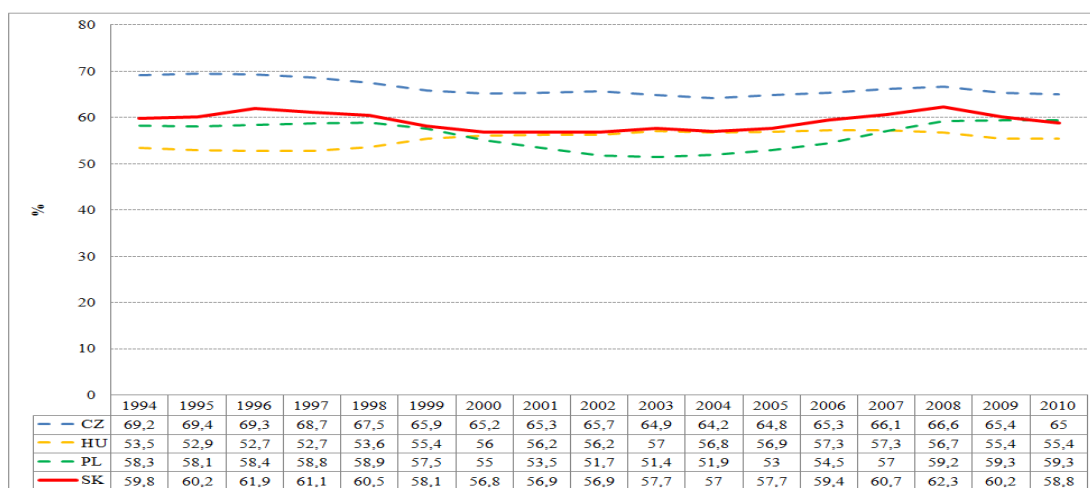
	1990				1990	1991				1991	1992	
	Q1	Q2	Q3	Q4		Q1	Q2	Q3	Q4		Q1	Q2
CSFR	-0,7	-1,3	-1,7	-2,5	-2,5	-8,4	-9,7	-11,1	-12,5	-11,5	-13,4	-12,2
CR	-0,8	-1,3	-1,6	-2,5	-2,5	-8,4	-10,0	-11,2	-12,9	-12,9	-15,0	-13,8
SR	-0,7	-1,3	-1,9	-2,7	-2,7	-8,2	-9,1	-10,7	-11,7	-11,7	-12,3	-11,0

Zdroj: Český statistický úřad, Dyba a Švejnar (1992) – str.25

Vývoj mier zamestnanosti od r. 1994 zachytáva graf 8, kde je pre porovnanie takisto uvedený vývoj v krajinách strednej Európy s podobným historickým pozadím. Najvyššiu mieru zamestnanosti má počas celého sledovaného obdobia Česká republika, ktorá síce nedosahuje požadované lisabonské kritérium 70 % úroveň, ale jej vývoj má k tomu najbližšie spomedzi uvedených krajín.

V Slovenskej republike možno sledovať stabilnú úroveň s hodnotami kolísajúcimi okolo úrovne 60 % v priebehu posledných rokov. Vývoj miery zamestnanosti odráža makroekonomický vývoj v krajine, kedy v priebehu konjunktúry zamestnanosť rástla a naopak, počas recesie klesala.

Graf 8: Vývoj miery zamestnanosti vekovej skupiny 15-64 r. vo vybraných krajinách (1994-2010)

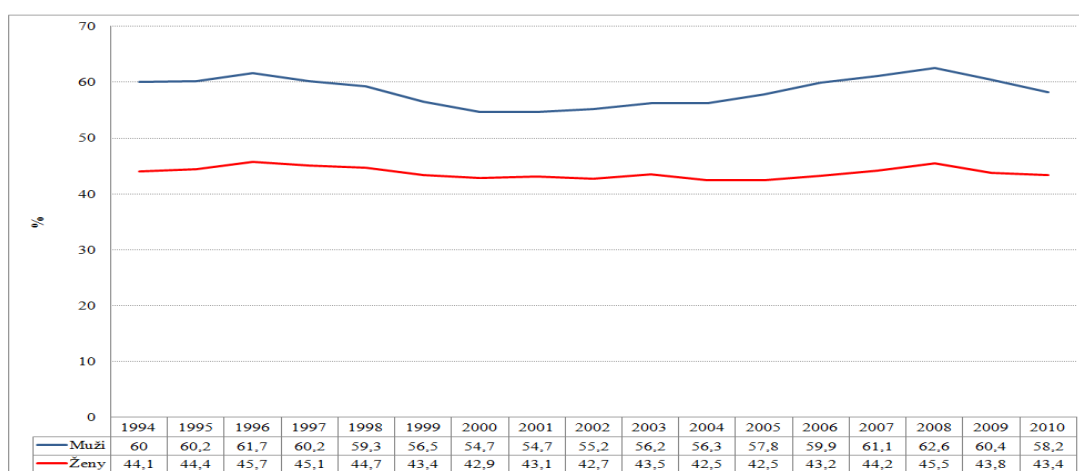


Zdroj: www.stats.oecd.org . Vlastné spracovanie údajov.

Miera zamestnanosti podľa pohlavia

Ako ukazuje graf 9, na slovenskom trhu práce existujú značné rozdiely medzi mierou zamestnanosti mužov a žien. Kým miera zamestnanosti mužov je na úrovni približne 60 %, u žien je táto úroveň oveľa nižšia. Síce je jej hladina stabilná, za zamestnanosťou mužov zaostáva o takmer 10 p.b. a spomedzi ostatných krajín EU je takmer najnižšia (vid príloha 1).²³

Graf 9: Vývoj miery zamestnanosti na Slovensku podľa pohlavia (1994-2010)



Zdroj: http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_Rad.procDlg Vlastné spracovanie údajov

Miera zamestnanosti podľa vekových skupín

Pokiaľ ide o mieru zamestnanosti jednotlivých vekových skupín, z grafu 10 je jasno vidieť, že najväčšia miera zamestnanosti je evidovaná u vekovej skupiny v produktívnom veku, tj. od 25-49 rokov.

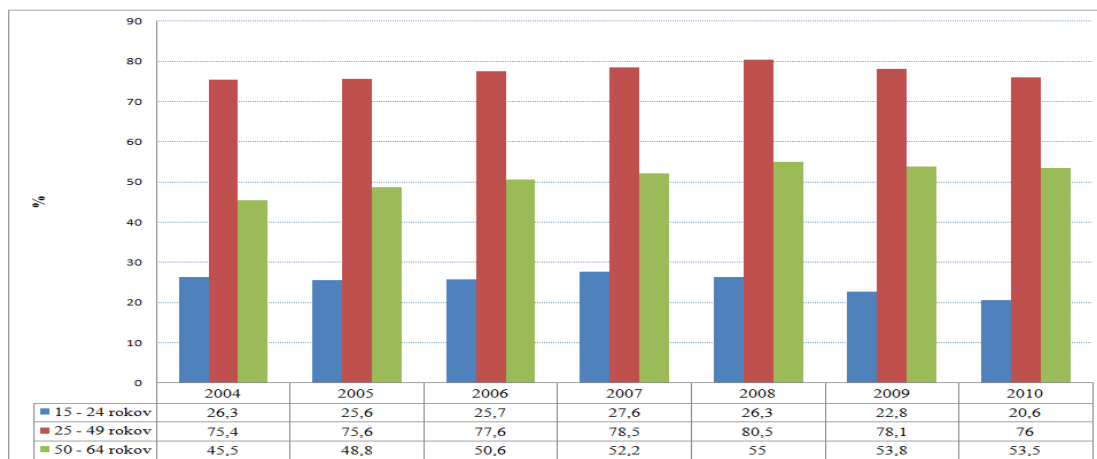
Najhoršie je na tom veková skupina do 24 rokov, ktorej miera zamestnanosti sa v priebehu posledných rokov pohybovala na úrovni okolo 20 %. V porovnaní s priemerom EU27 ide o veľmi výrazný rozdiel, pretože priemer v rámci EU27 je na úrovni približne 35 %, a teda o takmer 15 p.b. viac ako na Slovensku (vid príloha 2).

²³ Inštitút finančnej politiky: *Ženy by mohli pomôcť zvýšiť HDP o 1,6%*. [on-line]Komentár 2011/13. Dostupné na WWW:

<http://www.finance.gov.sk/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=7920&documentId=6162> Stiahnuté dňa [11.07.2011]

Ak by sme porovnali vývoj miery zamestnanosti skupiny ľudí v produktívnom a poproduktívnom veku na Slovensku s európskym priemerom, tak ich vývoj je približne rovnaký. Miera zamestnanosti bola v r. 2010 u oboch skupín na Slovensku nižšia o približne 3 p.b. ako priemer EU27.²⁴

Graf 10: Vývoj miery zamestnanosti na Slovensku podľa vekových skupín (2004-2010)



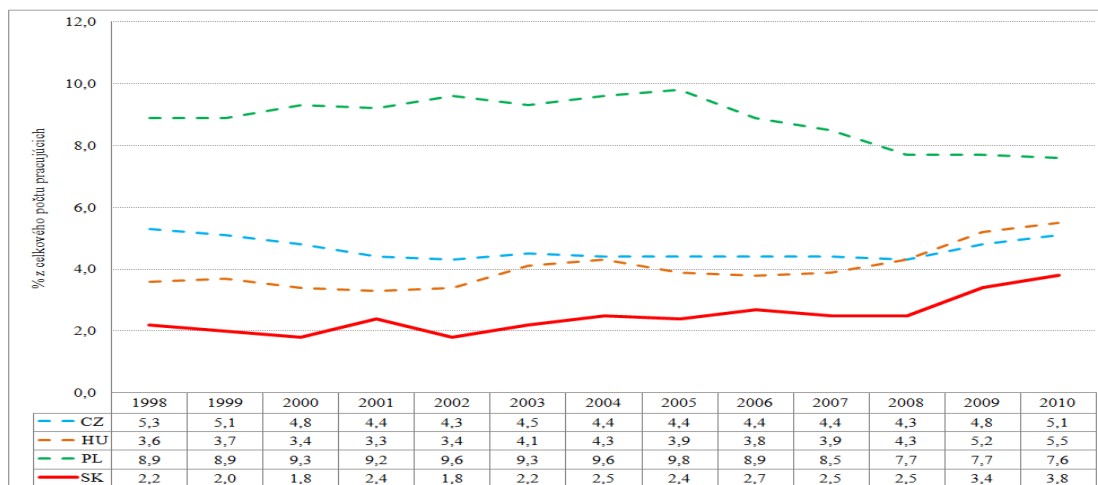
Zdroj: <http://www.statistics.sk/> Vlastné spracovanie údajov

Pracujúci na polovičný úväzok

Ďalším výrazným nedostatkom trhu práce na Slovensku je veľmi nízky podiel zamestnancov pracujúcich na polovičný úväzok, ako tomu nasvedčuje graf 11. Aj keď od r. 2008 došlo k zvýšeniu podielu osôb pracujúcich na polovičný úväzok, Slovensko v tomto ukazovateli naďalej zaostáva za stredoeurópskymi krajinami. Takisto je i ďaleko za priemerom EU27 a spomedzi členských štátov EU sa nachádza na posledných priečkach (vid príloha 3).

²⁴ Eurostat: *Employment rates by sex, age groups and highest level of education attained*. [on-line]. Dostupné na WWW:< <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>> Dátum stiahnutia [10.07.2011]

Graf 11: Podiel zamestnancov pracujúcich na polovičný úväzok na celkovom počte pracujúcich na Slovensku (1993-2010)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

2.1.2 Ukazovatele nezamestnanosti

Pre lepšie priblíženie nezamestnanosti na Slovensku uvádzam ukazovatele deskriptívneho charakteru, ktoré ponúknu hlbšiu analýzu tejto oblasti. V nasledujúcom texte uvádzam nasledovné:

- Miera nezamestnanosti na Slovensku (pre lepšie priblíženie v kontexte s ostatnými stredoeurópskymi krajinami)
- Miera nezamestnanosti podľa pohlavia
- Miera nezamestnanosti podľa jednotlivých vekových skupín
- Podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte nezamestnaných

Miera nezamestnanosti

Čo sa týka miery nezamestnanosti, ako ukazuje tabuľka 3, jej úroveň v Československu bola až do konca r. 1990 nulová. Po r. 1991 začala jej hodnota narastať, z hodnoty menej ako 1 % na začiatku roku na úroveň približne 6.6 % na konci roku 1991. Odhaduje sa, že približne 1/3 z vyššie uvedenej hodnoty bola fiktívna, pretože zahrňovala

riadne zamestnaných obyvateľov ako aj tých, ktorí si síce aktívne nehládali prácu, ale zato výhodne čerpali nezamestnaneckú podporu. V r. 1992 začala úroveň nezamestnanosti prekvapivo klesať. Dôvodom toho bola absorpcia nezamestnaných súkromným sektorom a zároveň ešte stále veľký podiel pracovnej sily pracujúcej vo verejnom sektore.

Tabuľka 3: Miera nezamestnanosti (1990-1992, percentuálna zmena)

	1990				1990	1991				1991	1992	
	Q1	Q2	Q3	Q4		Q1	Q2	Q3	Q4		Q1	Q2
CSFR	-	-	-	0,8	0,8	2,3	3,8	5,6	6,6	6,6	6,5	5,5
CR	-	-	-	0,1	0,1	1,7	2,6	3,8	4,1	4,1	3,7	2,7
SR	-	-	-	1	1	3,7	6,3	9,6	11,8	11,8	12,3	11,3

Zdroj: Český statistický úrad, Dyba a Švejnar (1992) – str.25

Ak by sme porovnali vývoj miery nezamestnanosti na Slovensku a Česku, je možné sledovať výraznú asymetriu. Zatiaľ čo miera zamestnanosti, ako naznačuje tabuľka 2 sa vyvíjala približne rovnako a poklesla o takmer 2,5 p.b v r. 1990 a 12,5 p.b. v r. 1991, miera nezamestnanosti dosiahla do r. 1991 v Česku 4.1 %, na Slovensku až 11.8 %.

Jedným z hlavných dôvodov takéhoto vývoja na strane dopytu sa zdá byť pomalší rast súkromného sektora na Slovensku ako v Českej republike. Pre porovnanie, nárast pracovníkov v malých podnikoch na Slovensku v r. 1991 tvoril okolo 30 000 ľudí, zatiaľ čo v Česku to bolo takmer desaťnásobne viac.

Ďalším dôvodom bol liberálnejší prístup k nezamestnaneckým dávkam a rozličnosť mzdovej politiky na Slovensku. Takisto efektívnosť miestnych pracovných úradov na Slovensku bola v tom čase pomalšia a zaostávala za českými úradmi, ktoré boli oveľa prísnejšie vo vynucovaní plnenia kritérií potrebných pre poberanie nezamestnaneckých dávok. Rozdielny vývoj slovenskej a českej miery nezamestnanosti bol do istej miery ovplyvnený aj skutočnosťou, že českí pracovníci mali väčšie možnosti sa zamestnať v zahraničí, najmä v susediacich štátoch, Rakúsku a Nemecku.²⁵

Pokiaľ ide o stranu ponuky na trhu práce, najdôležitejším faktom bolo rozličné etnické zloženie v oboch krajinách. Na Slovensku zohrávala svojím počtom zreteľnú váhu rómska etnická menšina, ktorá inklinuje k vysokým percentám nezamestnanosti. V rámci Československa v r. 1992 bolo registrovaných 55 400 nezamestnaných Rómov, z čoho

²⁵ SVEJNAR, J.: *Czech and Slovak Federal Republic: a solid foundation*. ISBN 92-826-5680-2. Luxembourg, s. 36

44 700 bolo na území Slovenska. To predstavuje takmer 47 % celkového počtu registrovanej nezamestnanosti na Slovensku (bližšie vid kapitola 3.2).

Ďalšiu príčinu tak vysokej nezamestnanosti na Slovensku v tom čase predstavovala vyššia administratívna benevolencia, keď na Slovensku nezamestnaní okrem nezamestnaneckých dávok dostávali aj finančné odmeny pri ukončení pracovného pomeru.

V r. 1994 sa miera nezamestnanosti na Slovensku vyšplhala na takmer 15 %, čo znamenalo nárast o takmer o 4 p.b. v porovnaní s r. 1992. Charakteristickou črtou miery nezamestnanosti boli regionálne rozdiely, pričom najnižšia nezamestnanosť bola v Bratislave a najviac, takmer 20 % bolo na východnom a južnom Slovensku (ďalej vid podkapitola 2.1.3).

Ďalším negatívnym aspektom bol fakt, že nezamestnanosť postihla vysoké percento mladých ľudí. Takisto bolo možné sledovať problém nadzamestnanosti v štátnych podnikoch, čo brzdilo privatizačný proces a celkovo vytváralo negatívny vplyv na trh práce. Tento negatívny vývoj sa prejavil aj vo vývoji produktivity práce, ktorá v celohospodárskom priereze poklesla oproti r. 1992.²⁶

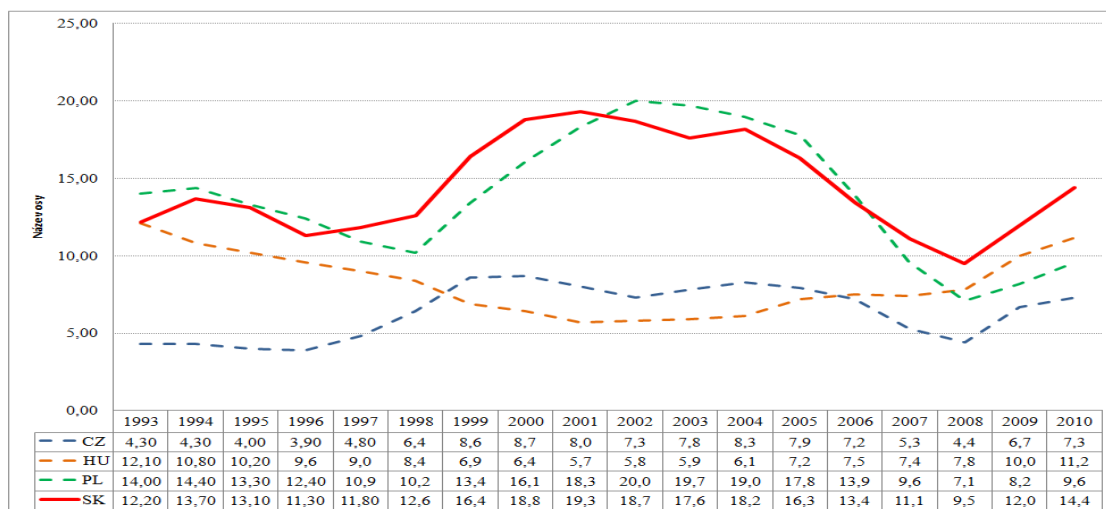
Ako ďalej udáva graf 12, vývoj miery nezamestnanosti na Slovensku v období od r. 1994 po r. 1998 bol viac menej stabilný. Na jeseň 1998 sa na čelo dostala nová koaličná vláda a ihneď ohlásila oživenie politík, ktoré najväčšou mierou negatívne ovplyvňovali ekonomickú a politickú stabilitu Slovenska. Novej vláde sa tak na pozadí spustenia ambiciózneho programu štrukturálnych reforiem podarilo stabilizovať slovenskú ekonomiku. Pozitívne výsledky však daný program priniesol až v dlhodobom časovom horizonte. V krátkom časovom období došlo k nárastu miery nezamestnanosti.²⁷

Ďalší nárast miery nezamestnanosti je možné pozorovať od r. 2008, príčinou čoho je predovšetkým začiatok finančnej a ekonomickej krízy, ktorá výrazne postihla aj Slovensko. V súčasnej dobe je jej vplyv čiastočne stabilizovaný a očakáva sa opätovné oživenie.

²⁶ Národná banka Slovenska: *Ekonomický vývoj v Slovenskej republike*. [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie%5CVyrocnasprava%5CSVK1993%5CVS1993_kap05.pdf> Stiahnuté dňa [13.6.2011]

²⁷ World Bank: *Slovak Republic, Living Standards, Employment and Labour Market Study*. [on-line]. August 9, 2001. Dostupné na WWW: : <http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDSCContentServer/WDSP/IB/2001/09/28/000094946_01092004005284/Rendered/PDF/multi0page> Dátum stiahnutia [7.7.2011]

Graf 12: Vývoj miery nezamestnanosti skupiny 15-64r. vo vybraných krajinách (1993-2010)

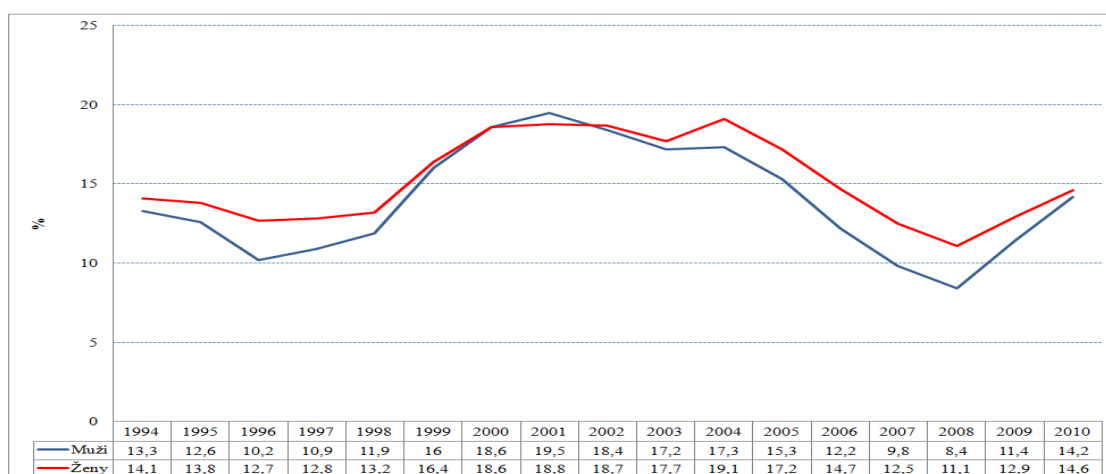


Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu, www.worldbank.org. Vlastné spracovanie údajov

Miera nezamestnanosti podľa pohlavia

Pri hodnotení ukazovateľa miery nezamestnanosti je možno pozorovať rozdielny vývoj nezamestnanosti mužov a žien. Celkovo na Slovensku prevláda, ako dokazuje graf 13, nezamestnanosť žien. Strop bol dosiahnutý v r. 2005, keď sa nezamestnanosť žien vyšplhala na úroveň takmer 20 % a prevýšila nezamestnanosť mužov o takmer 2 p.b.

Graf 13: Vývoj miery nezamestnanosti na Slovensku podľa pohlavia (1994-2010)



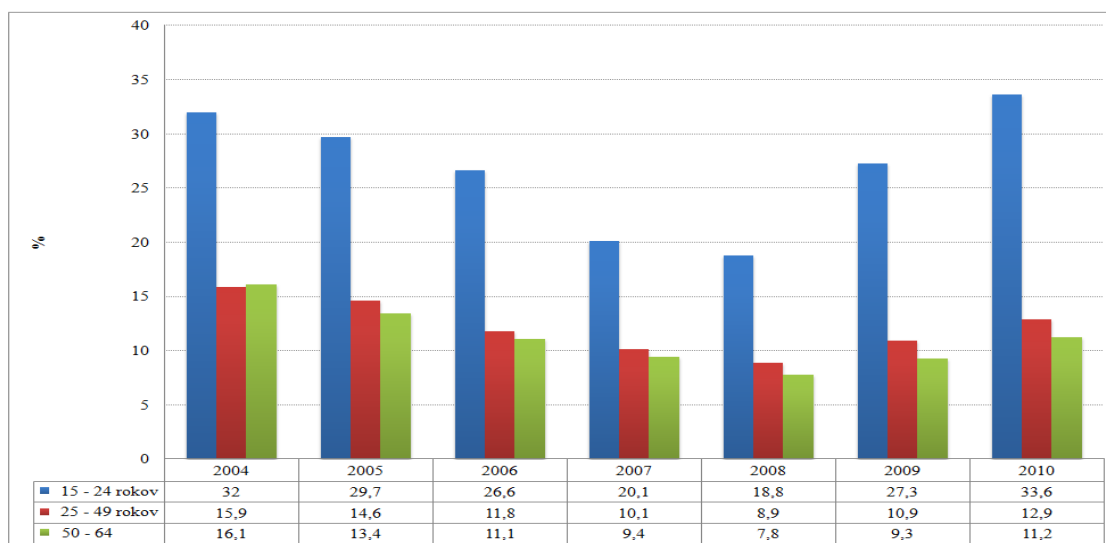
Zdroj: http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_Rad.procDlg Vlastné spracovanie údajov

Miera nezamestnanosti podľa vekových skupín

Pri hodnotení miery nezamestnanosti z hľadiska jednotlivých vekových skupín, tak ako to vyjadruje graf 14, patrí najväčšie percento nezamestnaných do vekovej skupiny 15-24 rokov. V r. 2010 pritom tento podiel dosiahol najvyššiu úroveň za posledné roky, keď sa vyšplhala na úroveň takmer 35 %. Spomedzi ostatných krajín EU27, ako uvádza príloha 5, zaostáva Slovensko za mnohými členskými krajinami. Ako tomu bolo v prípade vývoja miery zamestnanosti tejto vekovej skupiny, vývoj miery nezamestnanosti len podčiarkuje skutočnosť, že uplatnenie sa mladých na trhu práce je spoločenským problémom v republike.

U skupiny 25-49 rokov bolo možné sledovať klesajúcu tendenciu miery nezamestnanosti do r. 2008. Odvtedy kvôli masívnemu prepúšťaniu v dôsledku finančnej krízy je vidno rastúci vývoj miery nezamestnanosti nielen tejto vekovej skupiny, ale i u ostatných.

Graf 14: Vývoj miery nezamestnanosti na Slovensku podľa vekových skupín (2004-2010)



Zdroj: <http://www.statistics.sk>. Vlastné spracovanie údajov

Dlhodobá nezamestnanosť

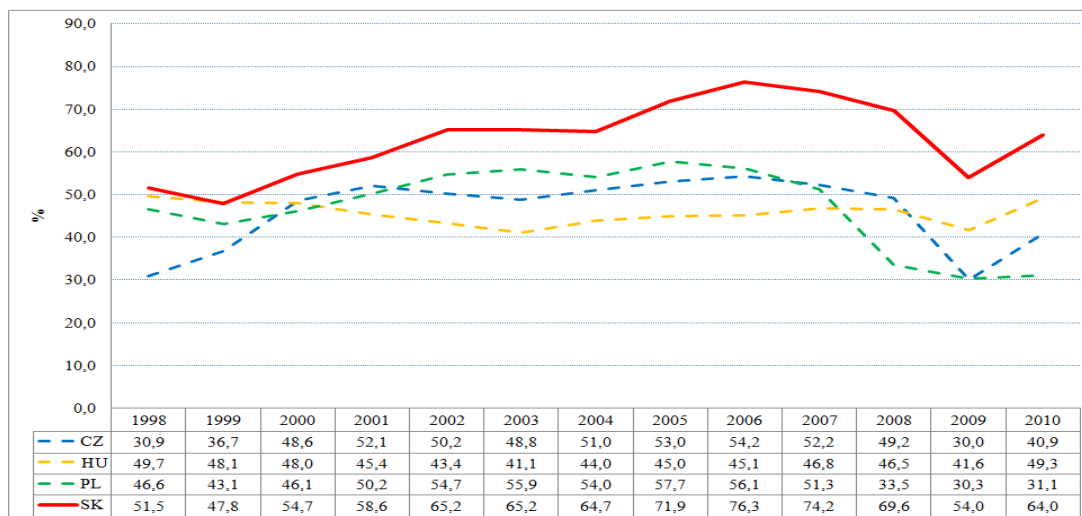
Podiel ľudí nezamestnaných dlhšie ako dvanásť mesiacov na celkovom počte nezamestnaných osôb na Slovensku zachytáva vývoj grafu 15. Ako ukazuje daný graf, od r. 1999 má podiel dlhodobo nezamestnaných na Slovensku rastúcu tendenciu. V absolútnom vyjadrení ale prišlo v r. 2001 k prudkému poklesu tohto pomeru. Ale vzhľadom k tomu, že pokles krátkodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných bol ešte väčší, vzrástol podiel štrukturálnej nezamestnanosti na takmer 70 % v r. 2008. V súčasnosti je podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných približne na úrovni 64 %. To zároveň predstavuje najvyšší podiel nielen spomedzi štátov regiónu strednej Európy, ale tiež spomedzi všetkých členských štátov EU (vid príloha 6)

Vývoj dlhodobej miery nezamestnanosti však zobrazuje iba časť negatívneho trendu nezamestnanosti, nakoľko mnohých nezamestnaných odradilo čakanie na pracovné miesto a tak prešli zo skupiny aktívne hľadajúcich do ekonomicky neaktívnej skupiny.

Počas krízy kleslo percento dlhodobo nezamestnaných na približne 58 % z celkového počtu nezamestnaných, ale to len kvôli pribúdaniu percenta krátkodobo nezamestnaných. Preto sa predpokladá, že podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných začne opäť stúpať, po tom ako sa podiel krátkodobo nezamestnaných začne znižovať.²⁸

²⁸ European Commission: *Removing bottlenecks to growth: front-loading labour market and welfare reforms*. Brussels, 5.10.2010

Graf 15: Podiel dlhodobo nezamestnaných vo veku 15-64 r. na celkovom počte nezamestnaných vo vybraných krajinách (1998-2010)



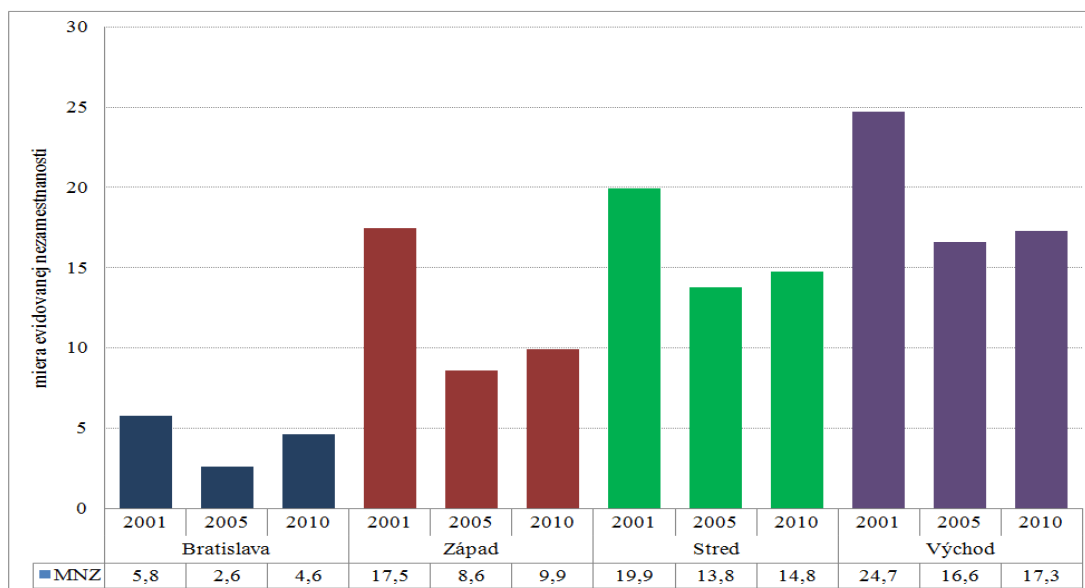
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu, www.worldbank.org. Vlastné spracovanie údajov

2.1.3 Evidovaná miera nezamestnanosti v regiónoch Slovenska

Rozdielny vývoj evidovanej miery nezamestnanosti možno pozorovať aj v rámci regiónov Slovenska. Jej hodnota sa v rámci jednotlivých oblastí značne líši a smerom na východ narastá. Najnižšia miera nezamestnanosti, ako ukazuje graf 16, je v regióne hlavného mesta Bratislava, v ktorom jej hodnota v r. 2010 bola približne 4.6 % .

Na druhej strane, situácia na strednom a predovšetkým na východnom Slovensku je značne nepriaznivá. Ako ukazuje daný graf, síce došlo v priebehu posledných 10-tich rokov k poklesu miery nezamestnanosti, stále je jej hodnota veľmi vysoká, keď na východnom Slovensku dosiahla v r. 2010 hodnotu 17.3 % nezamestnaných z celkového počtu pracovnej sily.

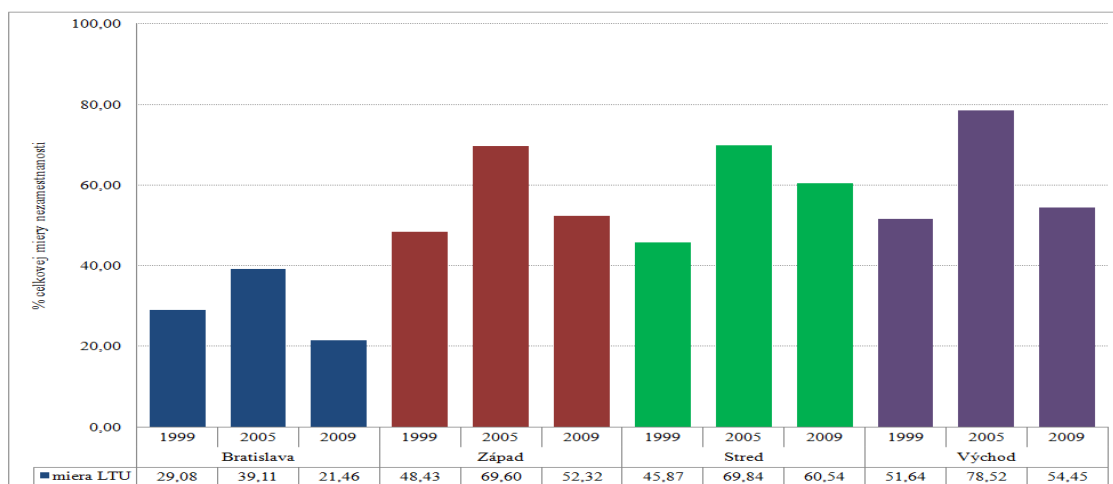
Graf 16: Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti od 15-64 r. v regiónoch Slovenska



Zdroj: <http://web.statistics.sk>. Vlastné spracovanie údajov

Charakteristiku miery nezamestnanosti v regiónoch Slovenska dopĺňa graf 17, ktorý zobrazuje podiel štrukturálnej nezamestnanosti na celkovej miere nezamestnanosti a do akej miery sa jej hodnota zmenila v čase. Ako ukazuje doleuvedený graf, najhoršia situácia bola v r. 2009 zaznamenaná na strednom Slovensku, kde podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných prevýšil hranicu 60 %.

Graf 17: Podiel dlhodobej miery nezamestnanosti na celkovej miere nezamestnanosti v regiónoch Slovenska

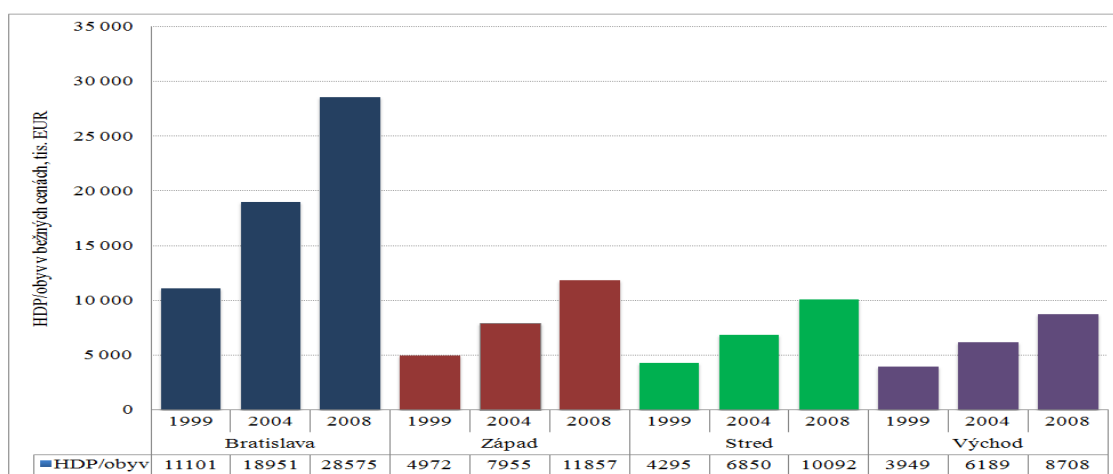


Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Trh práce na Slovensku je charakterizovaný veľkými odlišnosťami v rámci jednotlivých regiónov, ako tomu naznačujú vyššie uvedené grafy. Výška miery nezamestnanosti v jednotlivých regiónoch silno závisí od vytrvalých a zväčšujúcich sa regionálnych rozdielov úrovni ekonomickej aktivity.

Ako možno sledovať v grafe 18, najlepšie je na tom región hlavného mesta Bratislava, v ktorom HDP/obyvateľa dosahuje najvyššiu hodnotu. V súčasnosti jeho hodnota prevyšuje takmer štvornásobne hodnotu vyprodukovaného HDP/obyv. v regióne východného Slovenska.

Graf 18: HDP/obyvateľa v regiónoch Slovenska



Zdroj: <http://web.statistics.sk>. Vlastné spracovanie údajov

2.1.4 Zhrnutie

Pozitívnym rysom trhu práce na Slovensku je relatívne vysoká miera ekonomickej aktivity obyvateľstva v produktívnom a poproduktívnom veku. Už menej priaznivá je ale skutočnosť, že miera zamestnanosti je relatívne nízka a to na úkor vysokej miery nezamestnanosti.

Pokiaľ ide o ukazovateľ miery zamestnanosti, existujú aspekty na slovenskom trhu práce, v ktorých Slovenská republika značne zaostáva za vývojom nielen priemeru EU27, ale aj v rámci stredoeurópskeho regiónu. Ide predovšetkým o nízke percento zamestnanosti žien a vekovej skupiny od 15-24 rokov. Vývoj oboch ukazovateľov bol viac menej

stabilný, až do r. 2008. Vplyvom finančnej krízy sa situácia na slovenskom trhu práce rapídne zhoršila a negatívne ovplyvnila vývoj mier zamestnanosti žien a mladých.

Ukazovatele zamestnanosti dopĺňa podiel osôb pracujúcich na polovičný úväzok, ktorý je najnižší v rámci všetkých štátov EU. Zvýšenie podielu ľudí pracujúcich na polovičný úväzok by práve vyriešilo viaceré problémy, ktorým čelí slovenský trh práce. Ponúknutím obyvateľstvu väčšie možnosti sa zamestnať aspoň na polovičný úväzok by si ľudia udržali pracovné návyky a uľahčilo by im to sa opäť zamestnať po čase na plný úväzok.

Čo sa týka analýzy miery nezamestnanosti, jej hodnota sa v posledných rokoch rapídne zvýšila a vplyvom dôsledkov finančnej krízy sa vyšplhala v r. 2010 až na hodnotu takmer 15 %, najvyššiu spomedzi krajín V4 a po Španielsku a Pobaltských krajinách najkritickejšej v EU (vid príloha 4).

Situácia je o to vážnejšia, že prevažné percento miery nezamestnanosti je tvorené dlhodobou, štrukturálnou nezamestnanosťou. A i napriek značnému progresu dosiahnutému v predkrízovom období, podiel dlhodobej nezamestnanosti na Slovensku ostáva najvyšším v rámci EU27.

Ďalšou charakteristickou črtou slovenského trhu práce sú rozdiely v miere nezamestnanosti. Je tomu z pohľadu vekových skupín, kde je nezamestnanosť mladých enormne vysoká a stala sa jedným z vážnych spoločenských problémov.

Výraznú diferenciáciu je možné sledovať aj z regionálneho hľadiska. Región hlavného mesta Bratislavy dosahuje dlhodobo najlepšie výsledky s relatívne nízkou mierou nezamestnanosti. Naopak je tomu v regiónoch stredného a východného Slovenska, v ktorých je miera nezamestnanosti v súčasnosti takmer päťnásobne vyššia ako je úroveň miery nezamestnanosti v regióne hlavného mesta.

S problémom vysokej miery nezamestnanosti súvisí aj výška úrovne HDP na obyvateľa. V hodnotení tohto ukazovateľa región hlavného mesta veľmi vysoko prevyšuje ostatné slovenské regióny a i celkový národný HDP/obyvateľa.

2.2 Efektivita trhu práce

Nasledujúca kapitola sa bližšie zaoberá analýzou výkonnosti a efektivity slovenského trhu práce. Ukazovateľ produktivity práce, vývoj miezd a základné priblíženie indexu voľných pracovných miest na trhu práce skompletizujú ekonomickú charakteristiku slovenského trhu práce.

2.2.1 Produktivita práce

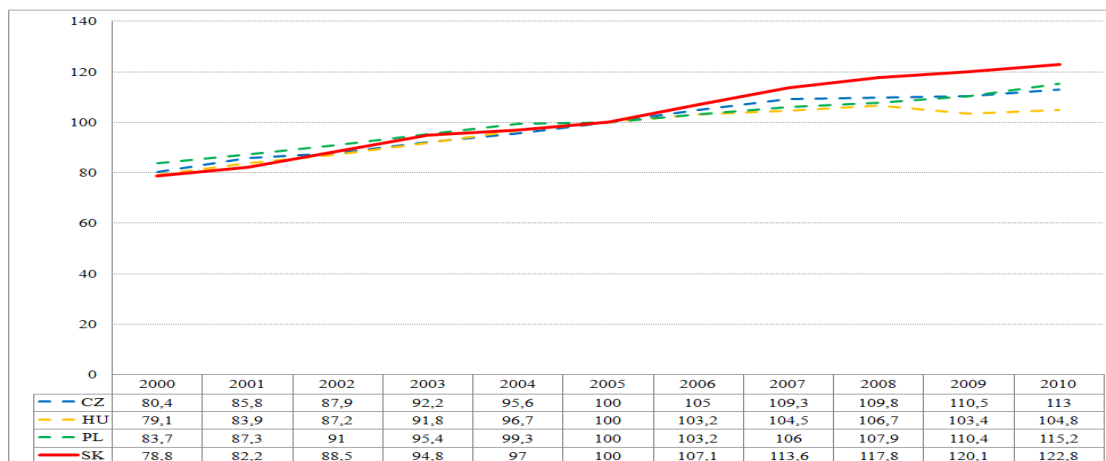
Ukazovateľ produktivity práce hovorí o efektivite, s akou sú vstupy využívané v danej ekonomike na výrobu potrebných tovarov a služieb. Produktivita práce môže byť meraná viacerými spôsobmi a to buď ako pomer medzi výstupom vyjadreným pomocou HDP prípadne hrubou pridanou hodnotou a množstvom použitých vstupov (celkové množstvo odpracovaných hodín prípadne celková zamestnanosť). Matematicky to možno vyjadriť nasledovne:²⁹

$$\text{produktivita práce} = \frac{\text{hodnota celkového výstupu}}{\text{množstvo potrebných vstupov}}$$

Ako ukazuje graf 19, úroveň produktivity práce na Slovensku nedosahovala na začiatku tisícročia úroveň ostatných štátov strednej Európy. Najrýchlejšie tempo rastu slovenskej produktivity práce ale spôsobilo, že postupne predbehla úroveň susediacich krajín a v súčasnosti, ako dokazuje i doleuvedený graf, rastie produktivita práce na Slovensku najdynamickejším tempom.

²⁹ OECD: *Labour Productivity Indicators*. [on-line]. July 2008. Dostupné na WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/57/15/41354425.pdf>> Stiahnuté dňa [27.07.2011]

Graf 19: Vývoj produktivity práce vo vybraných krajinách (r.2005=100)

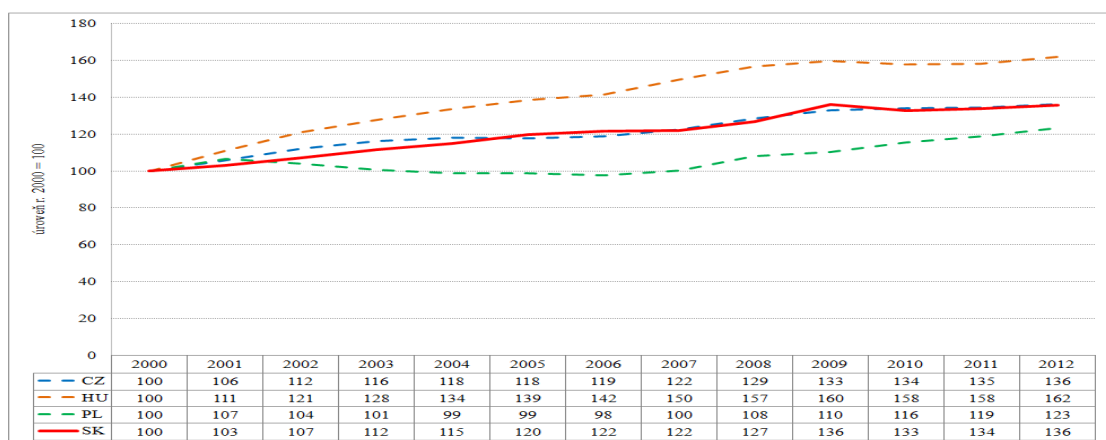


Zdroj: www.stats.oecd.org Vlastné spracovanie údajov

I napriek zreteľnému rastu produktivity práce, v posledných rokoch bola jej dynamika utlmená rastom nominálnych plátov zamestnancov. To v konečnom dôsledku spôsobilo rast nákladov na jednotku práce o viac ako 32 p.b. do roku 2010 ako to dokazuje i vývoj grafu 20. Náklady na jednotku práce dosiahli svoj vrchol počas krízy v r. 2009, i vďaka poklesu produktivity práce a vysokému nárastu mzdových kompenzácií na osobu.

Vývoj nominálnych nákladov na jednotku práce je vo všetkých skúmaných krajinách približne rovnaký, keď zaznamenal vplyvom krízy rast. Najvyššie náklady na jednotku práce sú zaznamenané v Maďarsku, kde narástli až o viac ako 50 p.b. v porovnaní s r. 2000.

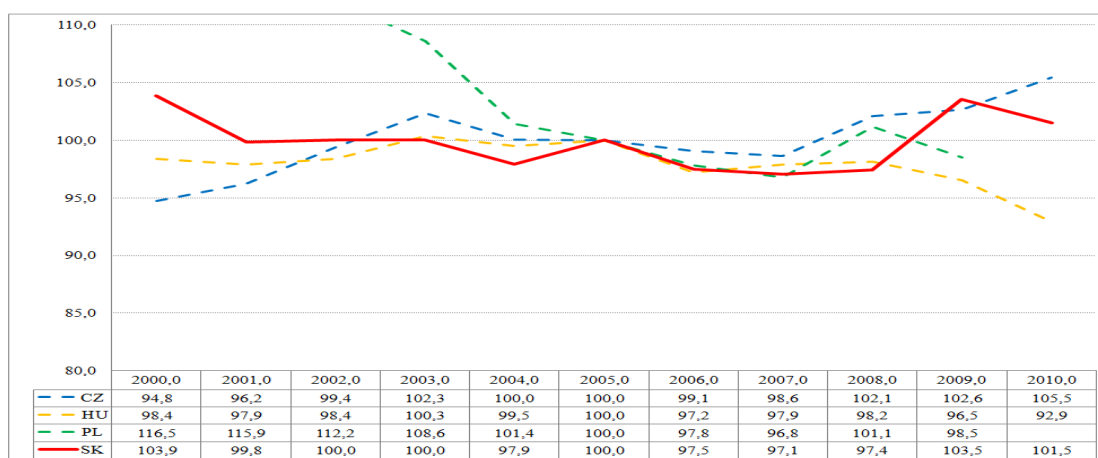
Graf 20: Vývoj nominálnych nákladov na jednotku práce vo vybraných krajinách (r.2000 = 100)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu Vlastné spracovanie údajov

I napriek rastu nominálnych nákladov na jednotku práce, sa reálne náklady na jednotku práce od roku 2000 znížili o takmer 3 p.b., ako to zachytáva graf 21. Je to spôsobené predovšetkým vďaka silnému rastu deflátoru HDP. Pokles reálnych jednotkových nákladov práce ďalej znížil podiel miezd. Tie sú veľmi nízke nielen v porovnaní s priemerom krajín EU27, ale i v porovnaní s krajinami stredoeurópskeho regiónu. Táto skutočnosť vyjadruje pravdepodobnosť, že rast produktivity prebehol rast dopytu po práci.³⁰

Graf 21: Vývoj reálnych nákladov na jednotku práce vo vybraných krajinách (r.2005=100)



Zdroj: www.stats.oecd.org Vlastné spracovanie údajov

2.2.2 Vývoj miezd

V nasledujúcom texte je bližšie rozanalyzovaný vývoj hrubých priemerných mesačných miezd a vývoj minimálnych miezd.

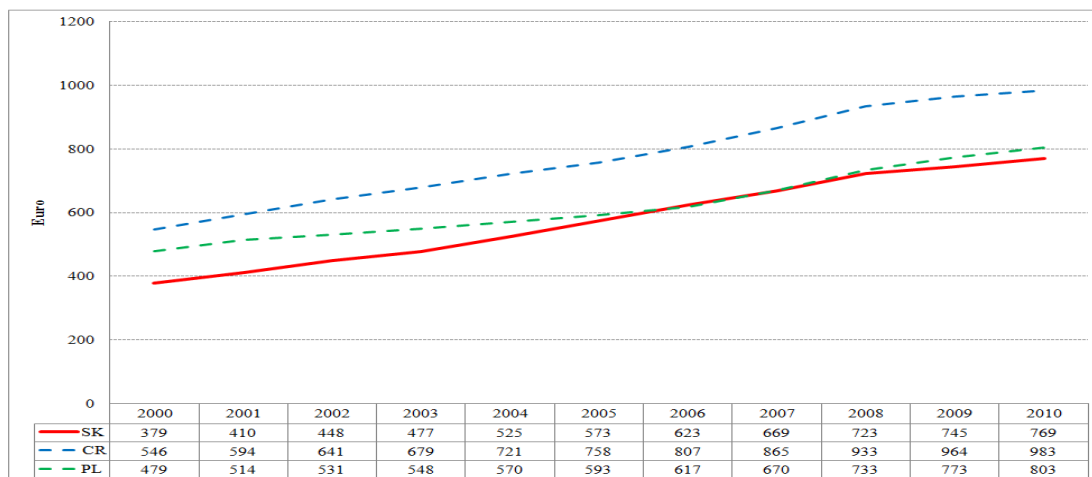
Hrubá priemerná mesačná mzda

Vývoj hrubých priemerných mesačných miezd na Slovensku, Poľsku a Českej republike zachytáva graf 22. Ako z daného grafu vyplýva, úroveň miezd na Slovensku zaostáva za ostatnými sledovanými krajinami. Aj napriek najvyššej miere produktivity

³⁰ Skovick K: Removing bottlenecks to growth: front-loading labour force market and welfare reforms. 13.10.2010, s. 3

práce je teda úroveň priemerných miezd na Slovensku najnižšia s celkovou hodnotou približne 770 eur v r. 2010.

Graf 22: Vývoj hrubej priemernej mesačnej mzdy vo vybraných krajinách prepočítané na eurá (2000-2010)



Zdroj: Štatistické úrady SK, PL a CR. Vlastné spracovanie údajov

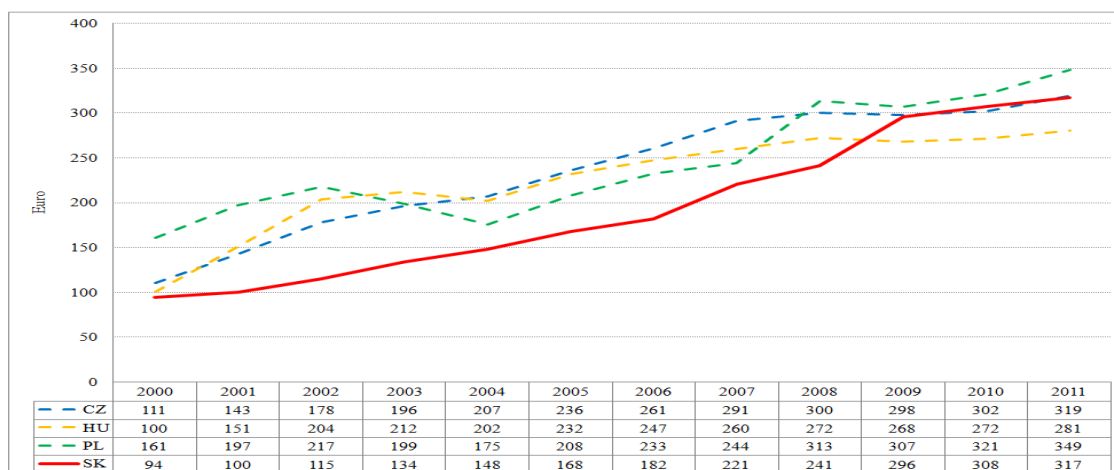
Minimálna mesačná mzda

Minimálna mzda predstavuje najnižšiu mzdu vôbec, ktorú je zamestnávateľ povinný poskytnúť zamestnancovi s najnižšou výkonnosťou a kvalifikáciou. Táto mzda, ktorej úroveň stanovuje centrálna vláda, by mala jej poberateľovi zabezpečiť primeraný životný štandard.³¹

Ako je možno vidieť z nasledujúceho grafu 23, ktorý odráža vývoj úrovne minimálnych miezd vo vybraných krajinách strednej Európy, Slovensko dlhodobo zaostávalo za susediacimi krajinami s veľmi nízkou úrovňou minimálnych miezd. V roku 2008 sa jej úroveň zvýšila a v súčasnosti je vyššia ako v Maďarsku a tesne zaostáva za úrovňou v Čechách.

³¹ Hospodárske noviny: *Nemala by sa stanoviť natrvalo*. [on-line]. Dostupné na WWW <<http://hnonline.sk/c1-22016215-margita-barosova-nemala-by-sa-stanovit-natrvalo>> Dátum stiahnutia [06.08.2011]

Graf 23: Minimálne mzdy vo vybraných krajinách prepočítané na eurá (2000-2011)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Minimálna mzda predstavuje náklady pre zamestnávateľa, ktoré zo zákona musí odvieť zamestnancovi za výkon práce. Čím vyššia je jej úroveň, tým vyššie sú dodatočné náklady na prácu. Na Slovensku je jej úroveň v porovnaní s ostatnými krajinami EU relatívne nízka, keď predstavuje takmer 35 % priemernej mzdy. Počet poberateľov je ale nízky, keď predstavuje približne 2 % pracovnej sily, väčšinou sa jedná o zamestnancov v podnikoch do 10 zamestnancov. V súvislosti s veľkými regionálnymi disparitami sa ale naskytá otázka, či by nebolo vhodné stanoviť rozličnú výšku minimálnej mzdy, prípadne ju úplne zrušiť. Tým by zamestnávateľia mohli zamestnať väčší počet osôb a zlepšiť tak celkovú mieru nezamestnanosti v kritických oblastiach stredného a východného Slovenska.

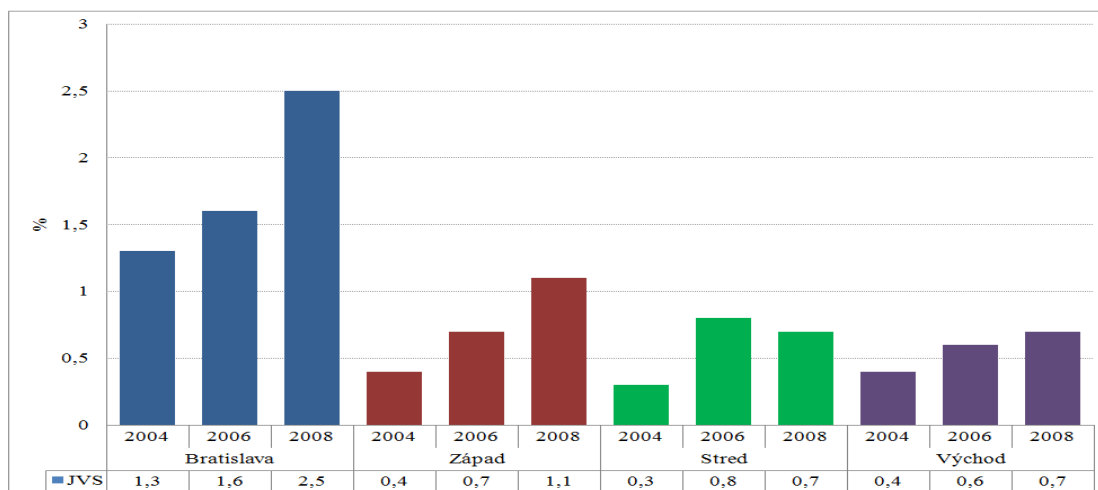
2.2.3 Index voľných pracovných miest

Index voľných pracovných miest zachytáva podiel počtu voľných pracovných miest na celkovom počte vytvorených pracovných miest (obsadených i neobsadených). v danom regióne. Udáva počet miest, ktoré sú v danej ekonomike neobsadené.

Z pohľadu dopytu po pracovnej sile je najväčší podiel voľných pracovných miest na jeho celkovom počte, ako udáva, v regióne hlavného mesta Bratislava, kde jeho hodnota v priebehu posledných troch rokov značne narástla, až do výšky 2.5 %. Ani nie polovičnú hodnotu dosahuje vývoj na západnom Slovensku. Najhoršia situácia je na východnom

a strednom Slovensku, v ktorom dokonca hodnota tohto pomeru zaznamenala medziročný pokles.

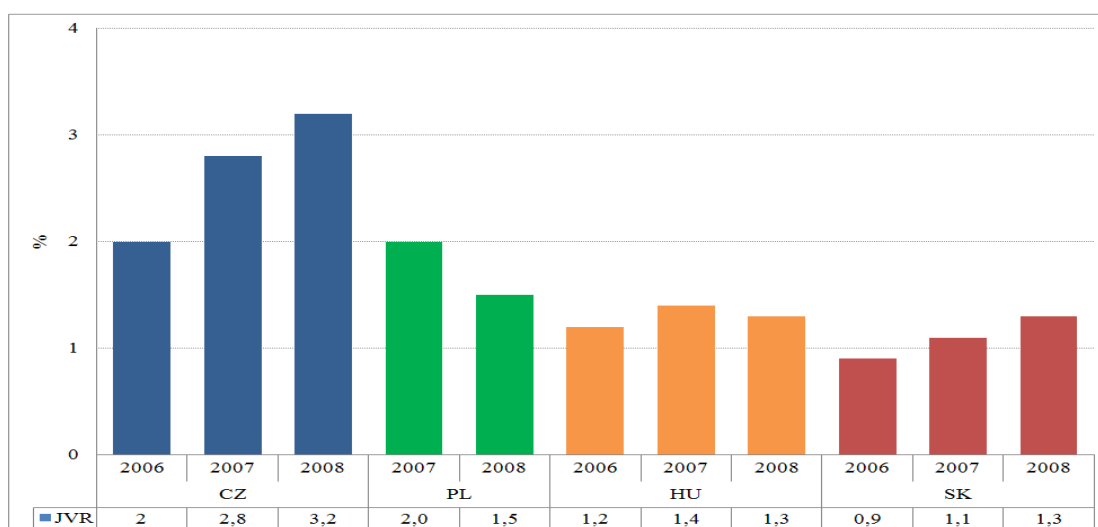
Graf 24: Podiel voľných pracovných miest na celkovom počte pracovných miest v regiónoch Slovenska



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu, www.worldbank.org. Vlastné spracovanie údaj

V porovnaní s ostatnými stredoeurópskymi krajinami a priemerom EU27, ako vyjadruje graf 25, je Slovensko na chvoste s relatívne nízkou mierou vyjadrujúcou počet voľných pracovných miest na celkovom počte. I keď v r. 2008 táto miera vzrástla a dotiahla sa na úroveň Maďarska, stále zaostáva za priemerom EU27 o takmer 2 p.b.

Graf 25: Podiel voľných pracovných miest na celkovom počte pracovných miest vo vybraných krajinách



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

2.2.4 Zhrnutie

Slovenská republika je v súčasnosti krajinou s najvyššou dynamikou produktivity práce spomedzi ostatných krajín V4. Začiatok tisícročia tomu však nenasvedčoval, nakoľko produktivita práce bola na Slovensku najnižšia.

Rast úrovne nominálnych miezd na Slovensku v priebehu posledných rokov zapríčinil, že vývoj produktivity práce nebol ešte dynamickejší. I napriek rastu nominálnych miezd vývoj reálnych miezd bol najmä vplyvom silnému rastu deflátoru HDP opačný.

V kontraste s najvyššou produktivitou práce v regióne je vývoj miezd na Slovensku. Hrubá priemerná mesačná mzda je totiž, aj napriek jej rastúcej tendencii, najnižšia v porovnaní s Českom a Poľskom a nezodpovedá tak dynamike produktivity práce.

Systém minimálnej mzdy predstavuje ochranu pre pracujúce osoby s najnižším stupňom vzdelania, prípadne pracujúcich na najmenej lukratívnych miestach, že jej úroveň im zaručí určitý životný štandard. Celoplošne jednotná výška minimálnej mzdy sa ale stretáva s kritikou mnohých zamestnávateľov, predovšetkým podnikateľov s malým počtom zamestnancov. Tí sú zo zákona povinní poskytnúť zamestnancom plat aspoň vo výške minimálnej mzdy. Výrazne regionálne nerovnosti v rámci Slovenska však spôsobujú, že náklady na jednotku práce v znevýhodnených regiónoch Slovenska sú tak relatívne vysoké vzhľadom na kvalifikáciu a zručnosti zamestnancov.

Vývoj indexu voľných pracovných miest je tiež najpriaznivejší v Bratislave, kde jeho úroveň dosiahla najvyššie hodnoty. To signalizuje relatívne najväčší počet pracovných miest na Slovensku, tie však ostávajú neobsadené. Naopak je tomu na východnom a strednom Slovensku, kde v dôsledku nízkeho počtu investorov je hodnota indexu nízka.

3 Skutočnosti ovplyvňujúce stav trhu práce

Situácia na trhu práce je výsledkom pôsobenia množstva faktorov, ktoré priamo či nepriamo určujú vývoj na trhu práce. Podľa mojich zistení a analýz považujem za hlavné faktory, ktoré do značnej miery vplývajú na situáciu na slovenskom trhu práce systém vzdelávania na Slovensku a ďalej sociálne zloženie obyvateľstva. V ďalších podkapitolách sú preto bližšie rozobrané.

3.1 Systém vzdelávania

Vzdelávací systém na Slovensku je v súčasnosti riadený prostredníctvom Zákona č. 184/2009 Z.z., ktorý bol implementovaný začiatkom r. 2009. Nahradil tak dovtedy platný Zákon č. 29/1984 Z.z., ktorý bol už v dnešnej dobe zastaraný a nevyhovoval tak v mnohých oblastiach potrebe zvýšiť úroveň vzdelávania. Takisto nezodpovedal požiadavkám revitalizovať vzdelávací systém, ktorý nespĺňal požiadavky prepojenia dynamického trhu práce s kvalifikáciou absolventov.³² Pre lepšiu predstavu a pochopenie uvádzam v prílohe 7 stupne slovenského vzdelávacieho systému.

3.1.1 Financovanie školstva

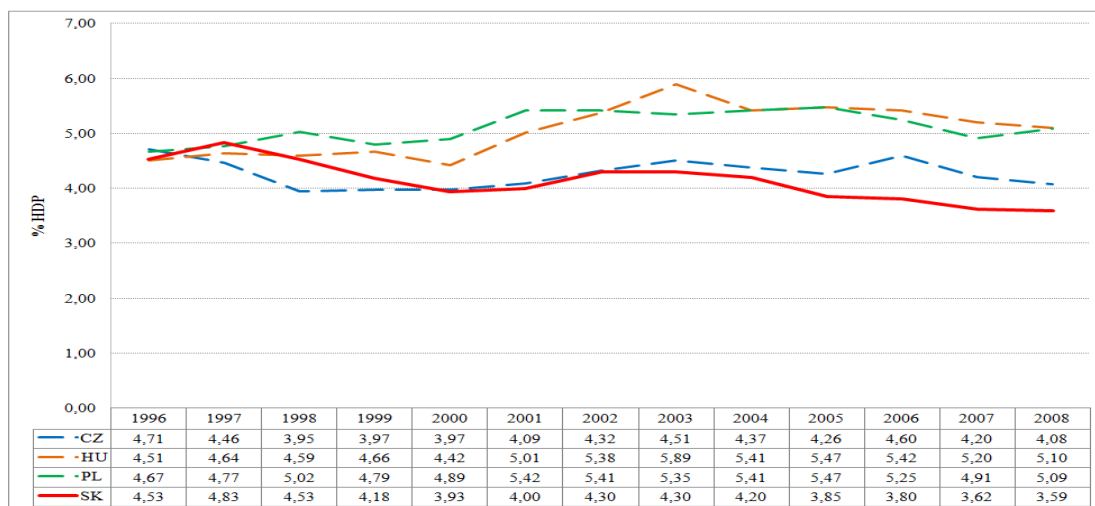
Ako ukazuje vývoj grafu 26, ktorý zobrazuje percentuálny podiel prostriedkov určených na vzdelanie z celkového HDP, tak vývoj na Slovensku nie je v porovnaní s ostatnými stredoeurópskymi krajinami priaznivý. I keď ešte v r. 1997 prevyšoval úroveň ostatných susediacich krajín, odvtedy jeho podiel na HPD začal klesať a v súčasnosti zaostáva za predposlednou Českou republikou o takmer pol percenta. Najväčší podiel HDP

³² Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu na školách. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=1>>. Dátum stiahnutia [29.07.2011]

investujú do vzdelania v Maďarsku, kde táto suma prevyšuje 5 % HDP. A dokonca je vyššia aj ako priemer EU 27, ktorý činil 5.07 % v r. 2008.³³

V rámci krajín Európskej únie sa v tomto ukazovateli nachádza Slovensko na nelichotivom poslednom mieste (viď príloha 8).

Graf 26: Výdaje na vzdelanie vo vybraných krajinách (% HDP)

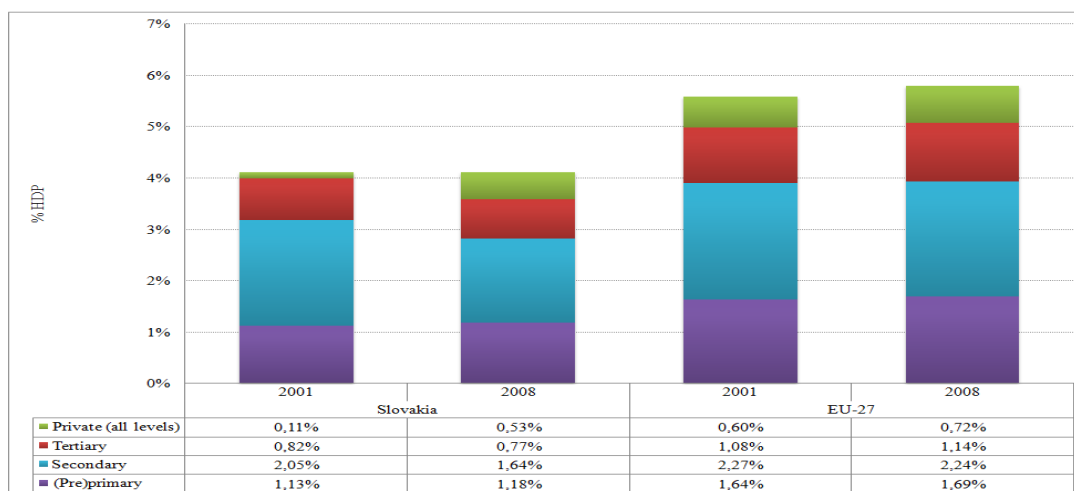


Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Štruktúra výdajov na jednotlivé úrovne vzdelania je približne rovnaká na Slovensku a v krajinách EU, ako ukazuje i graf 27. Objemovo však Slovensko zaostáva za európskym priemerom.

³³ Európsky štatistický úrad: Výdaje na vzdelanie ako podiel na HDP. [on-line]. Dostupné na WWW: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_figdp&lang=en Dátum stiahnutia [31.07.2011]

Graf 27: Podiel výdajov na jednotlivé stupne vzdelania



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Najväčší podiel celkových finančných prostriedkov smeruje do sekundárneho stupňa vzdelania a najmenej do terciárneho stupňa. Špecifickú skupinu tvoria súkromné školy, kam plynie najmenej finančných zdrojov zo štátnych rozpočtov. Je to ale spôsobené nastavením celého systému, kedy súkromné školy získavajú financie najmä od potenciálnych študentov.

Výdavky na politiky trhu práce sú limitované zásahmi vlády. Vláda sa totiž snaží mieriť výdaje vyslovene na vybrané skupiny a to predovšetkým na nezamestnaných, zamestnaných s rizikom nedobrovoľnej straty pracovného miesta ako aj na neaktívnych na trhu práce, ktorí by ale radi vstúpili na pracovný trh. Celkové výdaje sa členia na nasledujúce kategórie:

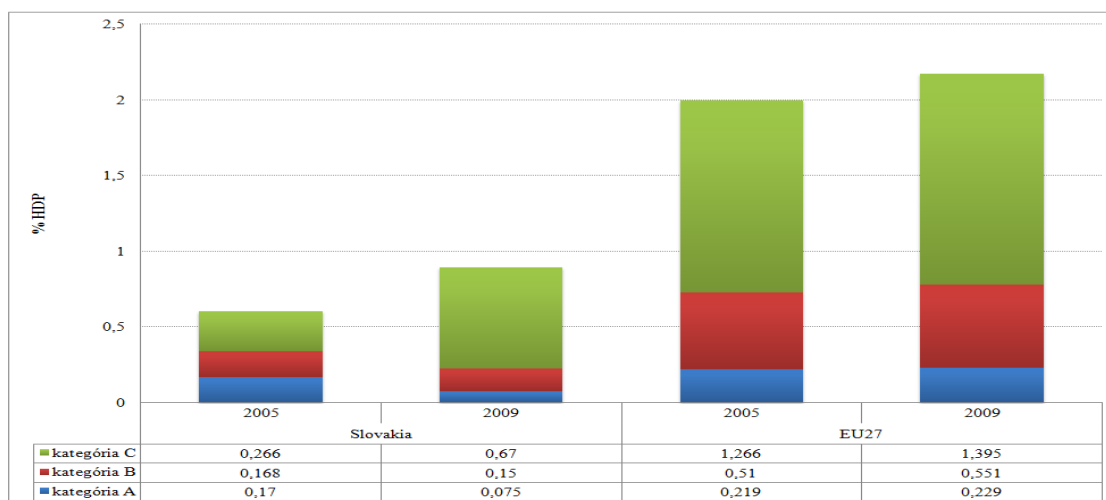
1. Kategória A: zahŕňa opatrenia týkajúce sa služieb ohľadne politiky trhu práce, ktoré pokrývajú náklady na verejné zamestnanecké služby a verejne financované príspevky pre uchádzačov o pracovné miesto
2. Kategória B: aktivačné opatrenia pre nezamestnaných a iné cieľové skupiny vrátane kategórii tréningu, zamestnaneckých stimulov, podpory zamestnanosti, priameho vzniku pracovného miesta a start-upu.

3. Kategória C: pokrýva príjem po skončení pracovného pomeru a podporu, najčastejšie ide o nezamestnaneckú podporu a príspevky týkajúce sa predčasného dôchodku

Vývoj grafu 28 ukazuje zastúpenie jednotlivých kategórií na Slovensku v porovnaní s európskym priemerom. Ako je možné v danom grafe vidieť, podiel európskeho priemeru výdavov na trhu práce je značne vyšší ako je tomu na Slovensku. Celková európska štruktúra výdavov a zastúpenie kategórií sa nezmenilo. Naopak je tomu vo vývoji na Slovensku, kde značne stúpol podiel kategórie C na celkovej štruktúre podielu výdavov.

Daný graf dokazuje, že na Slovensku síce vzrástol podiel výdavov v r. 2009 v porovnaní s r. 2005, stále tento podiel radí Slovensko medzi krajiny s najnižším podielom výdavov na politiky trhu práce.

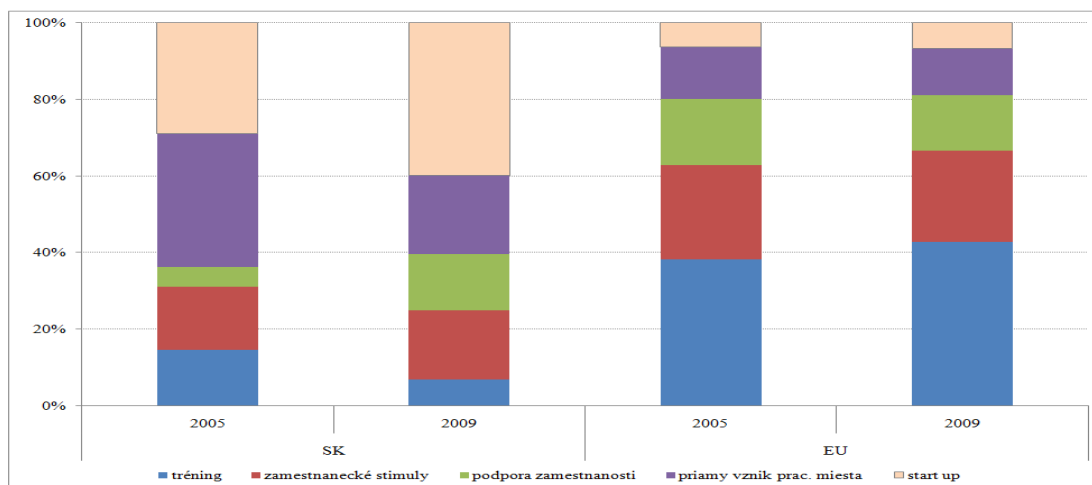
Graf 28: Štruktúra podielu výdavov na politiku trhu práce (% HDP)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

V grafe 29 sú uvedené oblasti kategórie B, ktoré sa priamo týkajú riešenia problému nezamestnanosti. Ako vidno v uvedenom grafe, štruktúra na Slovensku sa líši s priemerom EU27 najmä v podiele financií na tréning, kam ide na Slovensku výrazne nižšie percento.

Graf 29: Štruktúra aktívnej politiky trhu práce



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

3.1.2 Kvalita školského systému

Medzinárodným zrovnávajúcim kritériom na posúdenie kvality vzdelávacích inštitúcií v jednotlivých krajinách je systém *PISA* (Programme for International Student Assessment). Systém *PISA* posudzuje, do akej miery študenti na konci povinnej doby vzdelávania nadobudli vedomosti a zručnosti, ktoré sú potrebné na plnohodnotné uplatnenie sa v spoločnosti a začlenenia sa na trhu práce. Systém vyhodnocuje tri kategórie a to čítanie, matematické a vedecké poznatky. Zameriava sa pritom nie na teoretické vedomosti, ale skôr na schopnosť študentov ich vedieť prakticky využiť v každodennom živote.³⁴

Úroveň vzdelávacieho systému možno ohodnotiť aj prostredníctvom citačného indexu *ISI* uverejňovaného agentúrou Thomson Reuters. Daný index odborného článku je určený počtom odkazov na uverejnený odborný článok. Čím má teda krajina úroveň tohto indexu vyššiu, tým väčší počet kvalifikovaných vedcov či profesorov sa v nej nachádza.³⁵

Ako ukazuje vývoj grafu 30, Slovenská republika zaostáva za vybranými európskymi krajinami v hodnotení *PISA*, kedy ju predbehli všetky stredoeurópske krajiny.

³⁴ OECD: *Programme for International Assessment* [on-line]. Dostupné na WWW: http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_32252351_32235907_1_1_1_1_1_1_1,00.html > Dátum stiahnutia [31.07.2011]

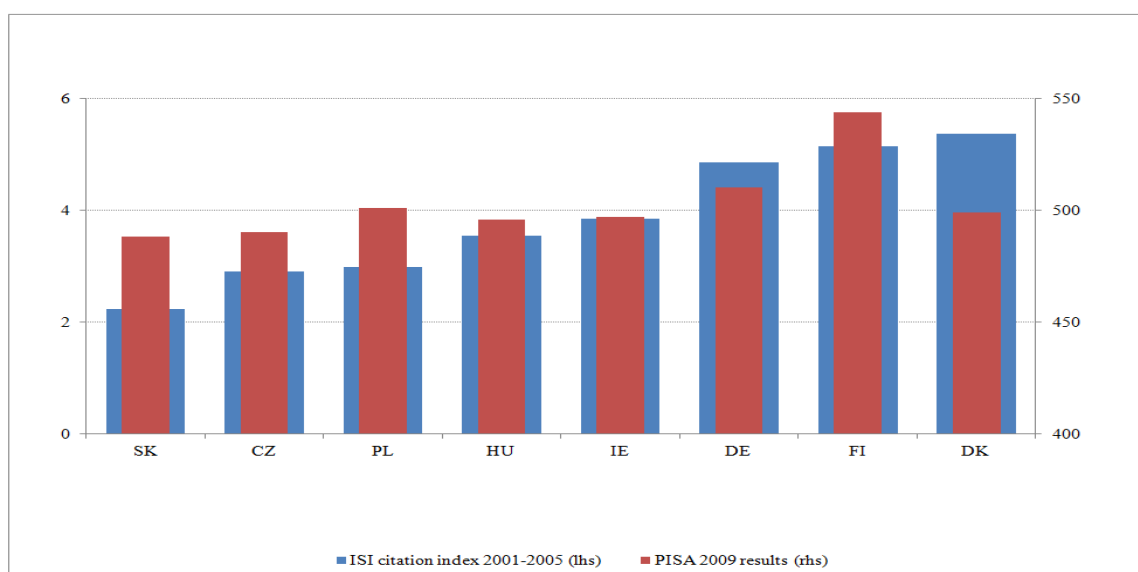
³⁵ Thomson Reuters: *Thomson Reuters (ISI) web of knowledge*. [on-line]. Dostupné na WWW: http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/isi_web_of_knowledge/ > Dátum stiahnutia [31.07.2011]

Celkové podrobné výsledky najaktuálnejšieho hodnotenia PISA z r. 2009 dokladá príloha 9.

Pokiaľ ide o hodnotenie ISI indexu, tak jeho úroveň je veľmi porovnateľná na Slovensku s hodnotou v ostatných stredoeurópskych krajinách.

Výsledky daných štúdií teda dokazujú, že systém školstva na Slovensku je skôr teoreticky orientovaný. Väčšie praktické nastavenie školských osnov by sa tiež pričínilo k ľahšej uplatniteľnosti študentov na trhu práce.

Graf 30: Porovnanie kvality vzdelania vo vybraných krajinách



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

3.1.3 Spojitosť vzdelania a trhu práce

Nadobudnuté vzdelanie a tomu zodpovedajúce následné uplatnenie sa na trhu práce sú vzájomne previazané. Zvýšenie kvality vzdelania v spoločnosti prispieva k raste dynamiky produktivity práce, čo prináša pozitívne zmeny na trhu práce a tým prispieva k redukcii nerovností v príjmoch a sociálnych nerovností obyvateľov.

Dole uvedená tabuľka 4 zachytáva vývoj miery zamestnanosti ľudí rozdelených do kategórií podľa veku a najvyššieho dosiahnutého vzdelania. Pre porovnanie je uvedený vývoj na Slovensku a priemer krajín EU27. Ako možno z danej tabuľky vidieť, najväčšie

odlišnosti sú v miere zamestnanosti mladistvých s najvyššie dokončeným základným vzdelaním. Na Slovensku je ich miera zamestnanosti dokonca nižšia ako 2 %, pričom priemer krajín EU27 prevyšuje hodnotu 35 %. Ani v priebehu posledných ôsmich rokov sa úroveň na Slovensku nezlepšila, naopak dokonca klesla z úrovne 2.5 % v r. 2008 na úroveň 1.9 % v r. 2010.

Tabuľka 4: Vývoj miery zamestnanosti na SR a v EU27 podľa vekových skupín a dosiahnutého najvyššieho vzdelania

	Rok	2002			2005			2008			2010		
	Typ dosiahnutého vzdelania/Vek	15-24	25-49	50-64	15-24	25-49	50-64	15-24	25-49	50-64	15-24	25-49	50-64
EU27	Spoľu	37,0	77,1	49,0	36,1	78,1	53,3	37,4	80,0	55,6	35,1	78,8	56,5
	Základné vzdelanie	29,0	65,6	40,4	24,7	66,2	42,5	25,3	67,5	44,2	22,8	64,1	43,3
	Stredoškolské vzdelanie	48,0	79,5	53,5	47,1	79,4	56,7	48,9	81,4	59,2	46,3	80,5	59,4
	Vysokoškolské vzdelanie	60,2	88,3	70,9	60,4	88,0	73,6	61,8	89,0	74,9	58,3	88,1	74,5
SK	Spoľu	28,3	75,1	40,5	25,6	75,5	48,8	27,6	78,5	52,2	22,8	78,1	53,8
	Základné vzdelanie	1,3	46,8	15,1	1,9	30,4	22,6	2,5	32,7	26,2	1,9	33,4	28,0
	Stredoškolské vzdelanie	45,6	76,9	48,8	45,1	77,9	52,5	47,8	80,8	55,0	39,5	79,7	55,5
	Vysokoškolské vzdelanie	59,7	90,3	73,1	69,1	88,8	71,8	62,0	88,1	74,7	42,7	85,9	75,8

Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu, <http://www.statistics.sk> . Vlastné spracovanie údajov

Podobný priebeh je možné sledovať aj vo vývoji miery nezamestnanosti osôb rozdelených do skupín podľa veku a najvyššie dosiahnutého vzdelania. Ako ukazuje tabuľka 5, Slovensko výrazne prevyšuje európsky priemer v miere nezamestnanosti všetkých vekových skupín s najvyššie dokončeným základným vzdelaním. Miera nezamestnanosti u všetkých vekových skupín je takmer trojnásobná v porovnaní s európskym priemerom. Najvyššiu mieru nezamestnanosti pritom zaznamenala veková skupina od 15-24 rokov vo výške takmer 70 % v r. 2010. V porovnaní s vývojom v r. 2008 to bol nárast o viac ako 5 p.b.

Problém mladistvých do 24 rokov sa zamestnať je na Slovensku univerzálny a i s najvyššie nadobudnutým stredoškolským vzdelaním zaostávajú za priemerom EU27 o takmer 15 p.b., a s ukončeným vysokoškolským vzdelaním je miera nezamestnanosti vyššia o viac ako 11 p.b.

Tabuľka 5: Vývoj miery nezamestnanosti na SR a v EU27 podľa vekových skupín a dosiahnutého najvyššieho vzdelania

Rok		2002			2005			2008			2010		
	Typ dosiahnutého vzdelania/Vek	15-24	25-49	50-64	15-24	25-49	50-64	15-24	25-49	50-64	15-24	25-49	50-64
	Spolu	17,9	8,2	6,6	18,6	8,0	6,7	15,5	6,3	5,2	20,8	8,9	6,9
EU27	Základné vzdelanie	19,9	11,3	7,4	21,8	11,7	7,8	21,1	11,1	7,2	27,4	16,3	10,2
	Stredoškolské vzdelanie	17,7	8,4	7,5	17,3	8,2	7,6	12,8	5,7	5,2	18,1	8,2	6,7
	Vysokoškolské vzdelanie	12,4	4,5	3,5	14,2	4,8	3,8	11,6	3,7	2,8	16,2	5,3	3,6
	Spolu	37,7	15,5	15,1	30,1	14,6	13,5	19,0	8,8	7,6	33,6	13,0	11,2
SK	Základné vzdelanie	75,1	48,1	28,9	76,8	57,4	34,1	62,5	44,3	24,5	67,3	50,4	27,5
	Stredoškolské vzdelanie	35,6	14,2	14,7	25,2	13,0	11,8	14,6	7,7	6,3	30,6	12,8	10,7
	Vysokoškolské vzdelanie	21,4	3,1		17,3	4,2	5,2	15,5	3,3		27,5	5,0	4,6
	Spolu												

Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu, <http://www.statistics.sk> . Vlastné spracovanie údajov

Obe vyššie uvedené tabuľky ukazujú závislosť uplatnenia sa na trhu práce v závislosti od vzdelania. Čím má osoba ukončený vyšší stupeň vzdelania, tým by malo byť pre ňu jednoduchšie uplatniť sa na pracovnom trhu. Najvyššie miery nezamestnanosti a najnižšie miery zamestnanosti možno sledovať u osôb všetkých vekových skupín s najvyššie dokončeným základným vzdelaním.

3.1.4 Systém sekundárneho vzdelávania

Táto podkapitola bližšie sleduje sekundárny systém vzdelávania a jeho prepojenie s trhom práce. Pozitívom je, že po Českej republike je Slovensko druhou krajinou v rámci EU s najvyššou účasťou študentov na sekundárnom vzdelávaní, pričom v r. 2010 to bolo takmer 70% populácie. Tento údaj môže byť ale čiastočne skreslený skutočnosťou, že participácia na systéme vzdelávania na Slovensku je silno ovplyvnená sociálne - ekonomickým pôvodom, kedy sa ľudia s najnižších vrstiev a rómska populácia nezúčastňujú vzdelávacieho procesu.³⁶ Negatívom ale ostáva, že spomedzi tak vysokého počtu absolventov sekundárneho vzdelania je podiel nezamestnanosti mladých absolventov veľmi vysoký (viď tabuľka 5).

³⁶ Eurostat Statistics [online]. Dostupné na WWW

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database > Dátum stiahnutia [07.08.2011]

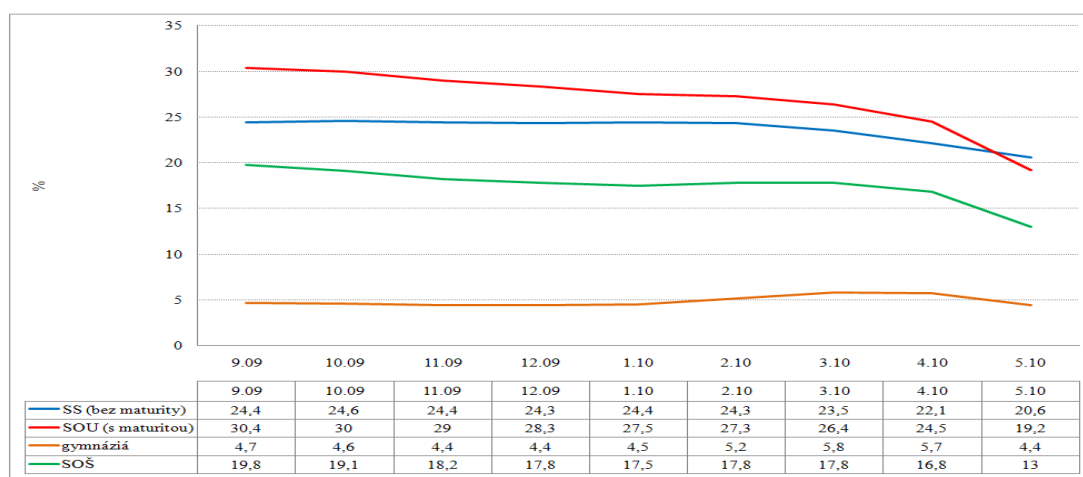
Základné rozdelenie stredných škôl na Slovensku je na gymnáziá, stredné odborné školy a konzervatóriá.

Gymnázium je akousi predprípravou študentov na štúdium na vysokých školách. Môže byť buď štvorročné, päťročné prípadne osemročné. Úspešným zložením maturitnej skúšky získa absolvent úplné stredné všeobecné vzdelanie.

Stredné odborné školy sú zamerané na získanie teoretických znalostí spojené s praktickým osvojením si zručností potrebných pri budúcom výkone povolania. Patria sem stredné odborné školy a stredné odborné učilištia.

Nasledujúci graf 31 znázorňuje vývoj podielu nezamestnanosti absolventov podľa typu absolvovanej strednej školy. Ako daný graf ukazuje, najväčšia nezamestnanosť bola dlhodobo medzi absolventmi SOU, v máji 2010 ich hodnotu prevýšil počet absolventov stredných škôl bez maturity.

Graf 31: Podiel nezamestnanosti absolventov rôznych typov stredných škôl na Slovensku, (2009/2010)



Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva: *Uplatnenie absolventov stredných škôl v praxi*. [on-line] Bratislava 2010, s. 17.

Hlavným problémom uplatnenia absolventov stredných škôl na trhu práce je nesúlad s vyštudovaným oborom a následnými požiadavkami trhu práce z pohľadu zamestnávateľov. Zastaranosť mnohých študijných oborov nenasleduje dynamické zmeny a požiadavky trhu práce a preto nadobudnuté zručnosti absolventov stredných škôl sú často neuplatniteľné na slovenskom trhu práce.

Zákon č. 184/2009 Z.z. priniesol čiastočné oživenie regulácie spojenia medzi strednými školami a zamestnávateľmi. Na jeho základe došlo k zmene riadenia stredných škôl, kedy už nie sú v úplnej kompetencii Ministerstva školstva SR. Koordinácia odborného vzdelávania prebieha na úrovni celonárodnej a na úrovni samosprávneho kraja. To zaisťuje lepšie odrážanie potrieb daného regiónu, pričom sa do vyučovacieho procesu zapájajú zamestnávatelia prípadne regionálne komory stavovských organizácií, odborové zväzy a krajské školské úrady. Úlohou Ministerstva školstva je podľa potrieb daných regiónov tvoriť strategické dokumenty a určiť konečnú sústavu študijných oborov. Samosprávny kraj je zodpovedný za vytváranie regionálnej stratégie odborného vzdelávania, ktorý zostavujú na základe požiadaviek zamestnávateľov, ktorí tak určujú profil absolventov a vytvárajú materiálno-technické zabezpečenie pre praktické vyučovanie na školách.³⁷

V skutočnosti ale stále existujú značné nedostatky, ktoré bránia v uplatňovaní vyššie uvedeného procesu. Jedným z negatívnych javov, s ktorými sa stretli zamestnávatelia pri zostavovaní profilov odborných škôl v jednotlivých regiónoch, je nedostatok potrebných údajov. Na Slovensku totiž neexistuje povinnosť zamestnávateľov byť zapísaný v určitej organizácii zamestnávateľov prípadne komore. A teda existujúce združenia nedostatočne zachytávajú potrebnú vzorku zamestnávateľov pre vytvorenie kvalifikačného profilu odborných škôl v danom regióne.

Ďalším negatívom je neexistencia národnej sústavy povolání. To spôsobuje nemožnosť identifikácie študijného oboru s povolaním a následné prispôbenie povolání absolventom s rôznym kvalifikačným pozadím.³⁸

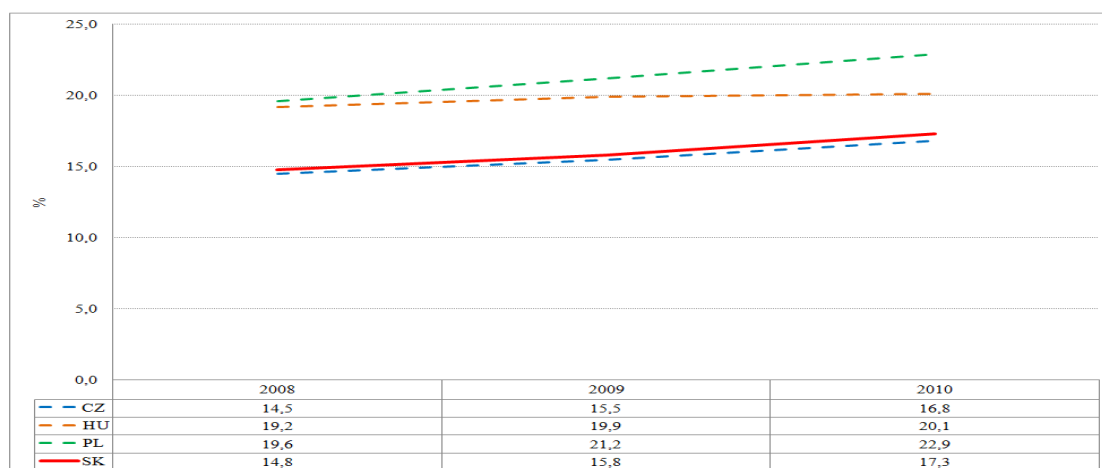
³⁷ MINEDU: *Zákon 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/184-2009.pdf>> Dátum stiahnutia [05.08.2011]

³⁸ Rada vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu: *Návrh jednotného postupu tvorby normatívor priestorovej, materiálnej a prístrojovej vybavenosti*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.radavladyyovp.sk/program-rokovani-b.html?id=7&t=1>> Dátum stiahnutia [05.08.2011]

3.1.5 Systém terciárneho vzdelávania

Ako ukazuje graf 32, účasť na terciárnom type vzdelania je na Slovensku, na rozdiel od účasti na sekundárnom systéme vzdelávania, v porovnaní s ostatnými stredoeurópskymi krajinami relatívne nízka. Takisto zaostávame aj za priemerom EU27, ktorý dosiahol v r. 2010 podiel vo výške 25.9 %.

Graf 32: Podiel študentov na terciárnom stupni vzdelania vo vybraných krajinách



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Čo sa týka kvality terciárneho typu vzdelania, mnohé ukazovatele ako napríklad rebríček hodnotenia univerzít, počet medzinárodných publikácií, podiel zahraničných študentov študujúcich na slovenských vysokých školách a iné, naznačujú, že kvalita terciárneho systému vzdelávania v porovnaní s ostatnými krajinami je relatívne nízka.³⁹

Takisto graf v prílohe 12, ktorý zachytáva počet slovenských študentov študujúcich na zahraničných vysokých školách ukazuje, že ich počet z roka na rok rastie. Podľa najaktuálnejších výsledkov z r. 2008 patrí Slovensko medzi krajiny EU27 s najvyšším počtom vysokoškolákov študujúcich na zahraničných univerzitách. Najatraktívnejšie pre slovenských vysokoškolákov ostávajú české vysoké školy, kde majú slovenskí študenti priaznivé podmienky – nie je tu pre nich žiadna jazyková bariéra, štúdium na verejných vysokých školách je stále bezplatné a čo je najdôležitejšie, kvalitou mnohé z nich prevyšujú úroveň slovenských. Hrozbou pre Slovensko v tejto oblasti ostáva, že mnohí

³⁹ EC: *Commission Staff Working paper. Assessment of the 2011 NRP and NSP for Slovakia*. Brussels 2011, s. 15

vyštudovaní absolventi zahraničných univerzít ostanú pôsobiť v krajine štúdia. To spôsobuje odliv veľmi kvalifikovanej pracovnej sily, čo výrazne negatívne vplýva na slovenský trh práce.

3.1.6 Zhrnutie

Ako je už vyššie v tejto kapitole zmienené, systém a kvalita vzdelávacieho systému ide ruka v ruke so situáciou na trhu práce. Slovensko má v tejto oblasti čo zlepšovať, aby dosiahlo plynúce pozitívne výsledky na trhu práce.

Jedným z hlavných nedostatkov je nízky podiel finančných prostriedkov smerujúci do všetkých úrovní vzdelávacieho systému. V r. 2010 bolo Slovensko štátom EU, ktorý investoval najnižšie percento HDP na vzdelanie. S nízkym prísunom investícií je dosť problematické zvyšovať kvalitu systému.

Kvalitu vzdelania posudzuje systém PISA, podľa ktorého Slovensko zaostáva za mnohými európskymi krajinami a tiež za ostatnými stredoeurópskymi krajinami.

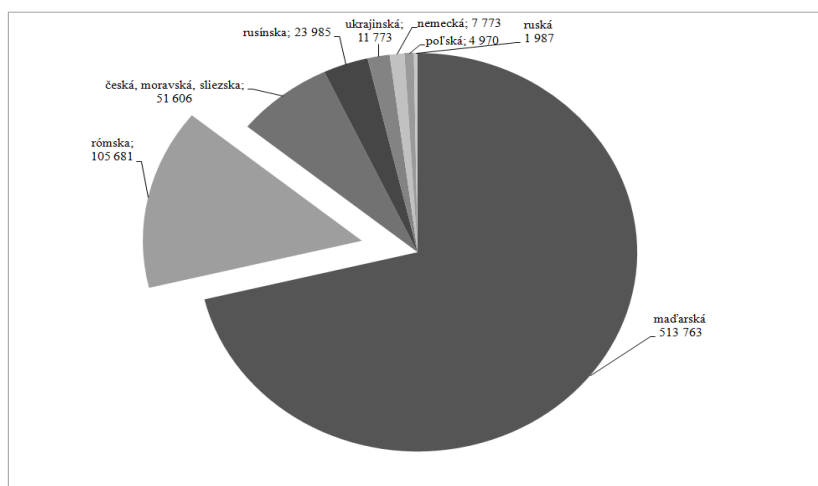
Pozitívnym rysom na Slovensku je veľmi nízke percento študentov s nedokončeným vzdelaním na celkovom počte študentov (vid príloha 13). Nato ale nadväzuje už menej pozitívna skutočnosť, že miera zamestnanosti absolventov základného stupňa vzdelania je viac ako desaťnásobne nižšia ako je hodnota európskeho priemeru. O nič priaznivejšie na tom nie sú ani absolventi sekundárneho stupňa vzdelania, ktorých percentuálny podiel je síce na Slovensku druhý najvyšší v EU, ich miera zamestnanosti zaostáva za európskym priemerom.

Takisto prepojenosť absolventov stredných odborných škôl a učilíšť s príležitosťami na trhu práce nie je ideálna. Firmy sa často stretávajú s absolventmi, ktorí nedisponujú požadovanými zručnosťami a preto majú problémy s obsadzovaním voľných miest. Nedostatočná informovanosť ohľadne typov podnikov a zamestnávateľov, ktorí sa nachádzajú v jednotlivých regiónoch Slovenska komplikuje výber špecializácie a typ oborov, po ktorých je dopyt z pohľadu zamestnávateľov.

3.2 Národnostné a sociálne zloženie obyvateľstva

Slovensko je krajinou s viacerými národnostnými menšinami. Z celkového počtu 5 424 925 obyvateľov Slovenskej republiky v r. 2009 bolo viac ako 85 % slovenskej národnosti. Zvyšok bol tvorený národnostnými menšinami žijúcimi v rôznych častiach republiky. Ako uvádza graf 33, najpočetnejšou národnostnou menšinou žijúcou na Slovensku je maďarská menšina, ku ktorej sa na konci roka 2009 hlásilo takmer 514 000 obyvateľov, čo predstavuje takmer 10 % z celkového počtu obyvateľov. Na druhom mieste za ňou nasleduje rómska menšina s približne 105 700 obyvateľmi a teda necelými 2 % z celkového počtu obyvateľstva, česká s viac ako 50 000 obyvateľmi (1 %) a ďalej rusínska, ukrajinská, nemecká, poľská ruská a iné (2 %). Predpokladá sa ale, že obyvateľov rómskej menšiny je na Slovensku oveľa viac. Ich neochota prihlásiť sa k svojmu etniku je spôsobená strachom z možnej perzekúcie či tým, že mnohí z nich sa snažia integrovať do majoritnej spoločnosti. Prognóza je taká, že na území Slovenska by malo do r. 2025 žiť viac ako pol milióna Rómov.⁴⁰

Graf 33: Národnostné menšiny na Slovensku k 31.12.2009



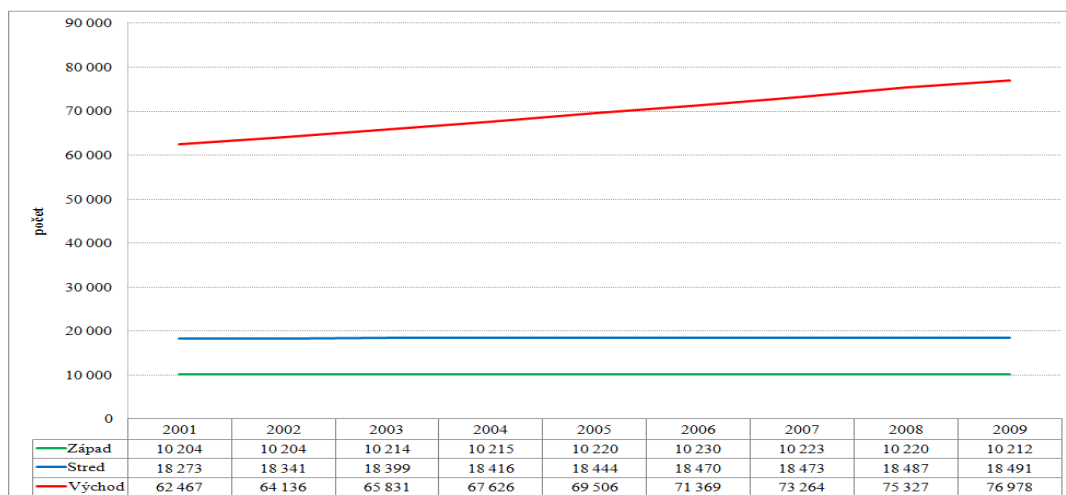
Zdroj: www.web.statistics.sk . Vlastné spracovanie údajov

⁴⁰ Stredoevropské politické studie: *Rómska problematika na pozadí vybraných faktorov zo slovenskej a rumunskej komunity*. [on-line]. Jar 2005. Dostupné na WWW:<<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=240>> Dátum stiahnutia [27.07.2011]

3.2.1 Rómska národnostná menšina

Príslušníci rómskej menšiny patria medzi najproblematickejšie a sociálne najmenej zabezpečené národnostné menšiny žijúce na Slovensku. Ako dokumentuje graf 34, najmenšia koncentrácia rómskej menšiny je v okresoch západného Slovenska, pričom je ich počet v posledných rokoch veľmi vyrovnaný. Naopak je tomu na východe Slovenska, najmä v regiónoch Košického a Prešovského kraja, kde ich počet z roka na rok rastie, a v priebehu posledných ôsmich rokov sa ich počet zvýšil o takmer 15 000.

Graf 34: Rómska menšina v regiónoch Slovenska



Zdroj: <http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/> Vlastné spracovanie údajov

Hlavným problémom rómskej otázky na Slovensku je ich vylúčenie zo spoločnosti. Väčšina z nich býva v osadách na strednom a predovšetkým východnom Slovensku, kde žijú často v nepredstaviteľných podmienkach bez vody, elektriny, kanalizácie a základnej zdravotnej starostlivosti. V porovnaní so slovenským obyvateľstvom je pôrodnosť Rómov oveľa vyššia, z čoho plynie ich neustály rast.

Situáciu tiež komplikuje skutočnosť, že takmer 95 % všetkých Rómov nedokončí ani základný stupeň vzdelávacieho systému a tým sa automaticky vyčlenia z ďalšieho vzdelávania. Nekvalifikovaná pracovná sila spojená s nízkou pracovnou morálkou

a nízkym počtom pracovných miest v oblastiach predovšetkým východného Slovenska spôsobuje jeden z najvážnejších sociálne - ekonomických problémov Slovenska.⁴¹

3.2.2 Rómovia na trhu práce⁴²

I napriek tomu, že v súčasnosti neexistujú štatistiky, ktoré by bližšie charakterizovali zamestnanosť na Slovensku podľa etnických menšín, je všeobecne známe, že nezamestnanosť rómskej menšiny je veľmi veľká.

Jedným z riešení ako zvýšiť ich mieru zamestnanosti by mohla byť prostredníctvom podpory súkromného sektora, ktorý je základným zdrojom rozvoja zaostalých slovenských regiónov a zvyšovania zamestnanosti. Podpora živnostenských aktivít Rómov a ich samo zamestnávania by teda mala byť jednou z hlavných národných a regionálnych priorít. Na Slovensku už existuje mnoho projektov, ktoré sa snažia zapojiť Rómov do pracovného procesu. Je zriadená i agentúra, Národná agentúra pre podporu malého a stredného podnikania NARMSP, ktorá vyvíja viacero programov práve pre malých a stredných podnikateľov. Negatívom ale je, že od 17.12.2010 je udeľovanie mikropôžičiek tj. pôžičiek pre začínajúcich podnikateľov prerušené.

Takisto so vstupom Slovenska do Európskej únie v r. 2004 sa vytvorila možnosť získať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov na vopred predložené projekty. To teda v praxi znamená odklon od podpory začínajúcich podnikateľov k už existujúcim. Takisto podpora projektov závisí od miery ich využiteľnosti, pričom sa prihliada na stránku dopytu, čo taktiež obmedzuje Rómov v možnom rozbiehaní projektov.

Možnosťou ako získať finančné zdroje pre podnikateľské úmysly je aj využitie podpory poskytovanej Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny. Tá je orientovaná pre osoby dlhodobo nezamestnané, s možnosťou získania až približne 2500 eur. Celková suma ale závisí od regiónu, v ktorom je osoba nezamestnaná a takisto aj od dĺžky nezamestnanosti. Čím dlhšia je bez pracovného pomeru, tým vyššiu finančnú čiastku

⁴¹ Stredoevropské politické studie: *Rómska problematika na pozadí vybraných faktorov zo slovenskej a rumunskej komunity*. [on-line]. Jar 2005. Dostupné na WWW:<<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=240>> Dátum stiahnutia [27.07.2011]

⁴² UNDP: *Prekážky pri zvyšovaní zamestnanosti Rómov na Slovensku*. [on-line] 2006. Dostupné na WWW:<<http://www.clovektisni.sk/upload/File/TRUST/Prekazky%20pri%20zvyšovaní.pdf>> Dátum stiahnutia [27.07.2011]

možno očakávať. Podmienkou takisto je, aby podnikateľská činnosť trvala aspoň dva roky od prijatia podpory.

S realizáciou mnohých projektov sú spojené aj problémy, ktoré ním predchádzajú. Jedným z nedostatkov je nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému s nasledujúcou možnosťou podnikat'. Ide predovšetkým o projekty, ktoré síce zahrňujú vzdelávací proces, ale po jeho dokončení nemajú absolventi finančné prostriedky na rozbehnutie podnikateľských aktivít. Táto skutočnosť znižuje motiváciu Rómov absolvovať vzdelávací proces a tým klesá aj úspešnosť daných projektov.

Ďalším problémom je životnosť realizovaných projektov. Často po dokončení daného projektu sa realizácia nepodarí tak, ako sa plánovalo. Chýba národný, prípadne regionálny projekt, ktorý by bol dlhodobo udržateľný a mohol by tak podčiarknuť už získané poznatky.

V programovom období 2007-2013 sa realizuje operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Ako už zo samotného názvu vyplýva, jeho hlavnými cieľmi je zvýšiť zamestnanosť, znížiť nezamestnanosť a prispieť k sociálnej inklúzii obyvateľstva zo znevýhodnených vrstiev. Program je financovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rozsahu financií viac ako jedna miliarda eur. Ako udáva obrázok 1, najväčší počet plánovaných projektov je určený pre regióny na východnom Slovensku, predovšetkým v Prešovskom a Košickom kraji.⁴³

Obrázok 1: Počet projektov plánovanej realizácie 2007-2013



Zdroj: http://www.employment.gov.sk/webzmluvy/sprava_o_socialnej_situacii_2010.pdf Vlastné spracovanie údajov

⁴³ MPSVaR: Správa o sociálnej situácii obyvateľstva za rok 2010 [on-line] Bratislava 2011. Dostupné na WWW: <http://www.employment.gov.sk/webzmluvy/sprava_o_socialnej_situacii_2010.pdf> Dátum stiahnutia [27.07.2011]

Takisto aj vláda Slovenskej republiky sa snaží formou dotácií pomôcť v oblasti rómskej otázky. V roku 2010 bolo celkovo podporených 96 projektov. Ako sa uvádza na stránkach Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, väčšina týchto projektov rieši predovšetkým sociálnu a materiálnu pomoc rómskym osadám. Istotne aj takáto forma pomoci je nevyhnutná a prospešná. Výzvou ale na ďalšie roky ostáva, vo väčšom množstve podporovať vzdelanosť a pracovnú inklúziu Rómov. Formou projektov, ktoré by boli dlhodobé orientované a smerované na tento účel by sa dalo aspoň čiastočne vyriešiť problém veľmi vysokej nezamestnanosti Rómov a zlepšiť tak ich sociálnu situáciu.

3.2.3 Zhrnutie

Rómska menšina má na Slovensku početné zastúpenie. Podľa štatistických odhadov ich podiel tvorí 2 % z celkového počtu obyvateľstva. V realite sa ale ich počet zdá byť ešte vyšší, na úrovni 4-5 % slovenskej populácie. V najväčšej miere sa nachádzajú v regiónoch východného Slovenska, kde ich počet dynamicky z roka na rok narastá.

Všeobecným problémom nie je ani tak ich celkový počet, ako fakt, že drvivá väčšina z nich nepracuje a patrí do sociálne ohrozených skupín. Problém sa zdvojnásobuje so skutočnosťou, že mnoho z nich nenavštevuje ani len základný stupeň vzdelávacieho systému. Bez základnej gramotnosti si teda len ťažko hľadajú na trhu práce zamestnanie.

Vláda Slovenskej republiky, s pomocou podpôr plynúcich z európskych fondov sa snažia situáciu riešiť. V priebehu posledných rokov bolo zrealizovaných veľké množstvo projektov s pôsobnosťou v mnohých oblastiach, ktoré situáciu čiastočne zlepšili. Ale problémom je, že ich charakter pomoci je často len krátkodobý. Dlhodobý charakter má stále nedostatočný počet projektov. Do budúcnosti by práve takýto druh podpory mohol viesť pozitívnym výsledkom.

4 Zhrnutie hlavných výziev trhu práce a možnosti ich riešenia

V nasledujúcej kapitole vychádzam zo zistených skutočností, ktoré sú bližšie rozobrané v predchádzajúcom texte. Na základe získaných výsledkov vyberám, podľa môjho názoru, najviac problematické oblasti na slovenskom trhu práce a zároveň ponúkam aj možné spôsoby ich riešenia. Svoj názor zakladám na veľkom počte vypracovaných analýz, tabuliek a grafov, ktoré dokumentujú celkový vývoj na trhu práce.

1) Problém vysokej miery nezamestnanosti

a. *Mladých* - ako je uvedené v grafe 14 v kapitole 2.1.2, nezamestnanosť vekovej skupiny od 15 – 24 rokov od r. 2008 na Slovensku rastie a v r. 2010 dosiahla úroveň 33.6 %, čo je v rámci EU27 štvrtá najvyššia (viď príloha 4). Je to spôsobené predovšetkým nízkou kvalitou vzdelávacieho systému na Slovensku a takisto aj nízkou prepojenosťou vzdelávacieho systému s potrebami na trhu práce, ako o tom bližšie pojednáva podkapitola 3.1.

Cieľom vlády by malo byť uplatňovanie aktívnej politiky na trhu práce, s tým, aby zapojili do procesu trhu práce väčšie percento mladých. Takisto by sa opatrenia vlády mali zamerať na zlepšenie a zosúladenie požiadaviek trhu práce s kvalifikáciou mladých absolventov.

b. *Žien* – ako ukazuje graf 9 v kapitole 2.1.1, na Slovensku existuje značný rozdiel medzi zamestnanosťou žien a mužov. Slovensko má nízku mieru aktivity u žien, predovšetkým vo vekovej skupine od 15-24 rokov. Je to zapríčinené predovšetkým nastavením politiky materských dovolení. Miera aktivity je tak trikrát nižšia ako je priemer EU27.

Vláda by mala usilovať o zlepšenie rovnováhy pracovného a súkromného života. Prostredníctvom väčšej flexibility pracovných zmlúv by bolo možné zosúladiť materskú dovolenku žien s prácou napríklad na čiastočný úväzok, prípadne zavedenie 4+1

pracovného týždňa. Takisto by malo byť prioritou vlády zabezpečiť prístup ku kvalitným zariadeniam, ktoré by sa starali o deti vo veku do 3 rokov.

c. *Dlhodobo nezamestnaných* – podľa grafu 15 bol v r. 2010 podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných viac ako 60%, čo je najviac spomedzi štátov EU (Príloha 6). Ide teda o štrukturálny ekonomický problém, ktorý nie je až tak ovplyvnený krátkodobými zmenami v ekonomike. Väčšina z týchto dlhodobo nezamestnaných pochádza so sociálne najslabších vrstiev a z rómskych komunít.

Snahou vlády by preto malo byť zamerať sa na tieto problematické skupiny a formou dlhodobo orientovaných projektov a z peňazí plynúcich z Európskeho sociálneho fondu sa pokúsiť integrovať ich na trh práce.

2) Problémy spojené so vzdelávacím systémom

Ako je uvedené v kapitole 3, systém a kvalita vzdelávacieho systému na Slovensku zaostáva v niektorých oblastiach za priemerom EU27. To sa potom tiež odráža vo výsledných štatistikách plynúcich z trhu práce. Za najhlavnejšie problémy systému vzdelávania v spojitosti s trhom práce pokladám nasledovné:

a. *Nízky objem finančných prostriedkov plynúcich do vzdelania* – podľa grafu 26 investuje SR najmenšie percento z HDP do vzdelania nielen spomedzi stredoeurópskych štátov, ale i v rámci celej EU (vid príloha 8).

Jednoznačným úmyslom vlády by malo byť v tomto smere navýšenie finančných prostriedkov do vzdelania, nakoľko, ako sa ukazuje, to má priamu súvislosť s vývojom na trhu práce.

b. *Málo kvalifikovaná pracovná sila* – ako ukazuje tabuľka 5 v kapitole 3.1.3, najväčší problém s nezamestnanosťou majú všetky vekové skupiny s najvyššie dosiahnutým základným vzdelaním. V tomto ukazovateli, ako vyplýva z danej tabuľky, zaostáva vývoj na Slovensku za priemerom v európskych krajinách.

Snahou vlády by v tomto prípade malo byť povzbudenie firiem najímať dlhodobo nezamestnaných. Dosiahnuť by to mohla poskytnutím špeciálnych výhod firmám, ktoré týchto pracovníkov zamestnávajú.

c. *Nízky podiel na systéme celoživotného vzdelávania* – ako dokazuje graf v prílohe 10, Slovensko sa nachádza takmer na chvoste krajín EU27 v hodnotení podielu osôb zapojených do systému celoživotného vzdelávania. Takisto graf v prílohe 11 dokumentuje, že v systéme celoživotného vzdelávania nezamestnaných je Slovensko na samom konci spomedzi všetkých členských krajín EU27.

Vláda by sa preto v tejto oblasti mala usilovať o zvýšenie podielu zapojenia predovšetkým osôb s nízkou úrovňou dosiahnutého vzdelania a iné rizikové skupiny (dlhodobo nezamestnaní, osoby staršie ako 50 rokov) do systému celoživotného vzdelávania. Zlepšením celkového poradenského systému ohľadne zručností potrebných na trhu práce, perspektív jednotlivých povolání, mzdových ohodnotení a iných by sa dosiahlo zlepšenie flexibility uchádzačov o prácu.

d. *Vysoký podiel študentov študujúcich v zahraničí* – ako ukazuje graf v prílohe 12, veľmi vysoký počet slovenských študentov uprednostňuje zahraničné vysoké školy pred slovenskými. Tým dochádza k odlivu veľmi kvalifikovanej pracovnej sily.

V súvislosti s touto skutočnosťou upriamujem pozornosť i na graf v prílohe 14, ktorý dokazuje, že Slovensko patrí ku krajinám s nízkym podielom osôb zúčastňujúcich sa na terciárnom vzdelávaní.

Slovenská vláda by sa preto mala v tejto oblasti sústrediť na skvalitnenie domácich vysokých škôl, či už prostredníctvom ponúknutia konkurenčných podmienok pre vysokoškolských pedagógov, ale aj zaistením väčšieho počtu akreditovaných oborov, vyhlásenia súťaže pre väčší počet projektov, ktoré by takisto zaistili zvýšenie prestíže vysokej školy.

e. *Nedostatočná prepojenosť stredných škôl s firmami na trhu práce* – i keď je miera participácie na sekundárnom stupni vzdelávania na Slovensku druhá najvyššia spomedzi krajín EU27, nezamestnanosť v tejto skupine absolventov patrí na Slovensku medzi najvyššie.

Problémom je predovšetkým prepojenosť stredných škôl so zamestnávateľmi v danom regióne. Dochádza totiž k nesúlade medzi kvalifikáciou absolventov a v skutočnosti žiadanou na trhu práce.

Vláda by mala v prvom rade zaviesť povinnosť zamestnávateľov byť zapísaný v určitej organizácii zamestnávateľov, podľa čoho by mali stredné školy prehľad o profiloch firiem pôsobiacich v ich regióne.

Nakoľko je financovanie sekundárneho systému vzdelávania nastavené na úkor zvyšovania kvality, cieľom vlády by tiež malo byť upriamiť pozornosť na tento problém a zaviesť potrebné zmeny. Na základe analýzy trhu práce a konzultácií so združeniami zamestnávateľov, by sa mala snažiť o zjednodušenie štruktúry sekundárnych vzdelávacích systémov a zároveň podporiť ďalší rozvoj sekundárneho vzdelávania s cieľom posilniť kľúčové zručnosti študentov, potrebných k uplatneniu na trhu práce.⁴⁴

⁴⁴ Vláda Slovenskej republiky: *Manifesto of the Government of the Slovak republic for the period of 2010-2014*. [on-line]. Dostupné na WWW < http://www.vlada.gov.sk/data/files/855_the-manifesto-of-the-government-of-the-slovak-republic-for-the-period-of-2010-2014.pdf > Stiahnuté dňa [04.08.2011]

Záver

Ekonomika Slovenskej republiky bola v minulosti vystavená mnohým externým i interným šokom. Hneď po osamostatnení čelila negatívnym dôsledkom novovytvorenej vládnej koalície na čele s premiérom Vladimírom Mečiarom. Vďaka v tom čase priaznivej celosvetovej ekonomickej klíme sa politický negatívny dopad nezdvojnásobil. Koniec 90-tych rokov priniesol stagnáciu ekonomík európskych štátov, čo veľmi silno pocítila aj slovenská ekonomika, keď sa prepadla na dno spomedzi štátov stredoeurópskeho regiónu. Začiatkom nového tisícročia, po nástupe novej vlády na čele s prozápadne orientovaným Mikulášom Dzurindom, sa ekonomika Slovenska začala spamätávať. Stala sa riadnym členom medzinárodných organizácií a môže sa pýšiť pomenovaním „európskeho tigra“, ktoré získala najmä vďaka veľmi dynamickému tempu rastu reálneho HDP. V súčasnosti, ako aj ostatné štáty, čelí následkom finančnej a ekonomickej krízy. Keďže Slovensko je malou, otvorenou ekonomikou, ťažiacou predovšetkým s medzinárodného obchodu a domáceho automobilového priemyslu, o to tvrdsie pocítila následky krízy.

Dynamika a rast ekonomiky spolu s politickými opatreniami veľmi tesne súvisia so situáciou na trhu práce, tempom a nariadeniami ho ovplyvňujú a regulujú.

Moja domnienka z úvodu ohľadne problémov na trhu práce odrážajúcich sa v ukazovateli vysokej miery nezamestnanosti, sa naplnila. Slovenská republika začala mať po transformácii problémy s udržateľnosťou trhu práce, kedy mnoho ľudí v dôsledku zmeny štruktúry ekonomiky prišlo o prácu. Štátne podniky sa privatizovali a bolo takisto potrebné zmeniť štruktúru ekonomiky. Dovtedy dominantný ťažobný priemysel bol nahradený rozvojom služieb, čím mnoho ľudí zamestnaných v tejto sfére prišlo o prácu.

V súčasnosti sa o slovenskom trhu práce sa na medzinárodnej pôde hovorí najmä v súvislosti s vysokou mierou nezamestnanosti. Ako ďalej vyplynulo z mojich zistení, súčasná situácia na trhu práce je o to vážnejšia, že prevažná časť miery nezamestnanosti je tvorená štrukturálnou nezamestnanosťou. Vláda Slovenskej republiky sa prijímaním rôznych opatrení a smerníc snaží situáciu na trhu práce zlepšovať, ale k tomu, aby došlo

k ozajstnému pokroku, je potrebné v prvom rade prijať projekty a plány dlhodobého charakteru.

Vysoká miera nezamestnanosti postihuje predovšetkým osoby vo vekovej skupine 15-24 rokov. Takisto obrovské disparity možno sledovať v rámci jednotlivých regiónov Slovenska, v ktorých miera nezamestnanosti smerom na východ územia dramaticky narastá. Súvisí to do značnej miery s koncentráciou priemyslu a služieb na západe Slovenska, o čom vypovedá aj vysoká miera voľných pracovných miest v tejto oblasti. Naopak, na strednom a východnom Slovensku je problémom skôr nedostatok investorov, čo odzrkadľuje nízka miera neobsadených pracovných miest na celkovom počte vytvorených. Smerom na východ taktiež rastie počet osôb zo sociálne slabších vrstiev a rómskej komunity, u ktorých je miera nezamestnanosti veľmi vysoká.

Situácia na trhu práce je silno ovplyvnená aj vzdelanostnou úrovňou pracovnej sily. Slovensko je krajinou s najmenším podielom HDP smerujúcim do systému vzdelávania. Preto je v tejto oblasti nevyhnutné, aby sa podiel investícií zvýšil. Bezprostredný príliv finančných prostriedkov do vzdelávacieho systému však automaticky nezvýši mieru zamestnanosti. Sú k tomu potrebné ďalšie reformné kroky, ktorých plnením možno dosiahnuť pozitívne výsledky.

Trh práce na Slovensku je charakterizovaný relatívne vysokým stupňom nevhodnej spojitosti pracovného miesta s kvalifikáciou pracovnej sily. Ako negatívum sa na Slovensku v tejto oblasti javí predovšetkým previazanosť odborných škôl s potenciálnymi zamestnávateľmi v danom regióne. Väčšou informovanosťou, zmenou štruktúry dominujúcich študijných odborov či ponúknutím väčšieho množstva praktických skúseností pre študentov by došlo k pozitívnemu vývoju v tejto oblasti.

Takisto absolventi vysokých škôl sa ťažko uplatňujú na slovenskom trhu práce. Ako som v úvode predpokladala, síce úroveň získaného vzdelania zvyšuje ich šancu uplatniť sa na trhu práce, negatívnym javom na Slovensku ostáva množstvo vysokoškolákov študujúcich v zahraničí. Pozitívom by to bolo, keby nadobudnuté znalosti

priniesli a uplatnili na Slovensku. Žiaľ, mnoho z nich ostáva po dokončení štúdií v zahraničí, čím dochádza k odlivu vysoko kvalifikovanej pracovnej sily.

Pokiaľ ide o vývoj miezd na Slovensku, nenaplnila sa moja domnienka z úvodu, že ich najnižšia úroveň spomedzi krajín V4 má súvislosť s nízkou produktivitou práce. Tá je totiž spomedzi stredoeurópskych štátov najvyššia. Nízka úroveň miezd má pritom za dôsledok nízku mieru zamestnanosti, kedy mnoho ľudí radšej uprednostňuje byť mimo trhu práce a poberať pritom pomerne nadštandardnú úroveň sociálnych dávok.

S cieľom dosiahnutia zlepšenia na trhu práce je do budúcnosti dôležité správne fungovanie aktívnej politiky trhu práce. Tá by sa mala sústreďovať najmä na zníženie profesionálnych a vedomostných nezhôd medzi dlhodobo nezamestnanými. Aj napriek veľmi vysokej miere nezamestnanosti sú výdavky na aktívnu politiku trhu práce stále veľmi nízke, čo ostáva výzvou pre slovenskú vládu do budúcich rokov.

Bude raz trh práce na Slovensku dostatočne konkurencieschopný a schopný ponúknuť prácu veľkej väčšine nezamestnaných obyvateľov? Domnievam sa, že v krátkej budúcnosti, aj kvôli nepriaznivej ekonomickej situácii vo svete, to žiaľ nebude. Ale pri sústredení sa na hlavné priority a najviac problematickejšie miesta, a aj s pomocou prostriedkov plynúcich z fondov EU je možné to v horizonte niekoľko rokov dosiahnuť.

Zoznam literatúry

1. SVEJNAR, J.: *Czech and Slovak Federal Republic: a solid foundation*. Luxembourg.. ISBN 92-826-5680-2.
2. SME: *Pred 16 rokmi začala kupónová privatizácia*. [on-line] Bratislava, 30.10.2007. Dostupné na WWW: <<http://ekonomika.sme.sk/c/3562869/pred-16-rokmi-zacala-kuponova-privatizacia.html>> Stiahnuté dňa [20.06.2011]
3. PERLEZ, J.: *Slovaks come out Loser in Break with Czechs*, New York Times, NY 1994 , ISSN 03624331, s. 53
4. EMBUCK: *Politický vývoj v SR po roku 1993*. [on-line]. December 2006. Dostupné na WWW: <<http://www.embuck.com/fses/politicky-vyvoj-v-sr-po-roku-1993/>> Stiahnuté dňa [13.6.2011].
5. The Economist: *Slovakia's strongman bows out*. [on-line]. Bratislava, 1.10.1998. Dostupné na WWW: <www.economist.com/node/167027> Dátum stiahnutia [14.06.2011]
6. The Economist: *Mikulas Dzurinda, Slovakia's turn for the better*. [on-line]. Bratislava, 9.12.1999. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node/327077>> Dátum stiahnutia [14.06.2011]
7. Národná banka Slovenska: *Priame zahraničné investície*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>> Dátum stiahnutia [14.06.2011]
8. The Economist: *Fragile reformer*. [on-line]. Bratislava, 6.11.2003. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node/2193836>> Stiahnuté dňa [14.06.2011]
9. The Economist: *Mikuláš Dzurinda, Slovakia's turn for the better*. [on-line]. Bratislava, 9.12.1999. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node/327077>> Dátum stiahnutia [17.06.2011]
10. Euroinfo: *Chronológia vstupu SR do EU*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroinfo.gov.sk/euroagendy/agenda-eu-sr/historia-vztahov-sr-eu/chronologia-vstupu-sr-do-eu-4f9.html>> Dátum stiahnutia [17.06.2011]

11. Ministerstvo obrany SR: *Vstup Slovenska do NATO*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.mosr.sk/11411/vstup-do-nato.php?mnu=288>> Dátum stiahnutia [17.06.2011]
12. The Economist: *Lonely tigreness*. [on-line]. Bratislava, 27.01.2011. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node>> Stiahnuté dňa [14.06.2011]
13. Denník SME: *Uplynie rok od vymenovania vlády Róberta Fica*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.sme.sk/c/3378899/uplynie-rok-od-vymenovania-vlady-roberta-fica.html>> Stiahnuté dňa [17.06.2011]
14. The Economist: *Fresh air*. [on-line]. Bratislava, 17.06.2010. Dostupné na WWW: <<http://www.economist.com/node/16381292>> Stiahnuté dňa [14.06.2011]
15. NBS: *Výročné správy 1993-2010*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-nbs/vyrocna-sprava>> Dátum stiahnutia [14.06.2011]
16. Národná banka Slovenska: *Výročná správa 2003*. [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie%5CVyrocnaSprava%5CSVK2003%5CVS2003_kap00.pdf> str.4. Stiahnuté dňa [18.06.2011]
17. Národná banka Slovenska: *Výročná správa 2008*. [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS08.pdf> s.7. Stiahnuté dňa [18.06.2011]
18. Národná banka Slovenska: *Výročná správa 1998* [on-line]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS96.pdf> s.1. Stiahnuté dňa [18.06.2011]
19. Ministerstvo financií Slovenskej republiky, Národná banka Slovenska: *Stratégia prijatia eura v SR* [on-line]. Jún 2003 Dostupné na WWW: <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:SHF82Y0uZNYJ:www.fem.uniag.sk/ehmu/documenty/stra.htm+pokles+fi%C5%A1k%C3%A1lneho+deficitu+v+r,+2000&cd=5&hl=sk&ct=clnk&gl=sk&source=www.google.sk>> Dátum stiahnutia [28.06.2011]
20. OECD: *Economic Surveys: Slovak Republic 2010*. November 2010. ISBN 978-92-64-08337-0. s.14
21. Inštitút finančnej politiky Ministerstvo financií SR: *Analýza základných indikátorov trhu práce v SR* [on-line]. Júl 2005. Dostupné na WWW:

- <http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/Publikacie/Makro/EA6_NEZAM.pdf>
Dátum stiahnutia [27.06.2011]
22. Inštitút finančnej politiky: *Ženy by mohli pomôcť zvýšiť HDP o 1,6%*. [on-line]Komentár 2011/13. Dostupné na WWW:
<http://www.finance.gov.sk/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=7920&documentId=6162> Stiahnuté dňa [11.07.2011]
23. Eurostat: *Employment rates by sex, age groups and highest level of education attained*. [on-line]. Dostupné na WWW:<
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>> Dátum stiahnutia [10.07.2011]
24. Národná banka Slovenska: *Ekonomický vývoj v Slovenskej republike*. [on-line]. Dostupné na WWW:
<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie%5CVyrocnasprava%5CSVK1993%5CVS1993_kap05.pdf> Stiahnuté dňa [13.6.2011]
25. World Bank: *Slovak Republic, Living Standards, Employment and Labour Market Study*. [on-line]. August 9, 2001. Dostupné na WWW: :
<http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2001/09/28/000094946_01092004005284/Rendered/PDF/multi0page> Dátum stiahnutia [7.7.2011]
26. European Commission: *Removing bottlenecks to growth: front-loading labour market and welfare reforms*. Brussels, 5.10.2010
27. OECD: *Labour Productivity Indicators*. [on-line]. July 2008. Dostupné na WWW:
<<http://www.oecd.org/dataoecd/57/15/41354425.pdf>> Stiahnuté dňa [27.07.2011]
28. Hospodárske noviny: *Nemala by sa stanoviť natrvalo*. [on-line]. Dostupné na WWW <<http://hnonline.sk/c1-22016215-margita-barosova-nemala-by-sa-stanovit-natrvalo>> Dátum stiahnutia [06.08.2011]
29. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu na školách. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=1>>. Dátum stiahnutia [29.07.2011]
30. Európsky štatistický úrad: *Výdaje na vzdelanie ako podiel na HDP*. [on-line]. Dostupné na WWW:

- <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_figdp&lang=en>
Dátum stiahnutia [31.07.2011]
31. OECD: *Programme for International Assessment* [on-line]. Dostupné na WWW:
<http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_32252351_32235907_1_1_1_1_1,00.html>
Dátum stiahnutia [31.07.2011]
32. Thomson Reuters: *Thomson Reuters (ISI) web of knowledge*. [on-line]. Dostupné na
WWW: <http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/isi_web_of_knowledge/> Dátum stiahnutia [31.07.2011]
33. Eurostat Statistics [online]. Dostupné na WWW
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>
Dátum stiahnutia [07.08.2011]
34. MINEDU: *Zákon 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. [on-line]. Dostupné na WWW:
<<http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/184-2009.pdf>>
Dátum stiahnutia [05.08.2011]
35. Rada vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu: *Návrh jednotného postupu tvorby noratívov priestorovej, materiálnej a prístrojovej vybavenosti*. [on-line].
Dostupné na WWW: <<http://www.radavladayovp.sk/program-rokovani-b.html?id=7&t=1>> Dátum stiahnutia [05.08.2011]
36. EC: *Commission Staff Working paper. Assessment of the 2011 NRP and NSP for Slovakia*. Brussels 2011, s. 15
37. Stredoevropské politické studie: *Rómska problematika na pozadí vybraných faktorov zo slovenskej a rumunskej komunity*. [on-line]. Jar 2005. Dostupné na
WWW:<<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=240>> Dátum stiahnutia
[27.07.2011]
38. Stredoevropské politické studie: *Rómska problematika na pozadí vybraných faktorov zo slovenskej a rumunskej komunity*. [on-line]. Jar 2005. Dostupné na
WWW:<<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=240>> Dátum stiahnutia
[27.07.2011]
39. UNDP: *Prekážky pri zvyšovaní zamestnanosti Rómov na Slovensku*. [on-line] 2006.
Dostupné na WWW:

- <<http://www.clovekvtisni.sk/upload/File/TRUST/Prekazky%20pri%20zvyšovaní.pdf>> Dátum stiahnutia [27.07.2011]
40. MPSVaR: *Správa o sociálnej situácii obyvateľstva za rok 2010* [on-line] Bratislava 2011. Dostupné na WWW: <http://www.employment.gov.sk/webzmluvy/sprava_o_socialnej_situacii_2010.pdf> Dátum stiahnutia [27.07.2011]
41. Vláda Slovenskej republiky: *Manifesto of the Government of the Slovak Republic for the period of 2010-2014*. [on-line]. Dostupné na WWW <http://www.vlada.gov.sk/data/files/855_the-manifesto-of-the-government-of-the-slovak-republic-for-the-period-of-2010-2014.pdf> Stiahnuté dňa [04.08.2011]

Zoznam grafov

GRAF 1 : PRÍLIV PRIAMÝCH ZAHRANIČNÝCH INVESTÍCIÍ VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1993-2008)	8
GRAF 2: VÝVOJ REÁLNEHO HPD VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1994-2012)	13
GRAF 3: HDP/OBYVATEĽA V PKS VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1995-2010)	14
GRAF 4: MEDZIROČNÉ ZMENY MIERY INFLÁCIE VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1993-2010)..	15
GRAF 5: VÝVOJ ŠTÁTNEHO DEFICITU VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1995-2010)	16
GRAF 6: VÝVOJ ŠTÁTNEHO DLHU VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1993-2010)	17
GRAF 7: ROZDELENIE OBYVATEĽSTVA DO SKUPÍN PODĽA VEKU A AKTIVITY, R. 2010	19
GRAF 8: VÝVOJ MIERY ZAMESTNANOSTI VEKOVEJ SKUPINY 15-64 R. VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1994-2010)	23
GRAF 9: VÝVOJ MIERY ZAMESTNANOSTI NA SLOVENSKU PODĽA POHLAVIA (1994-2010)....	24
GRAF 10: VÝVOJ MIERY ZAMESTNANOSTI NA SLOVENSKU PODĽA VEKOVÝCH SKUPÍN (2004-2010)	25
GRAF 11: PODIEL ZAMESTNANCOV PRACUJÚCICH NA POLOVIČNÝ ÚVÄZOK NA CELKOVOM POČTE PRACUJÚCICH NA SLOVENSKU (1993-2010)	26
GRAF 12: VÝVOJ MIERY NEZAMESTNANOSTI SKUPINY 15-64R. VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1993-2010)	29
GRAF 13: VÝVOJ MIERY NEZAMESTNANOSTI NA SLOVENSKU PODĽA POHLAVIA (1994-2010)	29
GRAF 14: VÝVOJ MIERY NEZAMESTNANOSTI NA SLOVENSKU PODĽA VEKOVÝCH SKUPÍN (2004-2010)	30
GRAF 15: PODIEL DLHODOBO NEZAMESTNANÝCH VO VEKU 15-64 R. NA CELKOVOM POČTE NEZAMESTNANÝCH VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (1998-2010)	32
GRAF 16: VÝVOJ MIERY EVIDOVANEJ NEZAMESTNANOSTI OD 15-64 R. V REGIÓNOCH SLOVENSKA	33
GRAF 17: PODIEL DLHODOBEJ MIERY NEZAMESTNANOSTI NA CELKOVEJ MIERE NEZAMESTNANOSTI V REGIÓNOCH SLOVENSKA	33
GRAF 18: HDP/OBYVATEĽA V REGIÓNOCH SLOVENSKA	34
GRAF 19: VÝVOJ PRODUKTIVITY PRÁCE VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (R.2005=100)	37

GRAF 20: VÝVOJ NOMINÁLNYCH NÁKLADOV NA JEDNOTKU PRÁCE VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (R.2000 = 100)	37
GRAF 21: VÝVOJ REÁLNYCH NÁKLADOV NA JEDNOTKU PRÁCE VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (R.2005=100).....	38
GRAF 22: VÝVOJ HRUBEJ PRIEMERNEJ MESAČNEJ MZDY VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH PREPOČÍTANÉ NA EURÁ (2000-2010).....	39
GRAF 23: MINIMÁLNE MZDY VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH PREPOČÍTANÉ NA EURÁ (2000-2011).....	40
GRAF 24: PODIEL VOĽNÝCH PRACOVNÝCH MIEST NA CELKOVOM POČTE PRACOVNÝCH MIEST V REGIÓNOCH SLOVENSKA	41
GRAF 25: PODIEL VOĽNÝCH PRACOVNÝCH MIEST NA CELKOVOM POČTE PRACOVNÝCH MIEST VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH.....	41
GRAF 26: VÝDAJE NA VZDELANIE VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH (% HDP).....	44
GRAF 27: PODIEL VÝDAJOV NA JEDNOTLIVÉ STUPNE VZDELANIA.....	45
GRAF 28: ŠTRUKTÚRA PODIELU VÝDAJOV NA POLITIKU TRHU PRÁCE (% HDP)	46
GRAF 29: ŠTRUKTÚRA AKTÍVNEJ POLITIKY TRHU PRÁCE	47
GRAF 30: POROVNANIE KVALITY VZDELANIA VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH	48
GRAF 31: PODIEL NEZAMESTNANOSTI ABSOLVENTOV RÔZNYCH TYPOV STREDNÝCH ŠKÔL NA SLOVENSKU, (2009/2010).....	51
GRAF 32: PODIEL ŠTUDENTOV NA TERCIÁRNYM STUPNI VZDELANIA VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH	53
GRAF 33: NÁRODNOSTNÉ MENŠINY NA SLOVENSKU K 31.12.2009.....	55
GRAF 34: RÓMSKA MENŠINA V REGIÓNOCH SLOVENSKA	56

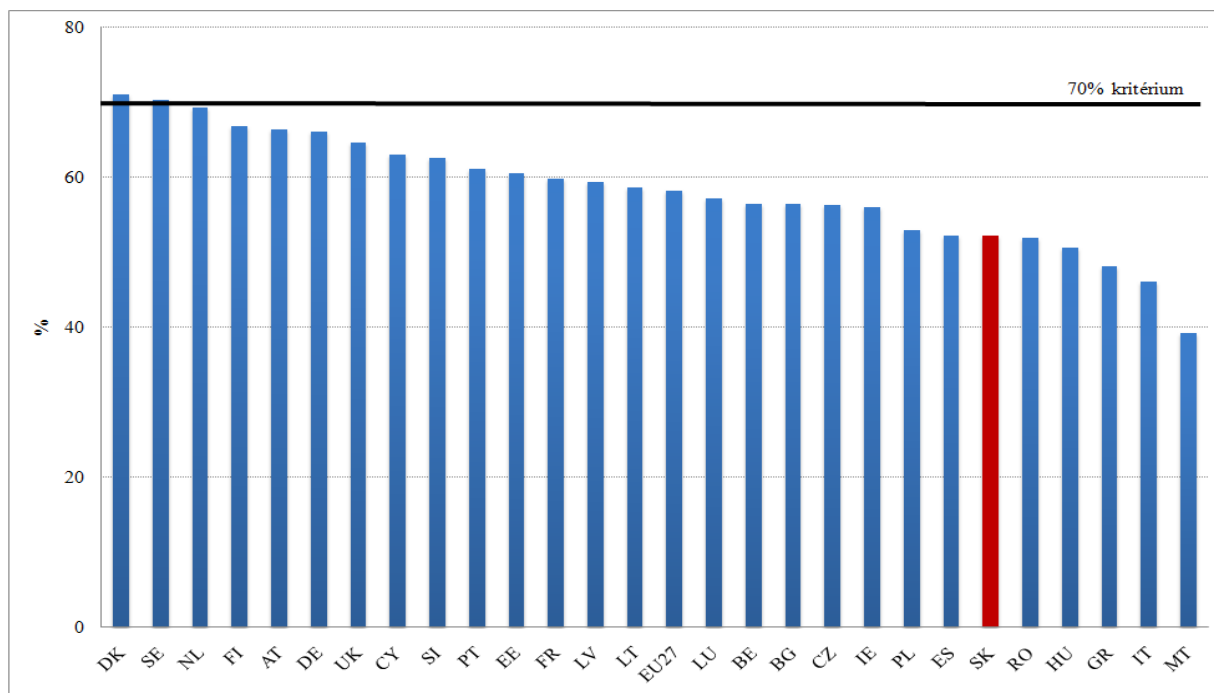
Zoznam tabuliek a obrázkov

TABUĽKA 1: PREHĽAD ZÁKLADNÝCH CHARAKTERISTÍK TRHU PRÁCE VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH	21
TABUĽKA 2: MIERA ZAMESTNANOSTI (1990-1992, PERCENTUÁLNA ZMENA).....	23
TABUĽKA 3: MIERA NEZAMESTNANOSTI (1990-1992,%)	27
TABUĽKA 4: VÝVOJ MIERY ZAMESTNANOSTI NA SR A V EU 27 PODĽA VEKOVÝCH SKUPÍN A DOSIAHNUTÉHO NAJVYŠŠIEHO VZDELANIA.....	49
TABUĽKA 5: VÝVOJ MIERY NEZAMESTNANOSTI NA SR A V EU 27 PODĽA VEKOVÝCH SKUPÍN A DOSIAHNUTÉHO NAJVYŠŠIEHO VZDELANIA	50
OBRÁZOK 1: POČET PROJEKTOV PLÁNOVANEJ REALIZÁCIE 2007-2013	58

Zoznam príloh

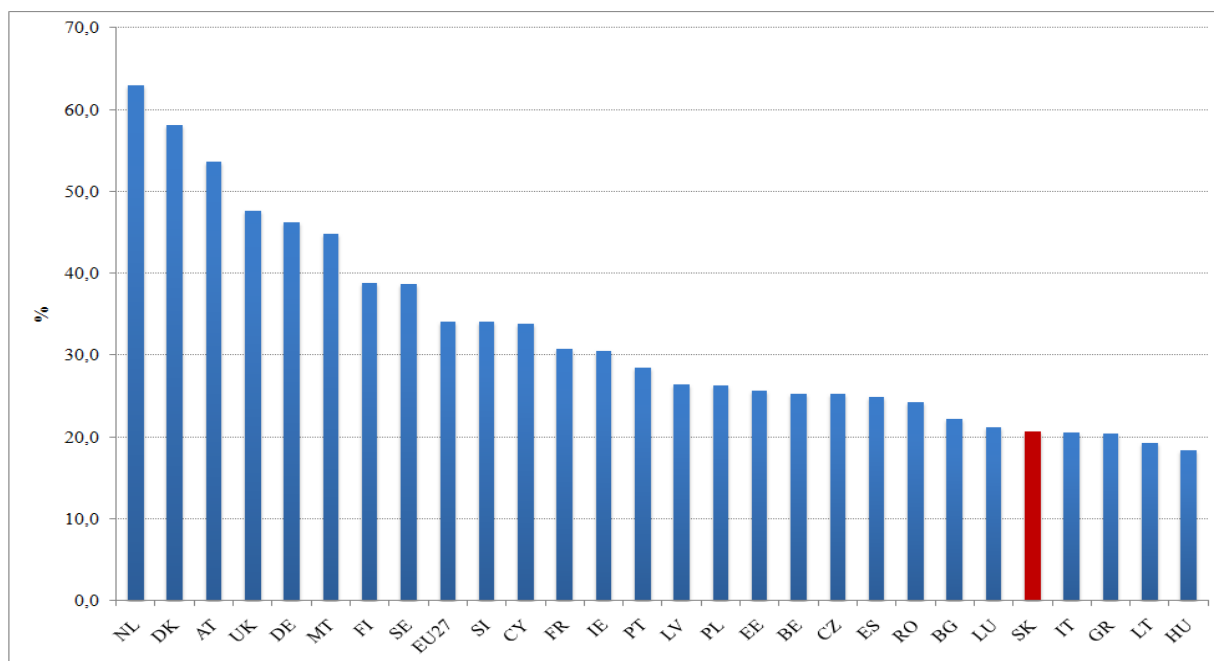
PRÍLOHA 1: MIERA ZAMESTNANOSTI ŽIEN V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH EU (2010)	76
PRÍLOHA 2: MIERA ZAMESTNANOSTI MLADÝCH (15-24 ROKOV) V KRAJINÁCH EU (2010) ...	76
PRÍLOHA 3: PODIEL OSÔB PRACUJÚCICH NA POLOVIČNÝ ÚVÄZOK NA CELKOVOM POČTE PRACUJÚCICH (2010).....	77
PRÍLOHA 4: PODIEL NEZAMESTNANÝCH NA CELKOVEJ PRACOVNEJ SILE (2010)	77
PRÍLOHA 5: PODIEL NEZAMESTNANÝCH (15-24 R.) NA CELKOVEJ PRACOVNEJ SILE (2010) ..	78
PRÍLOHA 6: PODIEL DLHODOBO NEZAMESTNANÝCH NA CELKOVEJ NEZAMESTNANOSTI (2010)	78
PRÍLOHA 7: STUPNE VZDELÁVACIEHO SYSTÉMU NA SLOVENSKU	79
PRÍLOHA 8: PODIEL VÝDAJOV NA VZDELANIE Z CELKOVÉHO HDP (2008).....	79
PRÍLOHA 9: VÝSLEDKY HODNOTENIA PISA (2009)	80
PRÍLOHA 10: ÚČASŤ NA CELOŽIVOTNOM SYSTÉME VZDELÁVANIA	81
PRÍLOHA 11: PODIEL NEZAMESTNANÝCH NA CELOŽIVOTNOM VZDELÁVANÍ (2007)	81
PRÍLOHA 12: PODIEL ŠTUDENTOV ŠTUDUJÚCICH V ZAHRANIČÍ.....	82
PRÍLOHA 13: PODIEL ŠTUDENTOV S NEDOKONČENÝM VZDELANÍM Z CELKOVÉHO POČTU ŠTUDENTOV	82
PRÍLOHA 14: PODIEL OSÔB ZÚČASTŇUJÚCICH SA TERCIÁRNEHO VZDELÁVANIA (2010)	83
PRÍLOHA 15: PODIEL VEREJNÝCH VÝDAJOV NA POLITIKU TRHU PRÁCE	83

Príloha 1: Miera zamestnanosti žien v členských štátoch EU (2010)



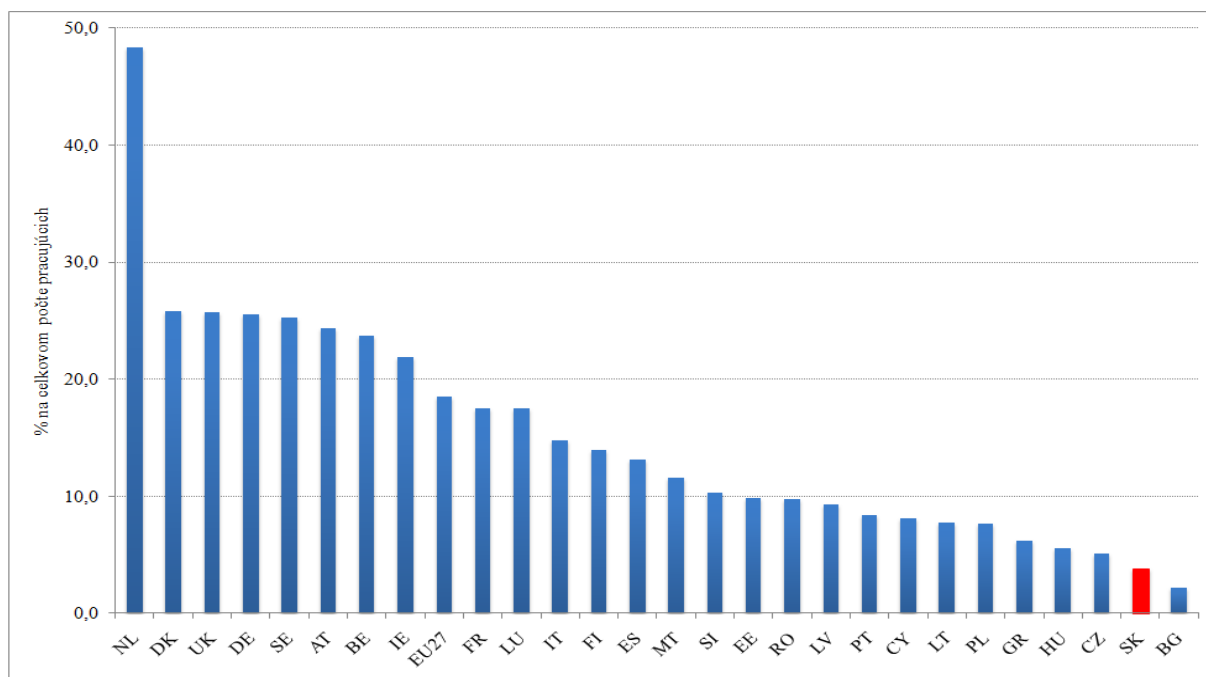
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 2: Miera zamestnanosti mladých (15-24 rokov) v krajinách EU (2010)



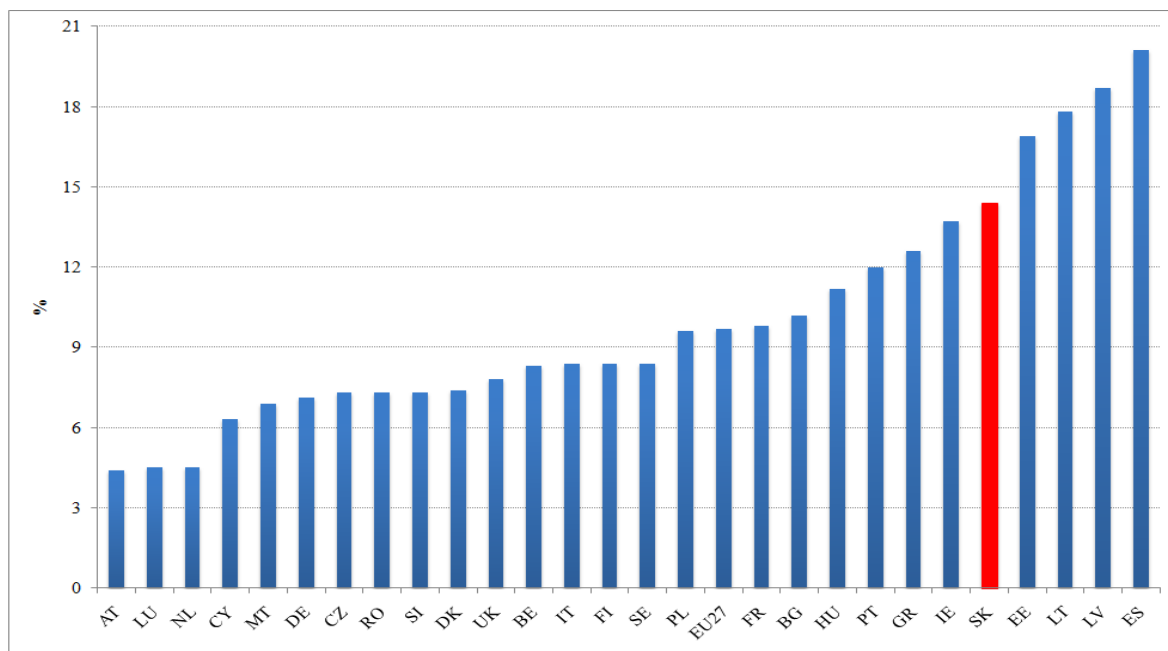
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 3: Podiel osôb pracujúcich na polovičný úväzok na celkovom počte pracujúcich (2010)



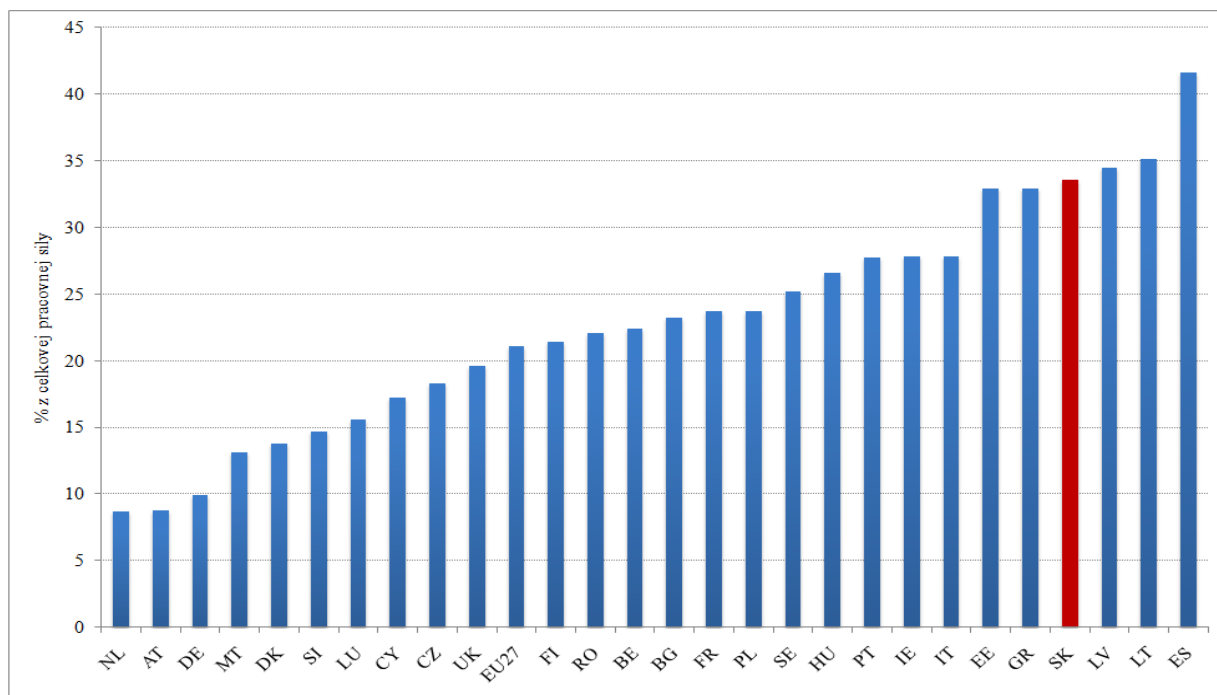
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 4: Podiel nezamestnaných na celkovej pracovnej sile (2010)



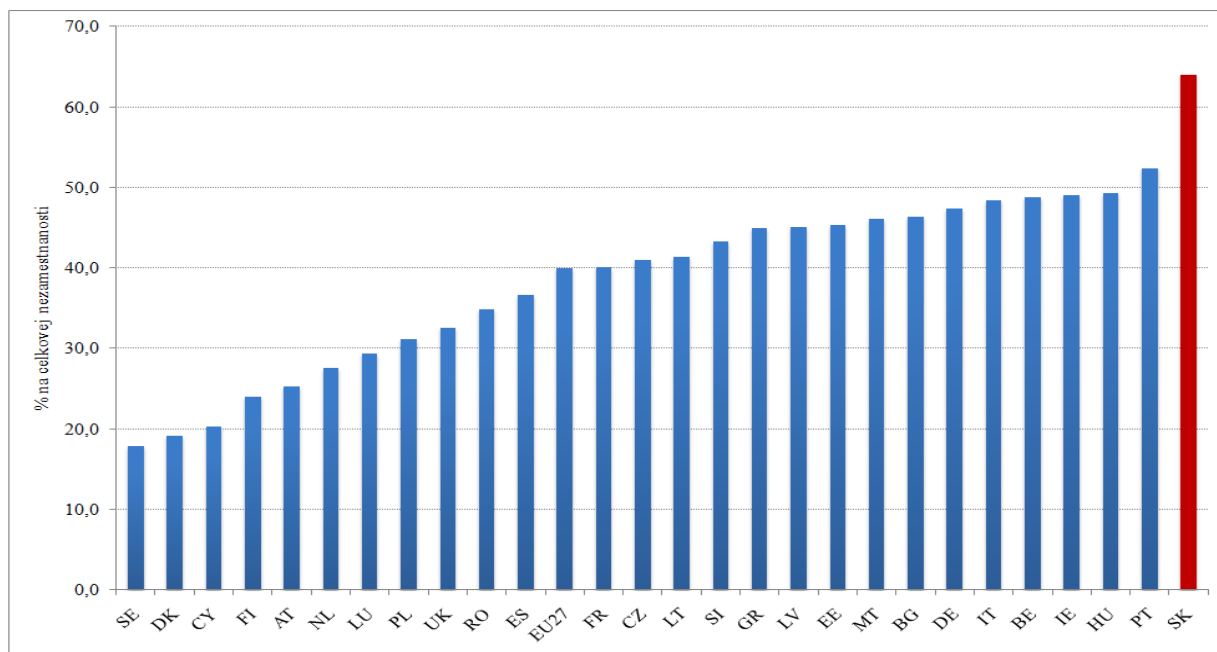
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 5: Podiel nezamestnaných (15-24 r.) na celkovej pracovnej sile (2010)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 6: Podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovej nezamestnanosti (2010)



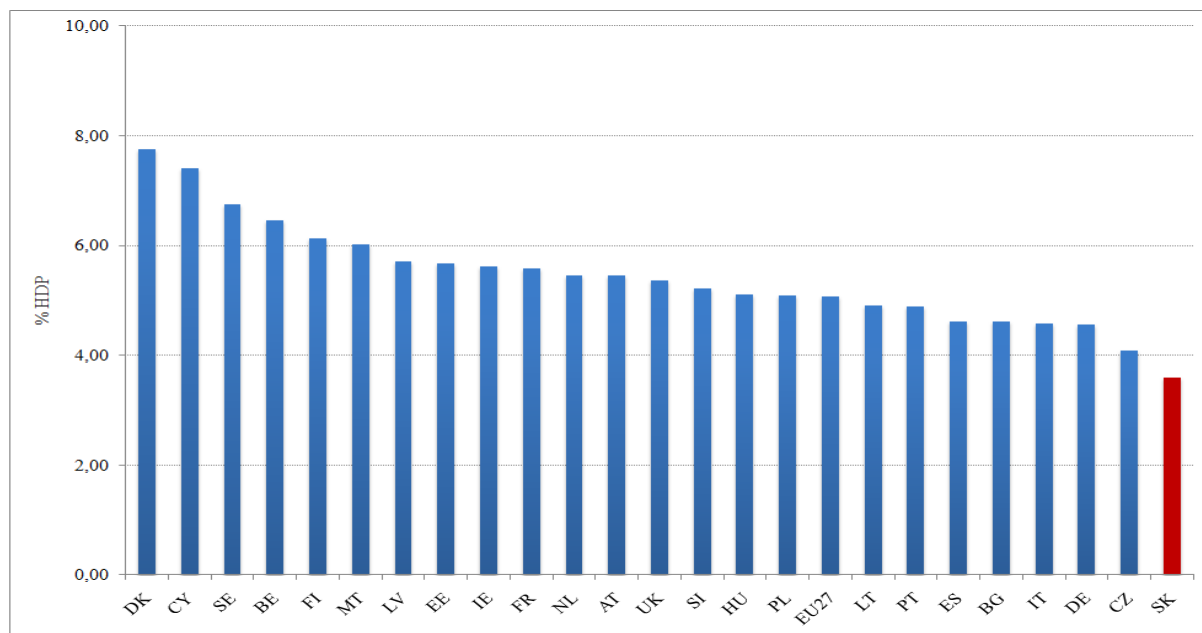
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 7: Stupne vzdelávacieho systému na Slovensku

ISCED 0	Predškolská výchova
ISCED 1	1. stupeň základnej školy
ISCED 2	Nižšie sekundárne vzdelanie : 2. stupeň základnej školy, nižšie ročníky gymnázií
ISCED 2A	2. stupeň základnej školy
ISCED 2B	Povinné vzdelanie v rámci neukončeného odborného vzdelávania
ISCED 2C	Zaučenie v odbore
ISCED 3	Vyššie sekundárne vzdelanie: nasleduje po ukončení nižšie sekundárneho vzdelania pred vstupom do terciárneho stupňa
ISCED 3A	Úplné stredné vzdelanie s maturitou
ISCED 3C	Stredné odborné školy bez maturity
ISCED 4	Pomaturitné vzdelávanie
ISCED 5	Prvý stupeň terciárneho vzdelania: nasleduje po ukončení vyššie sekundárneho vzdelania a vykonaní maturitnej skúšky
ISCED 5B	Vyššie odborné vzdelávanie s absolútoriom

Zdroj: www.statpedu.sk Vlastné spracovanie údajov

Príloha 8: Podiel výdavkov na vzdelanie z celkového HDP (2008)



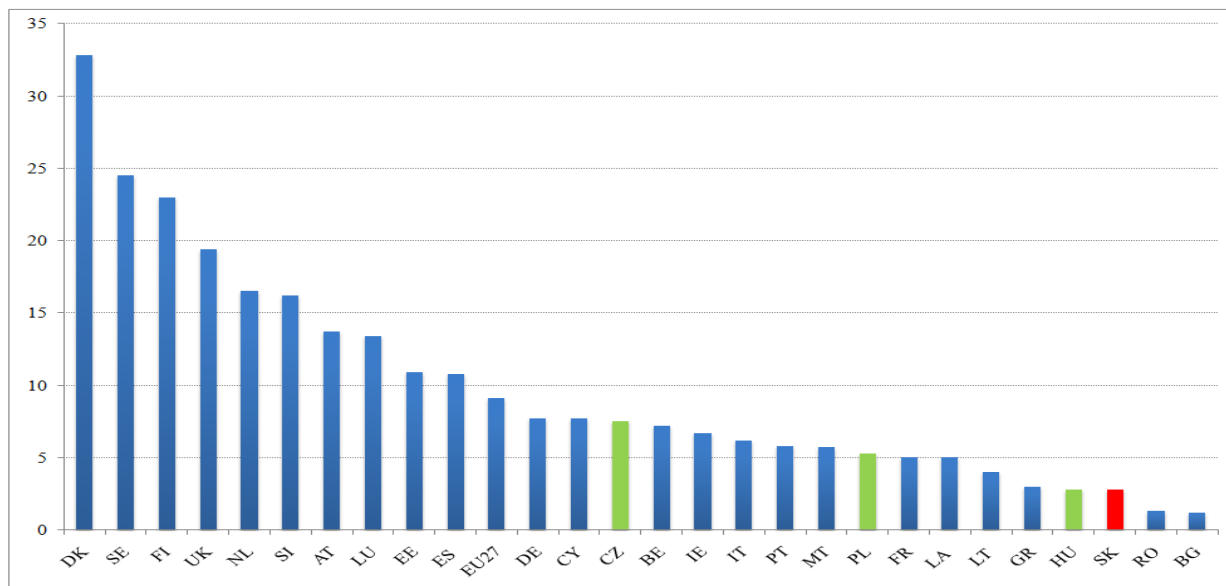
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 9: Výsledky hodnotenia PISA (2009)

	On the overall reading scale	On the reading subscales					On the mathematics scale	On the science scale
		Access and retrieve	Integrate and interpret	Reflect and evaluate	Continuous texts	Non-continuous texts		
OECD average	491	485	493	494	494	493	496	501
Shanghai-China	556	549	558	557	564	539	600	575
Korea	539	542	541	542	538	542	546	538
Finland	536	532	538	536	535	535	541	554
Hong Kong-China	533	530	530	540	538	522	555	549
Singapore	526	526	525	529	522	539	562	542
Canada	524	517	522	535	524	527	527	529
New Zealand	521	521	517	531	518	532	519	532
Japan	520	530	520	521	520	518	529	539
Australia	515	513	513	523	513	524	514	527
Netherlands	508	519	504	510	506	514	526	522
Belgium	506	513	504	505	504	511	515	507
Norway	503	512	502	505	505	498	498	500
Estonia	501	503	500	503	497	512	512	528
Switzerland	501	505	502	497	498	505	534	517
Poland	500	500	503	498	502	496	495	508
Iceland	500	507	503	496	501	499	507	496
United States	500	492	495	512	500	503	487	502
Liechtenstein	499	508	498	498	495	506	536	520
Sweden	497	505	494	502	499	498	494	495
Germany	497	501	501	491	496	497	513	520
Ireland	496	498	494	502	497	496	487	508
France	496	492	497	493	492	498	497	498
Chinese Taipei	495	496	499	493	496	500	543	520
Denmark	495	502	492	493	496	493	503	499
United Kingdom	494	491	491	503	492	506	492	514
Hungary	494	501	496	489	497	487	490	503
Portugal	488	488	487	496	492	488	487	493
Macao-China	487	493	488	481	488	481	525	511
Italy	486	482	490	482	489	476	483	489
Latvia	484	475	484	492	484	487	482	494
Slovenia	483	489	489	470	484	476	501	512
Greece	483	468	484	489	487	472	466	470
Spain	481	480	481	483	484	473	483	488
Czech Republic	478	479	488	462	479	474	493	500
Slovak Republic	477	491	481	466	479	471	497	490
Croatia	476	492	472	471	478	472	460	486
Israel	474	463	473	483	477	467	447	455
Luxembourg	472	473	475	471	471	472	489	484
Austria	470	477	471	463	470	472	496	494
Lithuania	468	476	469	463	470	462	477	491
Turkey	464	467	459	473	466	461	445	454
Dubai (UAE)	459	458	457	466	461	460	453	466
Russian Federation	459	469	467	441	461	452	468	478
Chile	449	444	452	452	453	444	421	447
Serbia	442	449	445	430	444	438	442	443
Bulgaria	429	430	436	417	433	421	428	439
Uruguay	426	424	423	436	429	421	427	427
Mexico	425	433	418	432	426	424	419	416
Romania	424	423	425	426	423	424	427	428
Thailand	421	431	416	420	423	423	419	425
Trinidad and Tobago	416	413	419	413	418	417	414	410
Colombia	413	404	411	422	415	409	381	402
Brazil	412	407	406	424	414	408	386	405
Montenegro	408	408	420	383	411	398	403	401
Jordan	405	394	410	407	417	387	387	415
Tunisia	404	393	393	427	400	393	371	401
Indonesia	402	399	397	409	405	399	371	383
Argentina	398	394	398	402	400	391	388	401
Kazakhstan	390	397	397	373	399	371	405	400
Albania	385	380	392	376	392	366	377	391
Qatar	372	354	379	376	375	361	368	379
Panama	371	363	372	377	373	359	360	376
Peru	370	364	371	368	374	356	365	369
Azerbaijan	362	361	373	335	362	351	431	373
Kyrgyzstan	314	299	327	300	319	293	331	330

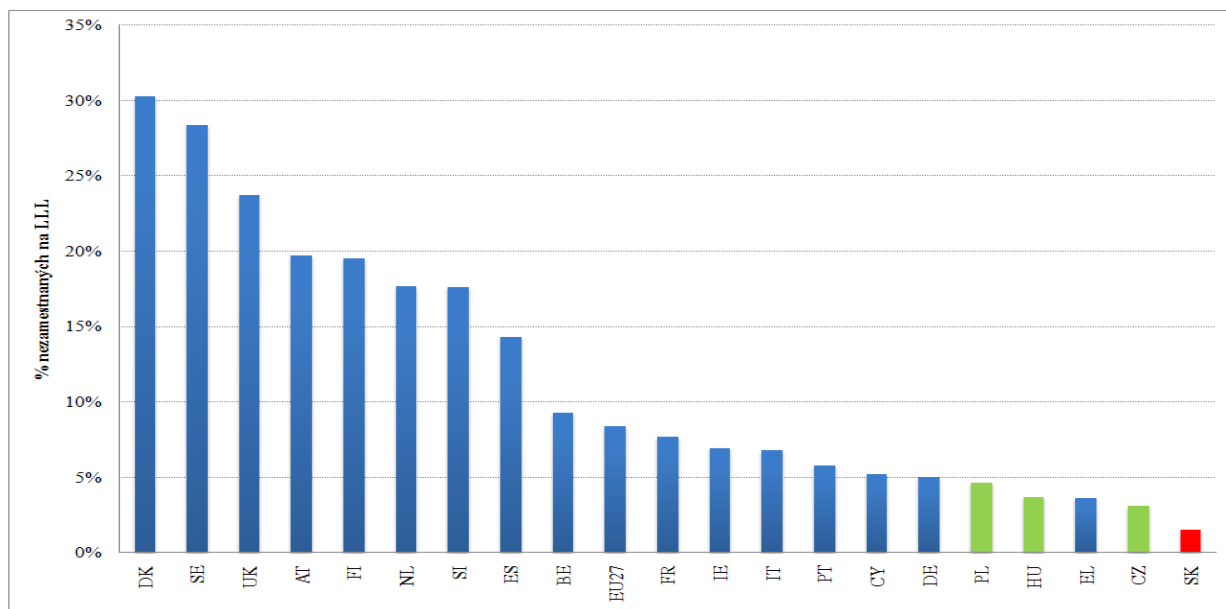
Zdroj: OECD, Pisa 2009 Database

Príloha 10: Účasť na celoživotnom systéme vzdelávania



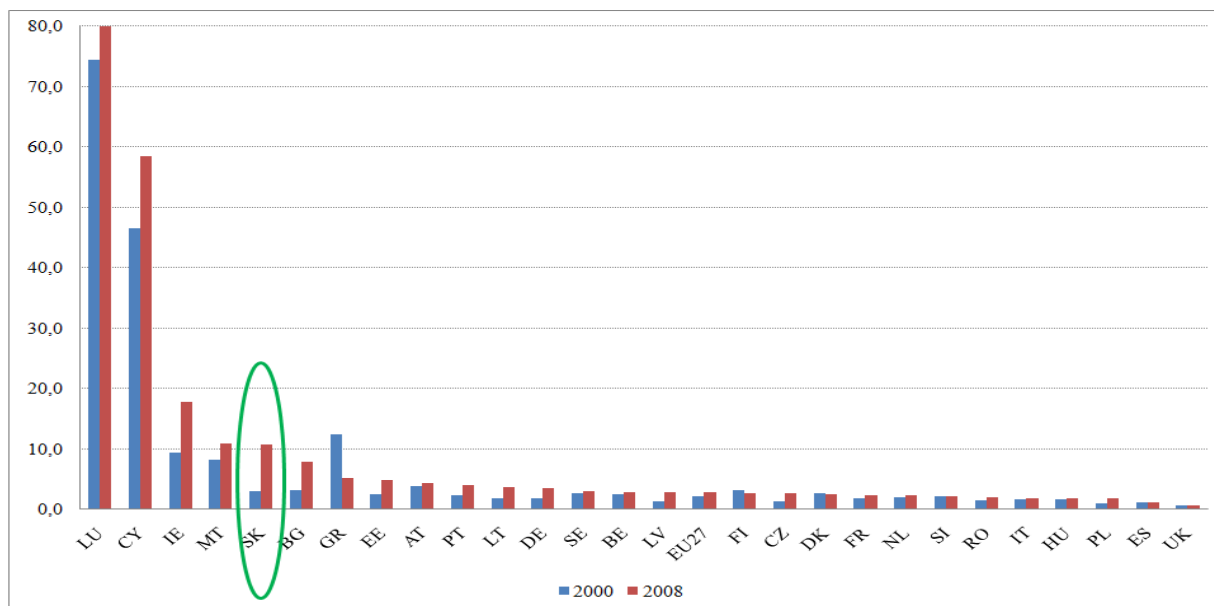
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 11: Podiel nezamestnaných na celoživotnom vzdelávaní (2007)



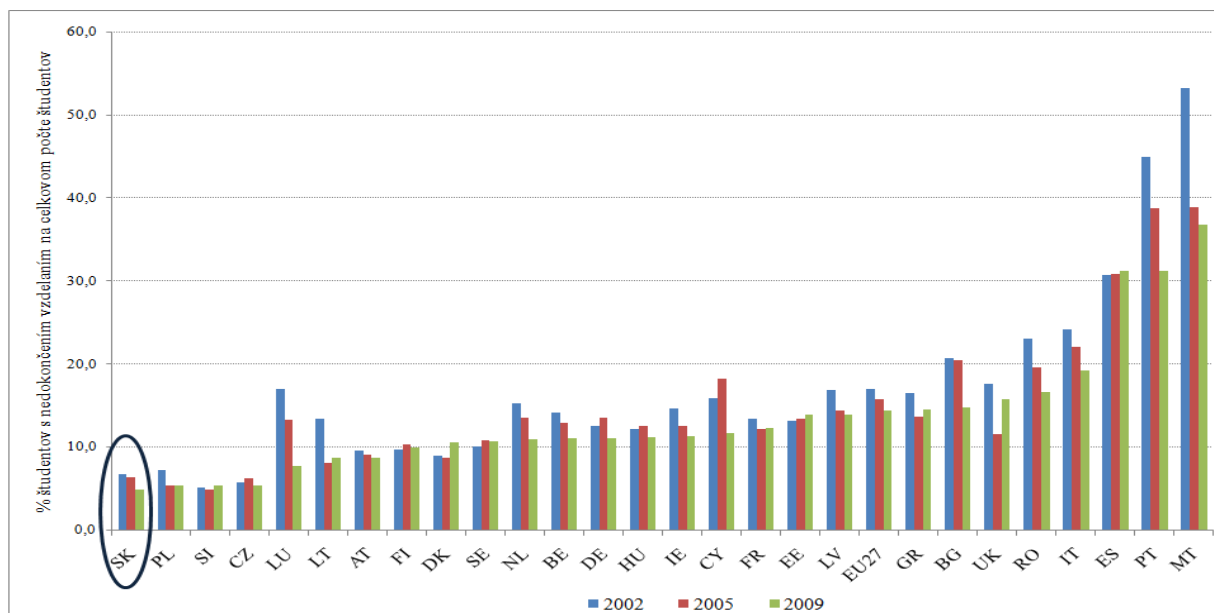
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 12: Podiel študentov študujúcich v zahraničí



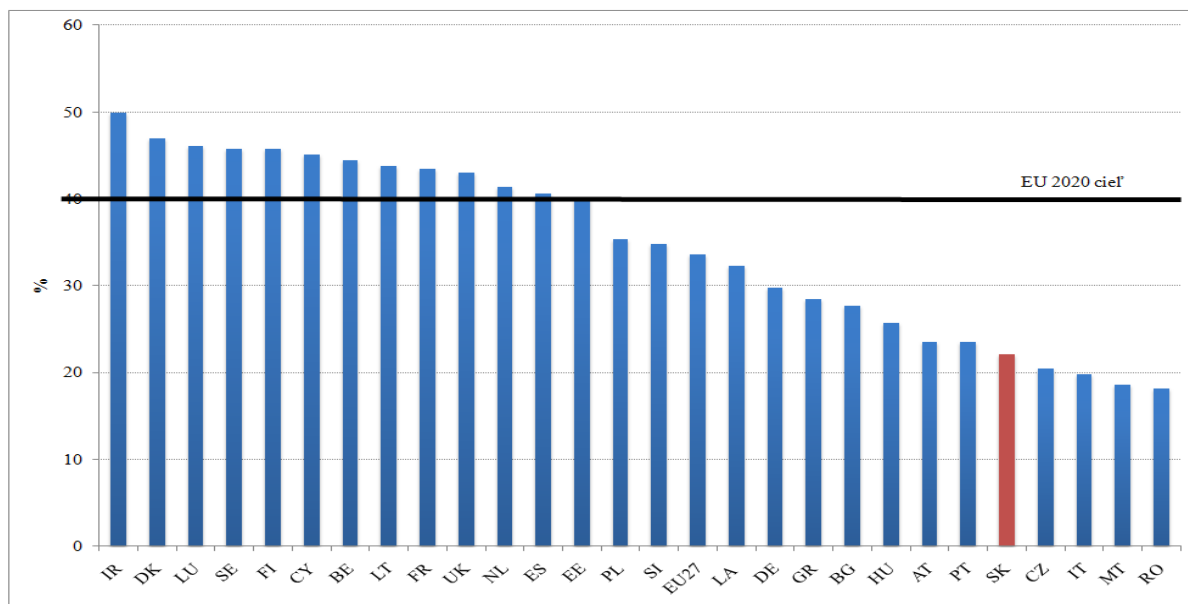
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 13: Podiel študentov s nedokončeným vzdelaním z celkového počtu študentov



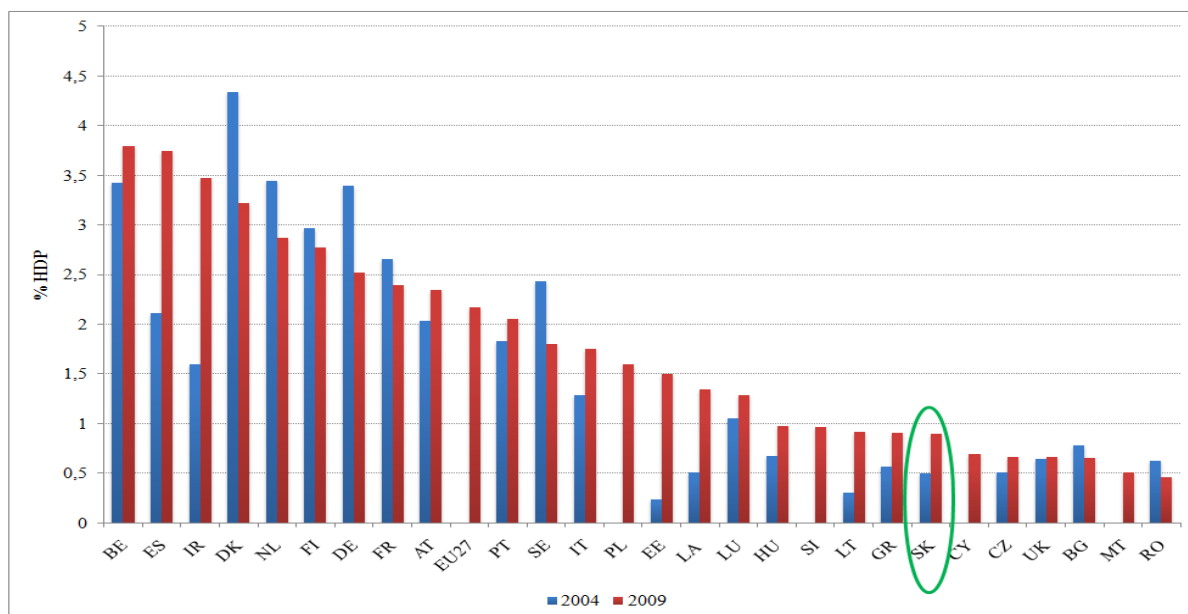
Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 14: Podiel osôb zúčastňujúcich sa terciárneho vzdelávania (2010)



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov

Príloha 15: Podiel verejných výdavkov na politiku trhu práce



Zdroj: www.epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastné spracovanie údajov